

PÄIKE

**AJAKIRI
LASTELE JA
NOORTELE**

*Oktoober -
November*

**Nr.
10-11**

*Kaksiknumber
Hind 45 senti*

Käesolevast numbrist loeme:

Setudest ja nende lastest. Rex	290
Seene-Tiinuga metsas. Johannes Kaup	292
Kuningamäe saladus. Tiit Pöldhein. (Järg.)	295
Vallatu pardipoeg. Mailend	297
Matk taevarannale. Johannes Selg. (Järg.)	299
Köievedu. K. Maid. Luuletus	302
Bobi seikleb. E. Peterson	303
Sügiseseel Võrtsjärvel. Tasa Edur	305
Kalur-linnud	309
Loomade talveuni. J. P.	310
Miisuke. J. P. Luuletus.	311
Juku ja Manni pühapäev. J. Jaik. Kuuldemäng.	312
Enn kooliteel. J. Oro. Luuletus	320
Seenemaja ees. Elmet Veebo	320
Talv. J. P. Luuletus	322
Kuidas Jänku-onu Lõvist ja Elevantist jagu sai. Põhja-Ameerika neegrite muinasjutt	323
Kooki küpsetamas. J. Palm. Luuletus	327
Vanu kombeid	328
Tallekese kaebus. Luuletus.	328
Loomlapsi. Ch. G. D. Roberts. Kahe varesepoja seiklusi	329
Kaks saarmakest	331
Karuke ja mesilased	333
Sip-siivake. J. Palm. Luuletus	335
Läbisegi laiast maailmast	335
Huvitavat noorematele lastele. Veoauto	336
Pudelklaver	336
Kirjutuslaud nukule	336
Märklaua-pall	336
Meie oma kaastöö. Juba kaseladvast lehed langvad. Sinaida Merkson	337
Hilissügisene pühapäev. Edgar Leis.	337
„Päikese Klubi“	339
Kuidas valmistada lohet. A. Kajasaar	341
Ruutmõistatus	343
Nimemõistatus	343
Eelmises numbris ilmunud mõistatuste ja ülesannete lahendused	343
Postkast	343

PÄIKE

Ajakiri lastele ja noortele

OKTOOBER-NOVEMBER 1938

NR. 10-11

*Kauged
rannad
kutsuvad.*

Setudest ja nende lastest

Rea

Kes maalt on, tunneb setusid hästi. Olgu sügisese pori või talvise pakasega, ikka rändavad läbi külade veidrat murret kõnelevad taa-did, kaubeldes perenaistelt kaltse, vahetades neid küll kausside, küll savipottide vastu. Pisi-kesele Atsile ja Maiele suureks meeleheaks pistab lahke vanamees neile veel pihku kena piilupardi. Seepärast valitseb laste ja setude vahel õige tihti soe sõprus.

Nõnda talust tallu sõites ja kõikjalt lisa hankides kuhjub närukoorem peagi nii kõhukaks, et kõhnal hobusel annab tirida. Mõnigi ehk küsib: mis nende näotute räbalatega ometi tehakse? Neist valmistatakse Räpina paberivabrikus nägusat paberit — kes teab, kas „Päikegi“ pole trükitud sellisele kaltsust valmistatud paberile.

Sellele Räpinas toodeldavale toredale kaubale, milleks setu muretseb toormaterjali, on ta siis ka nõnda uhke, et kui pärid: „Kustpoolt mehi olete?“ — vastab ta iseteadvalt: „Räpinlane!“ Kuigi Räpina on hoopis Võrumaal, tema päriskodust, Petserist, kaugel.

Petseri- ehk Setumaa on meie lõunamaa. Ilmad on siin soojemad, tuuled tasasemad, puhudes enamasti edelast või lõunast. Maasikad küpsevad siin varakult, vallutades ju enne jaani Tallinna turu, kuhu neid saadetakse vagunitega. Jah, isegi viinamarju kasvatavad mõned aednikud siin lausa lageda taeva all.

Setumaa värvid on kuldkollane ja tumehroheline. Esimene on laiade liivanõmmede, teine rahulikult kohisevate männimetsade oma. Liivikuil uidavad valged uted, kuigi neil kasvab peamiselt vaid kadakaid, sekka ka mõni harv rohuline.

Lõunamaal peaks ju olema oma taimestik ja linnustik, mida mujal ei leidu. Arvate, et Setumaal sellist ei ole? Eksite. Katsuge mujalt leida kuremõõka ja käokulda. Ja Pihkva järve ääres pesitseb meil väga haruldane räätspart (*Anas strepera*) ja juba vähem haruldane valgevart.

Setud ise elavad külade kaupa koos. Elamud on vanamoelised, õlgkatustega, asetsedes ridamisi piki tänavaid. Rahvast on rohkesti ja põllu-

maad vähe, see maksab siis ka tublit hinda, kuni 1000 krooni hektaar. Varemini peeti talu „hingemaana“, s. t. igale määras küla teatava põllusiilu. Vagu tuli paari versta pikkune, kuid laiust oli põllul ainult mõni süld. Ei hoolitud suuremat maa väetamisest ega harimisest, järgmisel kevadel võis omanik vahetuda. Nüüd on talud jagatud kruntidesse ning setustki on saanud hoolas peremees.

Petseri linad on kuulus sort, kes seda ei teaks. Aga hästi kasvavad ka kurk ja kartul. Pihkva järve rannikuil annab elatist veel kalapüük, kuid sellega on jällegi oma lugu: püütud tinte ei söö naljalt keegi muu peale venelaste. Põhjus on lihtne: tindikala lõhnab veidi vängelt. Nii ongi kalurite seas ülekaalus venelased, kes tinti armastavad.

Elanikud on üldiselt alles vaesevõitu, kuid nagu ehtsad lõunamaalased kunagi — lõbusad ja muretud. Kui sealsele noorsoole anda nõu minna teistesse maakondadesse teenima, põllutööle — lüüakse käega: milleks! Need mõned kurgid-kartulid, mida meile igapäevaseks ülespidamiseks tarvis, saame siitki igal ajal.

Rohkem meeldib setule juba rändkaupmehe elu: seigelda on ju mõnus. Et kaltsude vastu oleks midagi anda, selleks põletatakse kodusel viisil savist kausse ja potte.

Kes liigub Petserimaal sügiseti, näeb isevärki pilti, mis alul ajab muigama. Kasvab seal karjamaadel palju ilusaid kaharaid mändi, kerge on neile kas või latva ronida. Nojah, aga kui karjapoiste kõrval näed ronimas täismehigi, siis paistab asi veidrana. Kuid ronijatel on tõsi taga, nad korjavad seemnekäbisid. Setumaa varustab meie riigimetsi männiseemnega ja käbikorjamine on setudele silmapaistvaks kõrvalteenistuseks.

Põllutööd teeb setu isaisade viisi: lõikab rukist sirbiga ja rabab terad välja vastu puupinki. Ka harkader on veel au sees.

Homse päeva eest setu hoolitseb vähe. Jõgede vähesuse tõttu on siin veskeid napilt (tuulikud puuduvad, sest Setumaal on harva

An 938 P
Pzike

tuulist ilma; leidub ainult vesiveskeid) ja võiks arvata, et vilja tuuakse jahvatamiseks korraga suured koormad. Ei, kus sellega, setu tuleb kõpsides mööda maanteed, leisikas teri seljas. Tema läheb veskile. Piisab selleks nädalaks. Kui tulaksegi hobusega, tuuakse ikkagi ainult paar puuda. Kellele möldriamet meeldib, asugu Setumaale, siin ei tarvitse vinnata ränkraskeid kotte.

Vähenõudlik on setu ka toidu suhtes. Paljudes majades ei ole pliiti ja sööki valmistatakse hommikul ahjukütisel terveks päevaks varuks. Süüakse ühisest kausist, vaid puulusikas ja käänispeaga nuga on igal enda päralt.

Matkajal kulub enne nädalaid, kuni ta harjub setude keelega. Et poiss on „tsura“, seda on kerge taibata. Kui aga öeldakse „seronkas“, siis jääb mõtlema, et mis keeruline riist see võib olla. Ometi on ese iseenesest tühine: tuletikk. Ja kui hõbesõlgne, tinarindne peretütar pajatab: „Ma nakkassi nüüd üks prjaadimä,“ siis hakkabki sul suu vett jooksuma ja loodad väsitava teekonna peale saada kehakinnituseks midagi rasvast koorekastmega. Kuid pettumus on suur, kui praesärina asemel kuuled vokivurinat — sest „prjaadimä“ tähendab hoopis ketrama.

Kuid siiski on siin rännata kaunis: Lobotka metsamailt Pihkva järve rannikule, kõrgetelt Merimäe kuplitelt alla Irboska sügavatesse orgudesse, sealt endisele Riia—Pihkva kiviteele — huvitavaid elamusi jääb sellest matkast küluses. Ja siis kõnnid keskpäevases selguses üksinda mööda muistset sõjateed, kus ei liigu hingelistki; unustad oma rännuelamused, mõeldes sellele, kes sel teel kunagi küll kõik võisid liikuda: kindralid, kuningad, kas keisridki? Ning siis valendab taas eemalt kuskilt roheliste puude vahelt kirik. Neid on palju Petserimaal, rõõmsalt sirutamas kullatud riste üle lehtpuude latvade. Kauneim neist on Mõlas, samas on ka muistse kloostrijäänused. Kloostri, mille on sõjas hävitanud Poola kuningas Stefan Bathory.

Kuulus Petseri klooster aga jääb minust vaatamata, seal käiakse isegi palju. Ameeriklasigi tuleb „suure lombi“ tagant teda vaatama. Lähen ehk minagi tuleval suvel. Kui uudishimu järele ei anna.

Lõpuks mõni sõnake setu lastest. Nad on muidu nagu lapsed ikka, vaid rõivapoolist on kasinalt. Tragid ja hakkajad nad on, suumulk parajal kohal.

Vaade Petseri kloostrī õuele.

Vanemad inimesed mäletavad veel aegu, mil siin koole oli väga vähe, ainult kirikute juures. Siis õpetanud lapsi külakarjused, juba eakad taadid, kelledele see talvel olnud peametiks.

Vabariigi alguses olid setud koolisunduse vastu: „Oleme meie saanud ilma koolita läbi, saavad meie lapsed ka!“ Kooliruumid olid viletsad, mõnes suuremas talumajas, klassides istusid lapsed kodust kaasa toodud puupakkudel. Nüüd on ehitatud suuri ja ilusaid koolimaju, mis vanemate meelest nagu lossid. Viimane neist avati tänavuse kooliaasta alguses Sennos, kus kool oli enne seitsmes talumajas laiali.

Õppimisel teeb omajagu raskusi kirjakeel. Lemmikaineks on laulmine. Laulu setu armastab, olgu noor või vana. Kuid setu laste oma laulud hakkavad juba ununema. Paneme seepärast prooviks mõne paberile.

Tere, tere, sikakõnõ!

Tere, tere, sikakõnõ!

Jummaleme, härjäkene.

Kos sa läät, sikakõnõ?

Püüdelille, härjäkene.

Mis sa süöt, sikakõnõ?

Hanipraati, härjäkene.

Mis sa juot, sikakõnõ?

Mõtu, viina, härjäkene.

Seene - Tiinuga metsas

Johannes Kaup

Tiinu turi oli vajunud küll looka aastate raske koorma ja veel raskemate seene-kandamite all, aga Tiinu ise oli sitke ja tragi nagu pajuväät ega murdunud. Ei teatud teda olevat ka kunagi haige ega muidu viril. Põdranõmme kadakase karjamaa serval, perekast külast umbes kilomeeter eemal, elas ta väikeses saunahurtsikus, pidas seal kiitsakat lehmaõhvakest ja küla kõige kondisemat hobust ning elatas end marjadest ja seentest. Kolm päeva nädalas elas Tiinu metsas ja korra nädalas sõitis ta turule müütama metsa-andeid. Kui aga Tiinu oli marja- või seene-metsas, siis sõi kondine kõrb ta väikesel heinamaal, mida küla kutsus Pealuu-aasaks, sest sügiseks oli heinamaatükike söödetud harilikult paljaks nagu pealuu. Ei teadnud külas keegi Seene-Tiinu vanadust, kuid kõikide arvamus kippus sinna, et küllap Tiinul on ikka oma seitsekümmend turjal — ega ta muidu pole tõmbunud ettepoole looka nagu kaevukook. Aastad ju painutavad selga. Teised jälle uskusid, et ju vist seened ja marjad ongi Tiinu seljapainutajad, eriti aga seened, mis

andnud Tiinule nimegi — Seene-Tiinu. Ega see olnud ta õige nimi, see oli antud niisama, jumal teab kuidas.

Seene-Tiinu oli muidu sõbralik inimene, ainult narritamist ta ei sallinud. Seda enam armastasid seda aga külapoised, sõimates Tiinut pajuvileks, sikupilliks, metsatondiks ja torbikukadriks. Kes teab, kust olid saadud seesugused nimed. Tiinu toimis aga lihtsalt. Ta tõi jämeda kadakase kepi, mille ots meenutas rästiku pead, ja suure koti ning ühmas nõnda, et poisid seda kuulsid:

„Oodake, te hundikutsikad, soed aia all, — siin kotis on veel ruumi ja siit te juba ei pääse!“

Kuna külas peeti Seene-Tiinut ka nõiaaks, siis kadusid poisid otsekohe, sest — mine sa tea! Parem juba aegsasti vada üle Pealuu-aasa „pajuvilest“ eemale külapõldudele...

Kuid ega's Seene-Tiinu olnudki halb inimene. Tema linnast tulles juhtus tihti, et Tiinu pidas hobuse kinni külakarjamaa väravas. See oli nagu märguandeks, — ja

Konnõs sa tandsit, sikakõnõ?
Kivi otsan, härjäkene.
Mull om kuldakängä jalan,
höpet hörğatsimmiden.

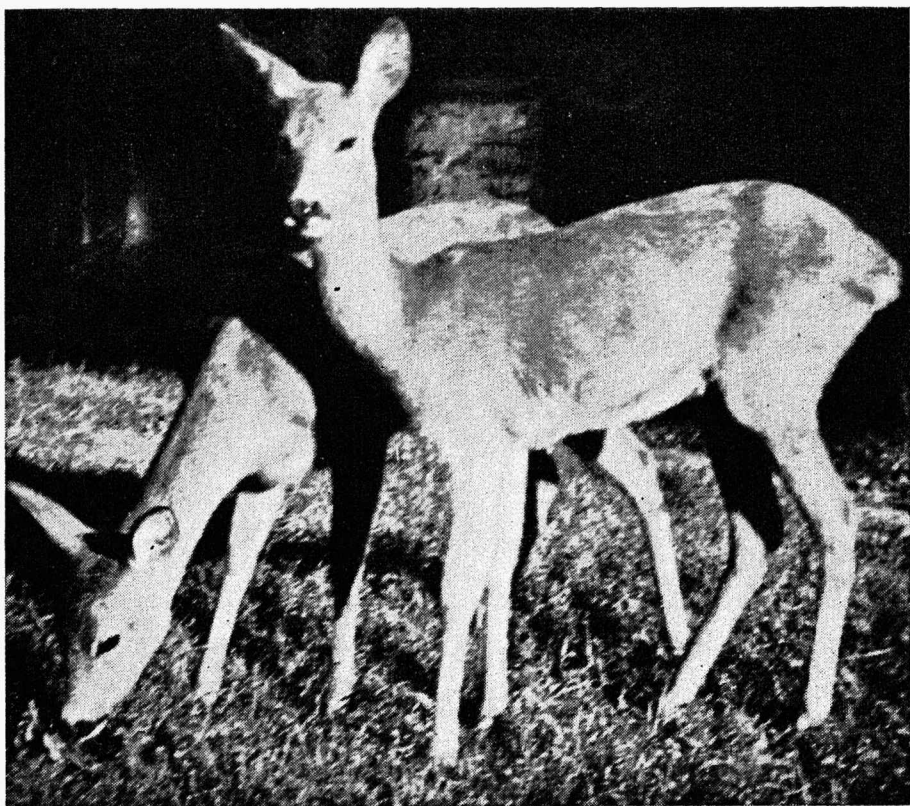
Toropilli-lugu.

Hiir hüppäs, kass kargas,
vana karo lööse trommi.
Kivikeldre, maamöldre,
taht ümbre minnä.
Illos esänd, kenä neitsit
taht pulmõ pitä,
pulmarahvas, tulkõ kokko!
Laud um kallist katõtu.
Mis säääl sajah süvvä anti?

Kanapraati, kassipraati,
kogrõpäid ja prikatrille.

Mina hoija imä utte.

Mina hoija imä utte,
kaidsa tätä tähnelisi.
Imä läts mõtsast marju tooma,
magusit marju Mannile,
mustikit ja maasikida,
verevidä vavvarnida.
Pihlapuidse pütüga,
kadajadse kopaga,
toomingidse toobiga.
Selle ma hoija imä utte,
kaidsa tätä tähnelisi.

Saabub talv... Kas metsavaht on teinud meiegi jaoks metsa kuhjanabriku heinu?

kohe jooksid siis külalapsed Tiinu ümber kokku. Teati juba — nüüd jagab Tiinu linnakosti. Vankrist heinte seest otsiski ta siis vorstirõnga, põlletaskust võttis aga väikese liigendnoa. Ja siis jagas Tiinu igale kätte oma tükikese. Lõpuks murdis veel saia ja sõnalausumata jätkas siis teekonda Põdranõmme karjamaa servale, koju.

Seesugune imelik erak oli Seene-Tiinu.

Külas räägiti ikka, et Tiinu tuleb metsast ääreni täis seenekorvidega isegi siis, kui teised ei leia enam seenenubliki. Nii hästi pidi Tiinu tundma seenekohti ja oma ametit. Seentest teenitud rahaga ostis ta kohagi pärisomanduseks. Ju ta teenis siis ikka hästi.

Nuruti siis vahel sedagi, et Tiinu võtaks seenele kaasa ka külanaisi, kuid seesugustel puhkudel Tiinu oskas alati kaduda vaikselt ja vaidlusetu. Ei ta lubanud ega öelnud ka ära, — Tiinu oli tark ja kaval. Aga külas teati juba — jäetagu seened Tiinule, siis on Tiinu külarahva sõber!

Aga ükskord juhtus siiski, et pääsesin

Seene-Tiinuga metsa. See juhtus nii, et korra sügisel, minnes korvi kõigutades ja vilistades läbi karjamaavõseriku, kohtasin Tiinut. Kahe tühja kotiga seisis ta väikesel jalgrajal.

„Noh, Jüri,“ küsis ta mind nähes, „kas lähed seenile?“

Vile tardus mul suhu ja sammugi ei astunud ma enam. Ei julgenud ma öelda jah ega mallanud ka eitades joosta tulnud teed tagasi.

„Ega — ega ma — ma niisama siin karjamaal...“ püüdsin kogeldes pääseda tekkinud räbalast olukorrast.

Seene-Tiinu aga naeratas päris sõbraliikult.

„Ega seentel nimesilte küljes ole,“ ütles ta. „Võid tulla minuga ühes, kui soovid.“

Ei osanud ma sellelegi vastata pakilt-palavalt midagi — kutse oli kentsakas ja pidin ometi enne mõtlema. Aga Tiinu korvas julgustavalt:

„Noh, tule aga pealegi, Jüri, vaatame järele, kuidas see ühe jalaga oina liha kasvab! Üksi mul ongi igav.“

Ja nõnda ma läksingi ühes Seene-Tiinuga, kuigi süda pisut kibeles. Kibeles teine eriti seepärast, et Tiinu suundus sinna, kus külarahva teades ei olnud kunagi kasvanud seeni. Kääris undruku kõrgemale ja paterdas aga läbi märja soonetise. Järgnesin talle rohkem uudishimust kui siirast soovist — näis, kuhu siis Seene-Tiinu õieti läheb!

Tiinu aga ei läinudki kaugele. Üle märja soonetise kerkis kõrgem kink üksikute noorte kaskedega ja nende kaskede all ta juba kummarduski, lõigates punaste ja pruunide kübaratega õige naljakaid väikesi seeni, mis vahest päevaosa tagasi torganud ninad heinamaakamarast.

Juhmi üllatusega seisin ta kõrval: Tiinu korjas ju — mittesöödavaid pätasid. Juba oli aga Tiinugi märganud mu imestust ja sellega kaasaskäivat kohmetust.

„Noh,“ küsis ta, „sa neid ei korjagi?“ Ja näitas mulle pätasid.

„Ei!“ ütlesin puhtsüdameliselt. „Neid ei sööda ju!“

„Hah-hah-hah!“ kudrutas Tiinu naerda. „Hah-hah-aaah!“

„Need on ju puravikud, rumal!“ ütles ta viimaks. „Need on ikka head seened, ja kallid seened. Mõned kasvavad juba suvel,“ jätkas ta siis, „kivi- ja punapuravikud nimelt; või-, kase- ja lambapuravikud tõusevad aga sügisel ja neid on juba rohkem. Need on kallid seened!“ kinnitas ta ja asetas nad õrnalt kotti.

Siis siirdus Tiinu lähedase vana kännu juurde, asudes lõikama seeni selle mustunud rattalt.

„Ja need siin on külmaseened, — noorelt maitsevad nad hästi,“ seletas ta seejuures. „Suvel, siis kasvab aga kändudel mampel, ja see on veelgi parem — õieti hea seen.“

„Kas Tiinu korjab siis seeni ka suvel?“ küsisin nüüd.

„Kevadel, suvel ja sügisel — alati!“ sain ma vastuseks. Ja nagu mind veenda tahtes kordas ta uuesti: „Seeni saab alati, kui maa aga lumest paljas.“

„Aga kevadel ei kasva ju võiseen, kuuseseen ja — lepa-, kase- ja haavaseened ei

kasva, pilvikud ka mitte,“ vaidlesin ma vastu.

„Ei kasva, need ei kasva,“ nõustus nüüd Seene-Tiinu. „Aga kevadel kasvab mürkel, kogrits, heinik, kábiseen — neid tuleb korjata. Mõnda saab neist kuivatada ja siis müüa kas suvel või sügisel, isegi talvel. Siis on nad hinnas.“ Siis tähendas aga Tiinu tõsiselt:

„Sa, Jüri, nimetasid ennist pilvikuid. Ega neid ei maksagi korjata, sest nende liike on palju ja mõned liigid on mürgised.“

Seene-Tiinu ei korjanud nagu ema ja teised. Ta ei joosnud peale seenelõikamist edasi, vaid mattis lõikekohad ettevaatlikult samblaga, nagu kardaksid need valgust. Murelikult silmitses ta puraviku juurikat, mis vallandunud maast. Ettevaatlikult lõikas siis varre juureosa lähedalt läbi ja asetas juureosa tagasi selle kasvukohta.

„Ei tohi seent murda ühes juureosaga,“ seletas ta seejuures. „Ega siis ei kasva siinkohal tulevikus enam seeni.“

„Ja suvel korjasid sa siis ka seeni?“ küsisin uuesti.

„Suvel kasvavad kukeseened ja kukeharjad, kivi- ja punapuravikud, kännumamplid ja lehikud.“

„Ja neid kõiki süüakse?“ ei tahtnud ma uskuda.

„Süüakse samuti nagu sügisel kase-, või- ja lambapuravikke, haava-, kolla-, kuuse-, kase- ja lepariisikaid, harilikke mampleid, sirmikuid, narmikuid, šampinjone ja väga paljusid teisi.“

Siis jätkas ta rahulikult ja asjatundlikult seenekorjamist. Aeg-ajalt uuris ta üksikute seente varremugulat ja tuppe, paljastas mullaga kaetud osa, silmitses tähelepanelikult seenekübara all oleva eoslava lehti või torukesti ja proovis koguni maitset, näpistades seenekübara küljest väikese tüki ja pistes selle suhu. Ning Seene-Tiinu seenekott muutus üha raskemaks. Juba korjamisel eraldas ta osa seeni teise kotti, — küllap hinnalisemad ja need, mis ei vaja kupatamist, vaid lähevad müügile niisama, ainult puhastatult.

Sel päeval veendusin, et nii nagu Seene-

Kuningamäe saladus

Tiit Pöldhein

(Järg.)

Ja nii see ka oli. Tunnelis, mis vaevalt meetri kõrgune, võis minna kümmekond sammu, siis takistas allavarisenud liiv edasipääsu. Jüri pöördus tagasi Eeriku juurde, kes tummalt kükitas liivahunnikul.

„Kui täitsamees oled, siis ära nuta,“ ütles Jüri pahuralt. „Peame parem plaani, mida ette võtta. Ilma peata istumine ei anna meile midagi — peame endid liivakihist lihtsalt välja kaevama. Ega see väga paks ei tohiks olla. Mis sa arvad?“

Kuid Eerik ei vastanud. Ta pea oli rinnale vajunud ja korrapärane hingamine tõendas, et poiss oli magama jäänud.

„Seal see asi on,“ mõtles Jüri. „Endal nahk hirmu täis, aga uni kipub peale nagu sülelapsel.“ Otsustavalt kustutas ta elektritaskulambi, sest patareid ei tohtinud ju raisata, pani selle taskusse ja hakkas kätega kaapima mullakihti. Ajuti ta kuulatas, kuid ümberringi oli täielik vaikus. Siia ei kostnud isegi enam kõuemürin. Aga võis ju ka olla, et rajuilml väljas oli lõppenud. Jüri töötas energiliselt enda arvates pool tundi, siis valdas tedagi väsimus.

„Tukun pisut ja töötan siis edasi,“ mõtles ta endamisi, nõjatudes liivaseinale. Uni vajutas peagi temagi silmad kinni.

Tiinu ei oska külas keegi korjata seeni. Tema ei joosnud ega rutanud, ta ei otsinud kaugele valendavaid üksikuid kase- ja suuri kollendavaid võiseeni. Tiinu tundis iga meie metsades kasvavat seeneliiki, ajas laiali mahalangenud lehti ja löikas rahulikult lehtede all varjuvaid väikesi kollasepäisi puravikke. Ja Tiinu oskas hoida seenekohti ning soodustada seenekasvu, tema teadis ka iga seeneliigi kasvukohta, võis ennustada koguni saagi suurust üksikutest kohtadest, — ta oli tõeline s e e n e Tiinu, seenekohtade pere-naine.

Ent mujalegi jätkus seejuures Seene-Tiinul silmi. Varemini kui mina nägi ta väikest kulli tiirlevat metsa kohal. Siis leidis ta orava, kes ilmunud kuusemetsast üksikule kasele heinamaal. Imestunult jälgisin, kuidas siis Tiinu löikas lepakepi, jättes selle otsa oksakonksu. Sellega tatus siis Tiinu kase juurde, tõmbas alla kõrgema üsna tugeva oksa ja löikas sellelt peene haru nii, et tugevama oksatüviku külge jäi vaid tuletiku pikkune harujupp. Siis võttis aga Tiinu põlletaskust sügisõuna, torkas selle oksakese

külge ja vabastas oksa. Nüüd eemaldus Tiinu uuesti, häälitsehes seejuures nagu orav.

„Vaata nüüd oravat!“ käskis ta.

Ja siis ma nägingi, kuidas käbikuningas laskus kaseladvast, ruttas nobedasti õuna juurde, haaras selle käppade vahele, tõusis tagajalgadele istuma ja sõi. Naeratus ilmus Seene-Tiinu näole, kuid oravale ei pööranud ta nüüd enam tähelepanu.

Nii jätkus seente otsimine, seletamine ja löikamine. Tiinu kotid täitusid üha enam. Kogunes seeni minugi korvi, kuid visamalt. Ei suutnud mina võistelda Seene-Tiinuga, kuigi jalad olid nobedamad. Ei olnud tal võistlejat kogu külas. Kui lahkusime õhtu eel seenemetsast, oli Tiinu turjal kaks kotti seentega — üks ees-, teine tagapool, suud seotud õlal kokku. Nii oli see alati, ja see tõi Seene-Tiinule raha. Kuulsin hiljemini, et Tiinu on ostnud kaugele sugulasele talu — seenerahadega. Kuid ise jäi ta surmani Põdranõmme kadakase karjamaa servale saunahurtsikusse, jäi sinna igal kevadel, suvel ja sügisel seeni kaupleva Seene-Tiinuna.

Eerik ärkas hommikul uimase peaga. Ta hõõrus silmi ega saanud alul põrmugi aru, kus ta viibib.

„Anne, Anne!“ hõikas ta kannatamatult vana talitajat, kuid siis tuli talle meelde, et ta polnud ju kodus... Aga kus siis? Ka mitte veskimajas — praegune ümbrus oli hoopis isesugune. Laest langes nõrka valgust kollasele liivapõrandale.

Kui silmad hakkasid selgemini seletama, ta märkas pea kohal tükikest sinist taevast läbi kitsa prao, mis lõhestas koopa lage. Eeriku kõrval maas lamas Jüri, käed laiali, ja magas. Nüüd meenus Eerikule korraga nende varanduse otsimise lugu. Ta tõmbas Jüri seni varrukast, kuni kaaslane üles ärkas ja magusalt haigutades küsis: „Mis on juhtunud?“

„Jüri, oleme ju vangis. Kuidas me nüüd siit välja pääseme?“

Ühe hüppega oli Jüri üleval. „No oleme aga meie unimütsid — magame siin, selle aja sees oleksime aga võinud juba väljapääsu läbi kaevata.“

Ta vaatas hämmastunult koopa lakke, kust kitsas valguseviirg alla langes, hämaralt valgustades nende vangiuurka sisemust. Isegi sellest praost oleks võinud välja pääseda, kui oleks saanud kuidagi üles ronida. Kuid seinad olid nii järsud, et selleks ei olnud mingit lootust.

„Olime aga rumalad,“ ohkas Jüri. „Tööriistad jätsime koopa suu äärde. Nii nad jäid liiva alla ja nüüd peame tööd tegema paljaste kätega. Hakkame aga pihta!“

Poisid töötasid tulise kiiruga, kätega liiva kaapides. Jüri kätele ei teinud selline uuristamine midagi, aga Eerikul kippusid peagi sõrmeotsad valutama ja seetõttu ka silmad niiskeks. „Küll tahaksin lonksu vett,“ ütles ta Jürile, tõmmates hinge ja pühkides higi otsmikult. „Suulagi kuivab päriselt.“

Aga Jüri sai selle peale hoopis pahaseks. „Kas sul siis kübetki kannatust ei ole? Kust ma sulle siin vett võtan? Kaevame endid rutemini välja, siis võid terve allika tühjaks juua, kui tahad.“

Kuid kuigi poisid kaevasid ja kaevasid, edenes töö üsna pikkamisi. Isegi Jüril hakkasid õlad valutama ning nälgi näpistas ammugi kõhtu. Aga sellest ta vaikis, sest ka Eerik ei nurisenud pärast noomitust enam sõnagagi.

Lõpuks arvas Jüri: „Puhkame veidi ja kogume jõudu.“

Eerik aga kaapis liiva sõnalausumatult edasi. Nii ei tihanud Jürigi tööd pooleli jätta. Korraga hüüdis Eerik: „Aare! Ma leidsin aarde!“

„Mis, mis sa räägid?“ üllatus Jüri ja surus käed liiva sisse, kuni sõrmed kobasid mingit raudset eset.

„See on aardelaegas!“ rõõmutses Eerik. „Vaata, siin ongi kasti nurk, niisugune kõva, rauast.“

Mõne aja pärast kangutasid poisid välja nelinurkse, raudse kasti, mis kattunud paksu punase roostekorruga. Raputamisel kuuldus laekast tumedat metallrahade kõlminat. Kuidas ka poisid kangutasid, kasti lukku nad paljaste kätega avada ei saanud.

„Näed, sellel jutul oli siiski tõepõhi all!“ hüüdis Eerik. „Leidsime Rootsi kuninga aarde. Kindlasti on kast täis kuldraha.“

„Muidugi! Vanaema oli tark inimene,“ nõustus Jüri. „Nüüd on sinu isa hädast väljas, kui kord siit pääseme. Noh, ja vaata, kui me poleks siia vangi sattunud, siis oleks aare võibolla igaveseks leidmata jäänud. Kindlasti oli laegas peidetud üsna õhukeselt mulla sisse, aga hiljemini kasvasid puujuured peale. Nüüd, kus koopasuu sisse langes, kukkus ka aardelaegas alla.“

Poisid tegid rõõmu pärast päris indiaanlase tantsu, kuni hirm ja mure jälle südamesse pugesis, kuidas koopast välja pääseda. Nälgi ning janu hakkasid üha rohkem vaevama.

Uuesti asusid nad tööle, kuid juba lühikese aja pärast laskis Eerik käed alla langeda. „Ma ei jõua enam. Tahan nii hirmsasti süüa.“

Jüri töötas veel tükk aega ning raputas pead: „Oleks väga paha, kui me ennem ära nõrkesime. Kindlasti otsitakse meid juba kogu külas, aga vaevalt usutav, et keegi teab siia tulla. Muidugi otsivad nad järve läbi, arvates, et oleme upunud. Nii et, kui me omal jõul siit välja ei pääse, tuleb meil paratamatult nälga surra.“

Poisid töötasid lühikeste vaheaegadega, kuni valguseviirg koopalaest hakkas tuhmuma. Nähtavasti oli saabunud juba õhtu.

„Ma ei tea, mul on imelikult külm tunne kehas, aga käed kuumavad,“ ütles Eerik.

Jüri katsus seltsilise otsmikku. „Kuule, sul on palavik!“ (Järgneb.)

Vallatu pardipoeg

Mailend

„Lapsed, peske endid puhtaks ja tulge tiigist välja!“ hüüdis proua Kodupart. „Oleme palutud naabri-õue kohvile.“

„Jah, ema, kohe, kohe,“ präaksus pardipoegade parv. „Kas paneme ka uued kleidid selga, täna on ju püha-päev?“

„Muidugi,“ vastas pardiema. „Kui olete head lapsed ega määri oma rõivaid poriga.“

Väikesed pardid hakkasid end usinasti pesema. Peagi ronisid kõik tiigist välja ja pardiema tõmbas neile puhtad püha-päevakleidid selga.

„Ärge minge enam vette ja seiske vagusi, kuni olen enesegi pannud riidesse,“ manitses proua Kodupart, enne kui jättis pojad üksi.

Pojad seisid kuulekalt paigal. Nad pea-aegu ei julgenud end liigutada, kartes määrida oma rõivaid.

Kui aga ema ei tulnud ega tulnud, läks ootamine ühele pardipojale, Präaksule, siiski igavaks. Ta tammus rahutult oma kollastel lestjalgadel, kohendas nokaga siit-sealt oma kleidi sulgi ja piilus igatsevalt tiigi poole. Vetikad ja mardikad uju-

sid laisalt ringi, sest neil vist polnud püha-päevakleite seljas. Oli tunda kalmuste ja muda lõhna.

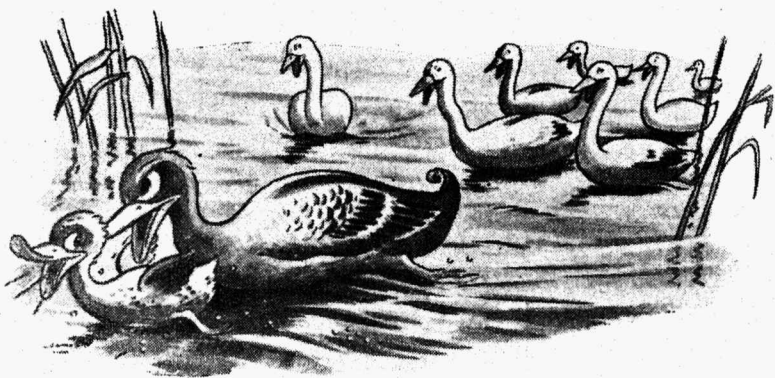
Präaks silmitses tükk aega laia jõekupu lehte, mille all näis midagi rabelevat.

„Võib-olla see on konn, niisugune rohelist värvi ja hästi maitsev,“ mõtles Präaks, sest talle maitstes roheline konn niisama hästi, kui meile roosamanna. „Ujun õige vaatama. Kui olen hästi ettevaatlik ega sukeldu, siis ema ei märkagi, et olen käinud vees.“

Ja Präaks läkski vette, kuigi õed-vennad teda tagasi hoida püüdsid.

Oli nii mõnus ujuda. Päike paistis, vesi oli soe ja Präaksul oli uus kleit seljas.

Jõudnud jõekupu lehe juurde, ta püüdis vaadata selle alla, et näha, mis seal rabeleb. Ent midagi polnud märgata, vesi oli väga sogane, nagu ikka parditiigis. Tuli minna vee alla ja vaadata järele, sest oma silm on kuningas. Nii Präaks tegigi. Ta sukeldus, unustades, oh häda! et tal olid ju veel ikka tema ilusad püha-päevariided seljas. Ta tuli veidi aja pärast veepinnale, üleni porisena ja räpasena. Paar limast taime olid jäänud kinni tema

heleda kleidi sulgede vahele, määrides need roheliseks.

„Kas konna kätte said?“ pärisid teised pardipojad kaldalt.

„Ei saanud,“ vastas Prääks, „sest see polnudki konn, vaid koger, kes näkitses jõekupu varre kallal.“

Samal ajal ilmus proua Kodupart tagasi poegade juurde. Nähes Prääksu üleni määrinuna tiigil ringi ujuvat, ta vihasus nii, et tormas vette ja andis oma üleannetule lapsele nokaga tubli kõmmu kuklasse.

„Ja koju jääd ka karistuseks,“ ütles ta, minnes teiste pardipoegadega väravast välja.

Prääks jäi tiigi kaldale nutma. Naabriõelt kuuldus rõõmsat kaagutamist, vadinat ja prääksumist, sest kutsutud olid kõik kodulinnud. Sekka kostis haledat piiksumist, kui mõni kanapoeg sattus emast liiga kaugele.

Tuul kandis magusaid lõhnu Prääksu ninna. Oh, oh, tundus nagu oleks seal kohvi kõrvale pakutud rohelisi konnasid ja rasvaseid usse. Ja kui mõelda, et tee naabriõue läheb läbi odrapõllu, mida on nii mõnus tallata laiade lestjalgadega! „Teinekord kuulan paremini ema sõna,“ mõtles Prääks.

Õues oli väga vaikne, sest peale sõna-kuulmatu pardipoja oli siin veel vaid vana Muri. Et aga oli südapäev ja päike paistis kuumalt, siis Muri oli pugenud kuuti, kus magas norinal.

Kodulinnud olid jätnud võõrsile minnes pardiõue värava lahti. Proua Kodupart oli muidu alati väga korralik niisuguseis asjus, ent täna ta oli ärritatud meeleolus, nagu isegi arvata võite.

Läbi avatud värava tippis sisse taluniku kaheaastane tütar Helju. Ta oli juba ammu tahtnud külastada pardiõue, ent alati olid väravad suletud. Helju sai piiluda läikivat veepinda ainult aia tagant. Ja ometi ta solistas nii meelsasti vees.

Helju paterdas otsejoones tiigi kaldale. Prääks, kes vahepeal oli kuivatanud oma pisarad, hakkas kartma, sest kuigi ta oli alles noor pardipoeg, ta teadis ometi, et inimeselapsed pole nii targad ujumises kui pardipojad. Jah, nad ei oska ju üldse ujuda.

Prääks püüdis Heljut tagasi hoida, siktades teda kleidisabast, ent samal silmapilgul kukkus laps vette, tõmmates ka pardipoja enesega kaasa.

Esimesena tõusis veepinnale Prääks. Ta hakkas valju häälega appi hüüdma. Ka Muri ärkas kära peale üles, kuid Heljule appi tulla ta ei saanud, sest oli ketiga kuudi küljes kinni. Ent nähes juhtunud õnnetust, hakkas temagi kõvasti haukuma.

Kuuldes kisa pardiõues, ruttas perenaine kohale ja tõmbas lapse veest välja. See oli üleni märg ja porine, nagu Prääkski, kuid õnneks polnud ta peale ehmatuse muud viga saanud.

Peale selle kui Heljule olid pandud kuivad riided ja ta juba magas voodis sooja vaiba all, tulid peremees ja perenaine pardiõue. Perenaisel oli käes suur kauss piima sees leotatud odrateradega. Selle ta pani maha ja Prääks sõi niipalju, et pugu teise poole peale vajus. Murile toodi rasvane kont ja kausitäis piima.

„Mõtlesin tänavu oma pardid hoopis ära hävitada, sest nad tallavad otra ja nisu oma suurte jalgadega ning sökuvad aias peenraid,“ kõneles perenaine peremehele. „Kuid ilma selle väikese pardikeseta oleksime kaotanud oma lapse, seepärast jätame teisedki pardid ellu ja vaatame tulevikus neile paremini järele, et nad vilja tallama ei pääseks.“

„Läks ometi paremini kui oodata oleks võinud,“ mõtles Prääks. Siis ta pani pea tiiva alla ja jäi magama, sest kõht oli väga täis.

„PÄIKEST“ võib tellida igast kuust alates
3-ks, 6-ks ja 12-ks kuuks.

Matk taevarannale

Johannes Selg

K.Ü. „Looduse“ käesoleva aasta lastekirjanduse võistluse laureaat

(Järg.)

III lugu.

Kuri nõid õua.

Õua tumepruun loss asetses suures roosteveelises rabas, millel kasvas üksikuid madalaid mäнди, kiduraid kaski ja peent pilliroogu. Ainsatki teed ega silda ei viinud üle lauskvee ning laugaste lossini, sest nõid õua ei käinud kunagi mööda maad, vaid lendas nagu lind. Tal oli kuus tuhat nõiutud nahkhiirt, kes olid pikkade peente nõõridega kinnitatud visnapuujuurtest valmistatud korvi külge, milles istus õua. Tah-tis õua lennata, siis istus ta korvi, tõstis huulile künnapuust vile, vilistas, ja kõik kuus tuhat nahkhiirt tõusid korruga lendu, kandes sõitja sinna, kuhu ta soovis.

Õua loss ei olnud aga sugugi niisugune, nagu neid ehitavad inimesed. Õua lossil oli ühes otsas kaks kolmekandilist torni, mis meenutasid õige suure looma kõrvu. Kummaski tornis mustas ümmargune avaus, mille kaudu õua käis sisse ja välja. Loss ise aga seisis nejjal tusedal jalal, mis ulatusid sügavale raba-põhja ning olid kaetud karvaste kividega, mis olid pruunid otsekui karu nahk. Lossil oli ainult kaks ümmargust akent tornide kõrval, kust algas ka suur, teravate piikidega palistatud rõdu, mille kaudu pääses lossi sisse.

Imelikult vaikne oli õua lossi ümbrus. Ei kukkunud seal kägu, lõõritanud lõõ, ulgunud hunt. Ainsat kärbestki ei lennanud raba kohal, rääkimata kirjudest liblikatest, kes muidu ikka kangesti armastavad seisvat vett ja tuulevarju.

Penide ja õssu kohale jõudes oli parajasti hommik. Nad olid tulnud oma tõllaga, mida vedas kumbki saatjaks määratud karu järgemööda. Üks vokiratas oli läinud küll teel katki, aga see palju ei takistanud, sest penid tulid tõllast välja ja jätkasid teed jalgsi, kuigi see käis kuninga käsu vastu: karud pidid peni-sid vedama, et neile väsimus kohale jõudes liiga ei teeks. Ainult õssu püsis kindlasti tõllas,

kuigi sõiduk mitu korda kändude ning kivide taha kinni jäi ja paar korda ümbergi läks. Lõpuks olid kõik siiski õnnelikult kohal, peatumas rabakaldal, kust oli selgesti näha õua loss.

Kui aga mesikäpad lossi nägid, siis valdas neid kohe nii suur hirm, et nad tormasid tagasi tihnikusse ja kihutasid lausa jooksuvalu karude linna suunas, kuigi kurja nõida ei olnud kuski näha. Ja siis olid penid koos õssuga ainsad hingelised nõia raba kaldal.

Istuti maha ja hakati aru pidama, mida ette võtta.

Õssu arvas, et kõigepealt tuleb valmistada paras paat, millega oleks võimalik lossi juurde sõuda. Kutt ütles, et kõige parem oleks ujuda. Valdu arvas, et võiks oodata homseni. Tuti ütles koguni, et tuleks oodata talve, sest siis oleks kerge üle jää minna lossi juurde.

Arutati siis ühte- ja teistpidi, kuid õiget otsa kätte ei saadud. Üks oli aga kindel: nõida praegu kodus ei olnud, ja seepärast tuli rutata karuprintsi päästmisega võlukammitsast.

Lõpuks jäi asi nii, et Kutt ujub vee all õua lossi juurde ja uurib hoolega järele, kas seal koduvalvureid ka leidub ja kust on kõige parem sisse pääseda.

Kutt tõmbas enda kõvasti hinge täis ja libises siis käratult vette, ujudes just nõia lossi suunas, mis ei olnudki kaldast kuigi kaugel.

Natukese aja pärast oli Kutt tagasi.

„Asi polegi nii lihtne,“ urises ta ja raputas oma märga kasukat. „Ainsat lossi ust, mille kaudu võiksime sisse pääseda, valvavad kuus suurt süsimusta kassi, kollased silmad peas nagu karikad. Olin küll vait kui hiir, aga üks kass pani kohe kräunuma: „Näu-näu, küll ma su kätte leian, küll ma su kätte leian!“ Katsusin, et tulema sain.“

„Mis neist kassi-tühjaljastest siis karta!“ imestles Valdu. „Ma pole leidnud veel ainsatki kassi, kes minust üle on.“

„Aga nood kassid seal on palju suuremad,“ seletas Kutt. „Nad on veel suuremad kui sina!“

See pani Valdugi mõtlema. Aga siis ütles ta järsku:

„Teate mis, mulle tuli hea mõte. Tarvis kassid sealt ukse juurest minema meelitada.“

„Jah, aga millega?“ küsisid mõlemad kaaslased kooris.

„See polegi nii raske. Lähen püüan paar hiirt, viin nad tasahilju hästi kasside lähedale ja lasen seal lahti. Küll nad siis panevad lõikama, et hiiri kinni püüda.“

„Röh-jah. Valdul täitsamehe mõtted,“ ütles Össu.

„Läheb läbi, kui mehel õnne,“ arvas Kutt.

„Laske aga käia!“ kilkas Tuti.

Ja Valdu hakkaski kohe hoolega teotsema, et oma kavalust läbi viia. Ta läks metsa, et püüda paar hiirt, kuna teised hakkasid nõu pidama, kuidas oleks kõige lihtsam paati ehitada, millega ka Össu pääseks õua lossi, sest notsu kartis kangesti sügavat vett.

Viimati leiti siingi hüva nõu: tõllal võeti rattad alt, keerati kummuli, topiti lõhed ning praovahed hoolsasti sammalt täis — ja oligi valmis tore laev Össule, kellel oli seal üksinda ruumi enam kui vaja.

Valdu tuli alles tüki aja möödudes, kolm sabapidi kokkuseotud hiirt turjal.

„Andis ikka otsida, enne kui leidsin,“ ütles ta ja ajas keele hästi välja, sest tal oli joostes palav hakanud.

Nüüd seati kõik kähku korda üle rabavee purjetamiseks. Össu paat lükati vette, anti notsule tõllaaits mõlaks, ja kõik penid pidid juba korraga vette kargama, kui Tutile tuli järsku meelde, et neil puudub ju õitsev üheksavägise vars, millega tuleb lüüa valgest vasest kella pihta.

„Ma'p teagi, mis see on,“ urises Kutt.

„Ja mina ka mitte,“ ütles Valdu.

„Pole uneski näinud,“ niuksus Tuti.

„Hea, et see teile veel õigel ajal meelde tuli,“ sõnas nüüd Össu. „Mina tunnen seda taimet väga hästi, kadunud ema ise õpetas, kust neid võib kasvamas leida ja milline muld neile meeldib. Nad aitavad hästi, kui kõht kangesti valutab.“

Aga kui päike juba lõunast paistis, oli

Össul ka üheksavägise vars leitud, ja nüüd võis veesõit takistamatult alata.

Lossile läheneti tagantpoolt, et kassid enne aegu tulijaid ei märkaks. Penid ujusid, Össu sõitis paadiga, liigutades aeru edasi-tagasi nagu ehtne merimees.

Lossi juures peeti veel viimast korda nõu, siis jäid teised ühe müüriaugu taha ootama, kuna Valdu ronis tasakesi nagu orav üles kasside lähedale.

Mahajäänud ootasid, ootasid — ja järsku kostis ülevalt pea kohalt hirmus kräunumine. Kõik kuus kassi karjusid ühekorraga: „Niu-näu, küll ma su kätte leian, küll ma su kätte leian! Niu-näu!“ Ja siis nad tulid kõik suure robinaga ülevalt alla, nii et nende pikad mustad sabad aina välkusid, sest hiired, joostes piiksudes müürikividel ringi, ajasid valvurite pead päris segi.

Valdu laskis nüüd kähku nõia poolt rõdule unustatud redeli alla ja kõik karuprintsi päästjad ronisid nii kiiresti üles kui suutsid, sest kassid võisid iga silmapilk tagasi tulla. Össul olid üles jõudes isegi kõrvatagused higist märjad.

Vaevalt olid nad jõudnud suurest võlvalusest läbi lossi esimesse kambrisse, kui juba kassid tulid müriks üles tagasi. Kuid nad ei pääsenud sisse, sest Kutt oli lossi ukse hoolega riivi lükanud. Nad hakkasid nüüd ukse taga hirmsasti kräunuma ja kraapima, paar kassi aga ronis koguni üles tornitippu, kus olid avauseid, millede kaudu nõid ise käis sisse ja välja.

Esimene tuba oli nahast. Nahast põrand, nahast lagi, nahast pildid seintel, nahklauad, -toolid, nahkkruus laual. Et Kutil oli kange janu, haaras ta laualt kruusi ja jõi tühjaks. Siis astusid kõik kiiresti edasi.

Teine tuba oli valgest luust. Luupõrand, luu lagi, luust pildid seintel, luust lauad ja toolid, luust kruus laual. Valdul oli süda üsna kõrbeemas. Ta võttis kruusi ja lakkus kähku tühjaks. Siis astusid kõik jälle edasi.

Kolmas tuba oli aga läbipaistvaist soolakristallidest. Soolast põrand ja lagi, soolast pildid seintel, soolast lauad, soolast toolid, soolast kruus laual. Össu keel oli üsna kuivanud kurgu külge, sest ta oli unustanud ennist joomast, kui vett küllalt käepärast oli. Ta maitses vedelikku, mis oli soolast kruusis, leides

selle õige hea olevat. Ja ta jõi kruusi ühe sõõmuga tühjaks. Siis läksid kõik koos jälle edasi.

Nüüd aga selgus, et joodud vedelikud olid nõiutud, sest Kutt muutus järsku nii kergeks nagu udusulg. Valdu aga oli saanud endale nii kõva ning läikiva kasuka, et sellele ei oleks hakanud isegi viil. Kõige kummalisem lugu juhtus aga õssuga, sest tema kadus järsku koos oma üheksavägise varrega teiste silmist. Õssu oli muutunud järsku nähtamatuks, ja ta ise oli selle üle alul õige pahane, sest notsu ei näinud enam oma jalgu, mis kippusid nüüd kergesti segamini minema. Aga midagi polnud parata, tuli edasi astuda.

Nüüd jõudsid karuprintsi päästjad suurde sinisesse saali, millest viis edasi üksainus kõrge ning kitsas uks, mille käepide aga oli üleval lae all, nii et ust alt kuidagiviisi ei saanud avada.

Mõtles üks, urises teine, kratsis kolmas kõrvatagust, siis tuli Kutt appi. Niipea kui ta hüppas, tõusis ta nagu udusulg üles lae alla. Seal surus ta ukselingi alla ja uks avanefski nagisedes.

Järgmine saal oli roheline, ja sellest võis samuti üheainsa ukse kaudu edasi pääseda. Kuid ukse ees veeres-veerles linavirri-kujuline kõveraist mõõkadest koostatud ratas, nii et ükski elav hing ei oleks pääsenud ust avama: mõõgad oleksid ta kohe pooleks raiunud.

Mõtles Kutt, arutas õssu, turtsus Tuti, Valdu aga võttis virri käsile, sest tema nahale ei hakanud nüüd ükski asi. Läks julgesti juurde, küünitaskäpa ukse käepidemeni. Mõõgad andsid Valdule küll mitu matsu, kuid purunesid sealsamas ise kõlisedes — ei temale hakanud nüüd raud ega teras. Ja siis jäi ratas raginal seisma. Uks oli avatud.

Kolmas oli kollane saal, ja sellest viiski kitsas trepp tillukesse punasesse tuppä. Uks oli pärani, nii et punases tillukeses toas võis selgesti näha laes rippuvat valgest vasest kella. Aga sinna ligi pääseda oli näiliselt samahästi kui võimatu, sest kõik kuus susisuurust kassi olid vahepeal torniluugi kaudu lossi roninud. Nüüd nad valvasid kolmekaupa kahel pool trepi ääres, teravad västrad käes, ja karjusid:

„Näu-kräu! Küll me teid kätte saame! Küll me teid kinni nabime! Õua tuleb varsti koju, Õua lendab laanest lossi! Näu-kräu!“

Ja nad karjusid üha kõvemini, tantsisid mingit veidrat kassitantsu ja vehkisid västratega, nii et kole oli vaadata.

„Minu tarkus on nüüd otsas,“ sõnas Kutt ja istus saali põrandale.

„Ega nad mindki läbi ei lase; pistavad västratega silmad peast!“ ohkas Valdu ja istus Kuti kõrvale.

„Mine või uuesti karude linna tagasi ja hakka mesilasi karjatama,“ niuksus Tuti, kes seisis lossi ümmarguse akna juures ja vaatas välja.

Aga kui nad seal kolmekesi istusid ja muretsesid ning õssu sootuks olid unustanud, sest et nad teda enam ei näinud, siis kostis järsku punasest tillukesest toast kolm mahedat kellalööki. Kõik nägid selgesti ka seda, kuidas valgest vasest kell antud hoopidest tasakesi värises.

See oli õssu töö. Tema oli läinud ilusasti kassidest mööda ja kellale kolm lööki andnud õitseva üheksavägise varrega.

Kassid karjatasid metsikult, kuid oli juba hilja. Võimas värin vapustas hiiglasuurt hoonet. Laest kukkus müriinal kiviprügi ja saali kollane värv kahvatas lumivalgeks.

„Põgeneme!“ kiljus Tuti järsku kõgu selle kõra ning müra hulka. „Nõid tuleb!“

Ei olnud nüüd kellelgi enam aega pikalt aru pidada. Silmapilk avati ümmargune lossiakn ja kõik penid kukutasid endid julgesti alla rabavette, mis pärastlõunase päikese käes läikis tuhmilt nagu sulatina. Ka õssul õnnestus alla hüpata, kuigi seda keegi ei näinud.

Aga külmäs vees lahtus kogu nõidus. Kutt muutus jälle raskeks, Valdu karv sulas endiselt pehmeks ja õssu muutus uuesti kõigile nähtavaks notsuks.

See oli suur õnn, et Tuti õigel ajal oli märganud saabuvat nõida, kes oma kuue tuhande nahkhiirega lähenes nüüd nagu tume tormipilv. Õhk aina vuhises, kui ta jõudis lossi ligidale.

Suur tumepruun loss aga vaarus otsekui puu tuules, suured kivilahmakad pudenesid ta külgedelt, tornid kõikusid kaksipidi, ja siis hakkas ta järsku kõndima oma neljal jämedal kiviljalal, liikudes vankudes edasi kalda poole.

Nahkhiired peatusid tornide juures: väike, küürakas, süsimusta habemega nõid ronis kiiresti oma korvist välja ja kadus hirmsaid võlu-

Kõievedu

K. Maid

Peale lõunat siis see algas,
poiste vahel kõievedu.
Punnivad kõik kõie kallal,
näis kuspool on viimaks edu?

Liigub laines nagu loogu
kõieots nii siia-sinna.
Igamees küll võtab hoogu,
puhub vapralt sirgeks rinna.

Kes küll tahab jääda alla,
vaadata veel vaevalt taha.
Järsku kõieots läeb valla,
poisid prantsatavad maha.

Ega sellest tuju lange,
veelgi vinnamiseks isu.
Uuest' algab vedu kange,
ennast kas või lõhki kisu.

„Poisid, auru manu, manu!“
hüüab keegi, vistist Eedi.
Teispool visa vastupanu,
kõis vast nihkub veidi, veidi.

Tõmbab igaüks mis jaksab,
viimse jõu nüüd paneb mängu.
Hoog on pinev, kõie praksab,
poisid veervad murul längu.

Oh, mis naeru siis küll oli,
nii et hoia piip ja prillid.
Hullamistel anti voli,
joosti õhtuks varbail villid.

Nõnda lõppes kõievedu,
mis nii kange oli olnud.
Kumbki pool ei saanud edu —
ega sellest viha polnud.

sõnu pomisedes lossi. Kuid ta ei suutnud lossi enam seisma panna. See tuikus veel paar sammu edasi, vaarus kaksipidi, ja purunes siis üsna kalda lähedal hirmsa kärgatusega, mis lõi kõigil kõrvad lukku, nii et neid tuli mitu päeva kraapida, enne kui nad jälle uuesti lahti läksid.

Majakõrgused lained voogasid rabajärves, kui lossirusud kadusid susisedes ning sinist suitsu tekitades veepinna alla. See oli nõialossi lõpp, ja ühes sellega ka kurja lõunamaalt tulnud nõia õua lõpp: kõik nägid selgesti tema süsimusta habet rabavette vajuvat. Muud midagi ei olnud kurjast nõiast enam järele jäänud.

Aga kui viimne müüri rusu oli kadunud vee varjavasse kaisutusse, nägid kõik neli sangarit, kuidas veest kerkis noor karu, kes oli ilus tumepruun nagu šokolaad, ja tema peas sädeles kullast võru, mis näitas selgesti tema kuuluvust kuninglikku seisusse.

See oligi karude linna kuninga ainus poeg, kelle kuri nõid oli moondanud oma lossiks ja kes vabanes vangipõlvest.

Aga see polnud veel kõik. Kidurad männid muutusid järsku noorteks karudeks, valge-

koorelised kased sirgusid väledaiks hirvedeks, pilliroog muutus sädistavaks linnukarjaks.

Silmapikselt muutus siiani elutu ümbrus. Kägu hakkas kukkuma, vares lendas vaakudes üle raba, löoke tõusis lõõritades kõrgele taeva poole, ja siis puhus ka esimene tuul, mis viis paari puhanguga rabaveelt sinise paksu suitsu, mis oli tekkinud lossi varisemisel ja oli viimne mälestus nõialossist.

Siis algas suur tutvustamine ja tänamine, esitlemine ning pärimine, et polnud sellel kõigel enam aru ega otsa. Iga nõiaunest vabanenu tahtis ju tingimata oma päästjaid isiklikult tänada ja vähemalt kuulda nende nimegi. Sellest siis tuligi, et Kutil musutati kõrv katki, Valdul läks sabast palju ilusaid pikki karvu kaduma (võeti mälestuseks kaasa) ja Tutil löödi kogemata nina kriimuliseks. Össuga aga juhtus pisut täbaram lugu, sest tema paisati suures rahvamurrus pikali ja veeres siis pallina järsust rinnakust alla vette. Sealt aga tiriti ta silmapilk paljude avitajate kaasabil välja, kuivatati kohe pikkade punaste keeltega ja asetati siis aukohale istuma, kus neil tuli pidada veel mitu kõnet ja kirjeldada oma hädaohtlikke elamusi. (Järgneb.)

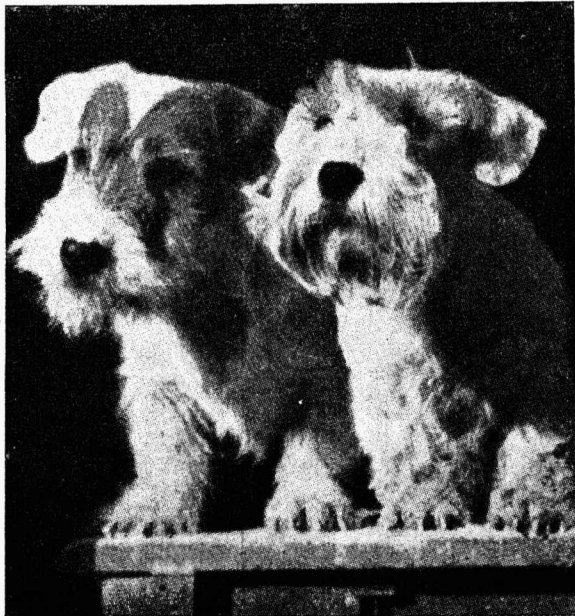
Bobi seikleb

E. Peterson

Väikese Manni kirju kutsikas Bobi arvas, et on juba küllalt söödud perenaise prii lobi, lebatud diivanil, küsitud aegajalt välja, antud käppa, sitsitud ja tehtud muud nalja. Tarvis ka maailmas veidike rännata ja oma käe peal elama hakata.

Ükskord, kui päike kõrvetas palavalt ja vabadus meelitas paljutõotavalt, unustati välisuks veidi praokile ning Bobi lipsas sealtkaudu tänavale. Oh seda rõõmu, mis nüüd kutsikas tundis, kui ta üksinda, vabalt tänaval kõndis! Keegi ei tõmmanud nööri, ei rielnud, et ta liiga kaugele kõnniteest astunud. Igasse hoovi lipsas ta salamahti ja tundis, et maailm ta ees oli lahti. Palju kutsikaid tuli vastu Bobile, kaasa jooksma kutsusid, vast ehk sobime! Nuusutasid kaua tema niisket nina: mis on su nimi ja kust tuled sina? Bobi liputas viisakalt saba, öeldes, et täna ta on üksi ja vaba; tuleb nendega mängima hea meelega, ning limpsas seejuures lahkesti keelega.

Nad jooksid kõik mängides üle tänava, pääsesid võõrasse hoovi läbi värava revii-

Bobi sõbrad.

Bobi.

deerima sealset majaesist, sest köögilõhn tegi südame yesiseks. Bobile meenus ta kausike piima ja mälestus sellest tegi talle piina. Ent hoovis ei leidunud ühtki raasukest, mis oleks kõlvanud koerale suupisteks. Ja isegi prügikast oli nii tühi, et kas või sabaga pühi. Kuid päike paistis siiski armsalt, lindude sirin eemalt kostis rõõmsalt, loodus lõbutses ju, ja see asjaolu pani koerad oma nälga unustama. Nad ruttasid hõreda plangu alt varblasi taga ajama otse naaberaeda. Seda kilkamist, mis nüüd seal oli, kui kutsikad kargasid järele varblastele-vargapoistele, kes valmis tege-ma ninanipsu teistele. Kätte ei saanud nad kahjuks neist ühtegi, selle eest pahanduse tegid nii mõnegi. Haukudes, joostes nad ei pannud tähele, et peenardest jäid ainult riismed järele. Äkki ilmus peremees koerte kisa peale majauksele ja pahandust silmates söimas vihaga, püüdes kurjategijaid tabada kiviga. Üks neist sattuski just vastu Bobi jalga. Vingudes jooksid koerad minema, kes läbi plangu, kes üle värava. Bobi hüppas järele kolme jalaga, pugedes võõrasse eeskotta hirmuga. Ah, oleks nüüd kodus ja kaebaks Mannile, kuidas jalg valutab, ei anna järele; sööks kõhu täis, lakuks piimagi peale ja heidaks siis magama oma padjale. Ta nuuksus nüüd tasa,

sest jalg oli haige ja kõht ajas pilli. Aeg oleks olnud koju minna ammugi, ent tagasiteed ei tundnud ta sugugi. Väsinult heitis ta sealsamas pikali, katsudes kuidagi und saada laugeile.

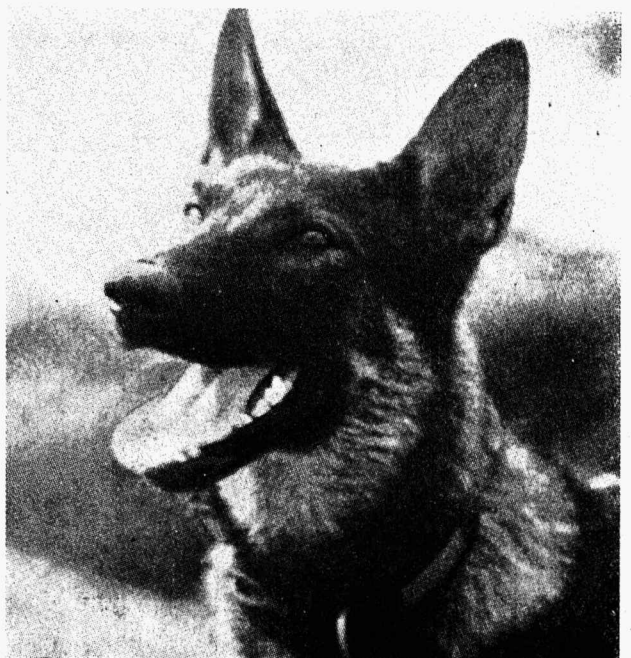
Ta magas kaua, vist mitu tundi, sest kui ta ärkas, oli päike loojunud ja ilm muutunud süngeks. Tuul hundas tänavail, keerutas tolmu peaaegu majade kõrgusele, kogus äikesepilvi õhtutaevale, rebis kübaraid peast ja viis eemale. Laternatuligi vilksatas ähmaselt ja iga silmapilk kustuda ähvardades. Kojaski süüdati elekter põlema ja kojamees ilmus ust kinni keerama. Siis märkas ta kutsikat ja pörutas jalaga: „Kasi minema! Ei siin pole öömaja hulkurpenile!“ Kõik toimus kiirelt ja Bobi vaevalt teadis, kuidas ta end uuesti tänavale leidis. Ta oli unine ja hõõrus silmi, kui uks juba langes ta järel kinni. Ta haigutas valjusti, siis seisatas viivu. Minna ei olnud ka tõesti kuhugi ja vabadus polnud nüüd veetlev põrmugi. Äikesepilvist, mis rippusid madalal, hakkas juba vihmagi tibama. Jämedad piisad löid trummi kõikjal: tänavail, katuseil, kutsika kaelarihmal. Pugesid isegi rihma vahele, jätmata ühtegi paigakest rahule. Seal korraga lõi kogu taevast särema ja hirmus raksatus käis üle tänava, just nagu pörkaksid taevast ja maa kokku. Hirmunult pistis Bobi jooksuma. Ta jooksis kui meeletu järjest edasi, ei julgenud pilkugi heita tagasi. Iga uus kärgatus, mis järgnes välgule, ajas tal hirmuvärinad peale ja pani iga kord uuesti väikese südame kiiresti tuksuma. Läbimärg, näljane, ehmunud sürmani, jõudis ta lõpuks kõrge majaplanguni; puged seal värava kaudu tagahoovile ja peitis enda väikese maja trepile. Ta värises seal kaua. Äike läks mööda ja taevale ilmus nüüd tähtede rida. Ilm oli soe ja vaikne nagu ennegi, ent koerake võbises hirmust ikkagi.

Hommiikul vara, kui just ilmunud päike, tuli trepile vanaeideke väike, küürus seljaga ja must-kirju rätiga. Nägi kutsikat, hakkas haletsema: „Oh, sa mu vaene, väike koerapöju, oled vist eksinud, viin su oma koju!“ Ütles nii ja viis tuppa kutsika, andis talle seal sooja putru piimaga ning

asetas voodivaibale puhkama. Siis langes ta pilk koera kaelarihmale ja ta hüüdis: „Sa pole kodutu sugugi, rihmal on märgitud aadress ja nimigi! Puhka nüüd rahuga edasi, veidi hiljem viin su koju tagasi. Muidu su peremees kurvatab.“

Sel ajal kui kutsikas õnnetult seikles, istus Mann üks kodu ja kurtis: „Mu väike Bobi, kuhu ta on jäänud, võib-olla on ta ruttava auto all surma saanud!“ Ja mõeldes nõnda nuttis ta haledalt. Kui koer ei tulnud ja hakkas sadama vihma, ei saanud Mann terve öö undki silma. Ja alles hommikul, kui tõusis päike, uinus ta. Korraga kuuldus esikust tasa kõll-kõll, vististi helises varane uksekell? Mann kargas rutuga pesu väel voodist, ehk on seal midagi uudist? Eeskoja uksele seisis vanaeideke, süles tal väike must-kirju koerake. Mann oli rõõmust otsekui keeletu, suudles ja kallistas koera kui meeletu, unustas seejuures karistust jagada, et oli vallatult minema joosnud ta. Kuid selle tormise öö läbielamus oli Bobile valusaim karistus. Sest ta teadis nüüd vägagi hästi, et vallatus tasub end valusasti, et elu seal väljaspool oma kodu on kaitsetul koeral täis hädaohtu. Ta oli sest päevast alati kuulekas ja oma Mannile hea, tubli kutsikas.

Veel üks sõber — Tommi.

Emaj ja tütar.
Linoollõige.
Helga Imelik, 13-a.

Sügisesel Võrtsjärvel

Tasa Edur

1. Sõit üles.

Mõlemad mehed tõmbasid hoogsalt, nii et aerud nagisesid. Kohmaka vene pära taga vulisev vesi jättis maha vahutee. See paistis kaugele ja näis lõppevat alles rannal, vana kõrtsihoone juures, kust oli alanud sõit. Sõudjad olid mõlemad kogenud ning oskasid tõmmata ühtlaselt, nii hoides suunda ette vaatamata.

Matu oli alati tusane. Ka täna. Tihti sülgas ta üle vene ääre, tõmbas aerud venesse, võttis tubakakoti ja keeras lühikeste tõmpjate sõrmede vahel suitsu. Seda pahvides alustas ta jälle sõudmist.

Juba oli sõutud üle poole tunni. Nüüd hakati vaatama Võisiku-poolset varemärki: Sääre talu katus suure pärna sees. See hakkas liginema. Nüüd sõudis Eedi üksi ja Matu hakkas võrgule

põhjake külge siduma. Sellega valmis saades näitasid järvemärgid, et ollaksegi varel.

Varesid on mitu. Praegu oldi Jõesuu varel. Keegi õieti ei tea nende suurte kiviriitade tekkimise põhjust järves. Aga kalu on nende ümber rohkesti.

Eedi tõmbas veel paar korda, et varest üle saada, sest seal ei saa võrku sisse lasta.

2. Vene risti tuult.

Nüüd käänas ta vene risti tuult. Matu püstitas masti kesk venet ja tõmbas purje üles. Vene kaldus kergelt küljele ja hakkas siis teist külge ees ajades edasi libisema. Siis heitis Matu kotitaolise võrgu sisse, mille alumise ääre küljes oli neli rusikasuurust kivi. Need vedasid võrguääre põhja. Põhjanurgist tulid nõõrid

vene pära külge. Ülemise ääre nõore hoidsid mehed oma sõrmil. Nii jooksis vene taga suur, nagu avatud lõugadega kott. Kui kala kotti sattus, siis tundsid mehed pinguli võrgu ja nõöri kaudu tukset. Kohe tuli kott üles rebida ja kala välja võtta.

Tuul oli vaikne ja vene libises loiult edasi. Matu pistis nõöri sõrmelt hammaste vahele ning asus jälle suitsu keerama. Eedi vahtis kaldale. Nii väikesed olid majad ja inimesed! Nagu lehud. Karjamaal sõid kärbsesuured lehmad, teed mööda veeres väike vanker... Mida enam lõuna poole, seda kitsamaks muutus kaldaviir, kuni lõpuks oli näha vaid vaevumärgatav sinetav joon. Joone kohal, nagu õhus, valendas Tarvastu kiriku torn. Oiu poolt kostis vile. See oli meierei vile.

„Nüüd!“ hüüdis Eedi äkki ja hakkas võrku üles rebima. Ta oli tundnud tugevat tukset sõrmel. Kuid Matu naeris. „Tahtsin katsuda, kas tunned,“ seletas ta. See on tavaline kalevemp, mida kaaslasele mängitakse. Kui oma nõörist kergelt tõmmata, siis teine arvab, et kala löi.

Eedi laskis nõöri pettunult tagasi.

„Eile käisin soomlastega kalel,“ kohmas Matu.

„Missuguste soomlastega?“ küsis Eedi.

„Nende kalurid... Käisid siin Tartu saksatega kalepüüki õppimas. Rääkisid teised, et kalepüüki mujal maailmas kuski ei tunta... Ainult Võrtsjärvel.“

„Nonoh?“

„Jah. Soomlased lubasid ka nii püüdma hakata.“

„Kas kalu saite?“

„Ei saanud. Mõne lipsu...“

Ja jutt soikus jälle.

3. Tuulevaikus.

Näis, et nad olid asjatult sõitnud järvele. Sest senine kerge loksumine jäi ikka vaiksemaks. Tuuleõhku polnud enam sugugi tunda ja puri rippus lõdvalt alla, olgugi et ta oli tõmmatud päris masti tippu.

Varsti oli järv peeglina sile. Rannal olevad puud, majad ja pilved silmapiirilt peegeldusid vees. Näis, nagu oleks kogu kallas pisut õhku tõusnud.

Veepinnal olid kalad ilul. Üks kollane liblikas lendas hällides üle vee. Temale järgnes sumisedes mesilane. Mõlemad tulid Vaibla poolt ja mõlemad olid juba mõni kilomeeter lennanud veel.

„Krr! Krr!“ kostis korraga kärisev hüüe pea kohal. See oli üksik kajakas, kes üle paadi lendas. Pisut eemal laskus ta vette ning ujus nagu paati kahtlustades tükk aega selle läheduses. Siis tõusis ta uuesti õhku ja lendas edasi võnkuvail tiivalöögel.

Eedi silmad jälgisid kajaka lendu ning muutusid raskeks. Kaldalt kuuldus koera haukumist. Päike soojendas ning vesi kiirgas. Oli vaikne... Silmad vajusid kinni. Nii hea oli olla. Kõik kadus...

Nöks! Silmad avanesid. Poiss oli tukkudes ettepoole langenud. „Pea nii sisse ei lenda!“ mõtles ta ja vaatas vette. See oli pehme ja sõbralik nagu voodi. Jälle vajusid silmad kinni. Uus nõks. Jälle tuli kohenduda istuma paadi pärale.

4. Järv õitseb.

Poiss vaatas uuesti vette. See oli kollakas ja veidi sogane. Võrtsjärv on liivase põhjaga madal järv. Seepärast ulatub siin lainetus põhjani ja vesi on pea alati peenest liivast kollakas. Ega järve muidu Võrtsjärveks hüütaks!

Suvel lisandub vette veel igasuguseid väikesi taimekesi ja loomakesi, mis vett veel enam sogastab. Siis öeldakse, et järv õitseb! Osaliselt on ütlejail õigus, sest vees leidub siis rohkesti veetaimede õietolmu.

Kuna puhtas vees valget taldrikut näeme isegi 17 m sügavusel, siis sogases vees kaob see silmist juba 1—5 m sügavusel. Nii palju võivad pisiloomad ja taimed vett sogastada. Eriti rohkesti esineb neid sügissuvel, kuna talvel külmaga nende arv palju väheneb.

„Ei maksa jännata,“ ütles Matu. „Võtame võrgu välja ja sõidame koju.“ Ja asuski võrku üles vinnama. Ka Eedi tiris oma nõörest. Võrk pandi kokku, mehed asusid aerudele ning käenasid venenina kodu poole.

5. Kääniliste juures.

„Oleks sööta, läheks vaataks põhjanõörid ära,“ arutas Matu aerutades. „Aga oot-oot, kää-

nilised tulevad," ütles ta siis Jõesuu poole vaadates. Seal tõi vene järvele.

„Toome poisid," arvas Eedi.

„Nemad jah," kinnitas Matu. „Kuule, võtame neilt räabiseid, siis saame nöörid ära vaadata."

Toome poisid sõudsid vana küüni kohale ja hakkasid oma 150 m pikkust võrku sisse laskma. Kui kalamehed neile ligi said, olid võrguotsad juba röntaoliselt koos. Mõlemad käänilised olid rinnuni vees: üks hoidis lootsikut ja võrgu otsa, kuna teine, võrgu sisemine otsapuu varbal ja käes, ringles ja võrgu ikka väiksemateks keerdudeks kokku vedas. Möödus üle poole tunni, siis hakkas sees olev mees võrku lootsikusse tõstma. Võrgu keskel siples mõni üksik havinolk, kuna ahvenad, särjed ja räabised olid mässunud võrgu silmadesse.

„Hakkab vist tuult käänama," sõnas noorem poiss. „Räabist on vähe. See hoiab alati pealetuult. Võta kinni, kust nad seda ette teavad?"

Tal oli õigus. Räabis on õrn kala, ei armasta lainetust ja nende parved hoiuvad alati pealetuult, kus nad planktonist ja veeputukaist toituvad. Nad kasvavad kuni 35 sm pikkuseks ja koevad novembris ning detsembris. Meie vetes on räabist ainult Peipsis, Võrtsjärves ja Saadjärves. Alles viimasel ajal on ta maime ka väiksematesse järvedesse viidud. Ta on väga maitsev kala ja seepärast kallihinnaline. Oskamatuile perenaisile müüakse turul mõnikord viidukaid räabiste pähe.

Võrku paati tõmmates sügenes lootsikupõhjale väike kuhimik kalu. Matu võttis paar-kümmend räabist ja tükeldas need sõrme-laiusteks unnasöötadeks, sest räabise liha neelavad kõik röövkalad meelsasti.

6. Põhjanööre vaatamas.

Nöörid olid kaldast kilomeetri kaugusel rohu ääres. Varsti oli vene seal. Eedi istus aerudel, et venet juhtida. Matu tõstis valta üles. Selleks oli suur kivi, mis nööriga seotud teiba külge. Teiba ots püsis nii vee peal püsti. Teiba küljest jooksis paarisaja meetri pikkune nöör teise valtani. Pika nööri küljes oli väikeste vahedega meetripikkusi nöörjuppe, mille otsas konksudega söödad. See oli suur ja sajakordne salakaval lõks vetevalla kiskjaile.

„Oi, pagan, nüüd on poiss otsas!" hüüdis Matu kohe, kui ta nööri sõrmele sai. Mehe nägu

lõi muhelema ning ruttu hakkas ta nööripidi venet edasi kiskuma. Et asi oli tõsine, seda näitas juba nööri võnkumine ja edasi-tagasi liikumine. Nüüd polnud enam aega ahvenaid konksude otsast võtta, kes siin-seal nööride otsas siplesid. Kiirelt libises vene edasi. Ja varsti lõi veepinnal midagi sulisema.

„Angerjas," karjatas Matu ning ta muidu veniv liikumine muutus nobedamaks. Angerjas võttis mehelt nagu pool eluiga!

Aga see oli ka poiss! Vähemalt poolteist meetrit pikk. Nagu suur madu väänles ta nööri otsas, tegi keerde ning sõlmi. Nüüd oli vene kala kohal. Matu haaras kalakorvi ja läks seda angerjale alla ajama. Kuid kala põikas vilkalt kõrvale. „Paremaga!" röögatas Matu ning Eedi kaapas parema aeruga. Nüüd pääses Matu jälle kala korvi rebima. Vaevalt see toimus, kui unnanöör purunes kala löögist ja angerjas oli korvist välja libisemas. Matu sai ta veel kiiresti käega korvi tagasi kaabata ja korvi venesse äiata. Venes libistas angerjas saba üle korviääre ning käänas enda välja. Kindlasti poleks teda ka vene kõrged küljed pidanud, kui mitte Eedi talle enne nuiaga pähe poleks saanud rabada. See vaigistas kala pisut.

Siis võttis Matu veneninast margapuu ja pistis konksu kala lõpuste taha. Kaal näitas täpselt kaks kilo.

„Küll on aga poiss," mõnules Matu. „Seesugust kala pole veel keegi Võrtsjärvest saanud!"

Eedi oli samal arvamusel. Ehkki meil merest angerjat üsna rohkesti püütakse, saadakse neid järvist märksa harvemini. Angerjas üldse on suur rändur. Meie vetes on ta ainult kasvamas. Täiskasvanult rändab ta Atlandi ookeani sügavustesse kudema ja sureb siis. Munad hõljuvad vees, kuni neist kooruvad väikesed, pajulehtede kujulised läbipaistvad maimud. Need moonduvad siis angerjakujuliseks ja matkavad teatavas suuruses tagasi meie vetesse kasvama. Angerjad toituvad mitmesugustest veeloomakestest ja teistest kaladest ning nende kudust. Talve veedab ta söömata põhjamudas.

Rahvas usub, et angerjas öösi ka veteäärseid hernepõlde külastab. Igatahes püütakse neid merest traadiga kokkukistud hernevarde puntidega, kuhu angerjad meeeldi sisse poevad. Ta madujas keha on väga rasvane ja peetakse, eriti suitsutatult, maiustoiduks.

Nüüd sõuti tagasi valta juurde, et ahvenaid otsast ära võtta ja uusi söötasid otsa panna. Et aga Matu hommikul alles nõore oli vedanud, siis polnud otsas enam kui kümnekond ahvenat ja üks haug.

7. Tuul tõuseb.

Kui viimne und uue sööda sai ja valdas vette vajus, lõi veepind kergelt virvendama. Senini selge taevast oli kattunud pilvedega.

„Ahaa, tuul tõuseb,“ arvas Matu. „Kisume nüüd üles, enne kui tuul suureks läheb.“

Ning mehed hakkasid jälle järvele sõudma.

Tuul tõusis pikkamööda. Juba lobistas laine vastu venekülgi. Vene liikus nüüd märksa raskemini kui enne, vaikselt ilmaga. Ometi meeste vilunud kätetõmbeil liikus ta üsna nobedalt üles.

Tuul aina tõusis. Juba viskasid lained vahtu ja kujundasid järvele rööbikuid vahuvöote. Kaldajoon kadus laintesse. Paar kajakat liugles eemal tuules.

Nüüd oldi küllalt kaugel. Vene käänatati risti, puri püstitati, võrk lasti sisse ja mehed asusid oma kohtadele, üks ninna, teine pärra.

Võrk libises avasui risti vene järel. Mehed olid ootel, sest tuul oli sobiv püügiks. Vene kõikus lainetel, tõusis harjale ja laskus jälle alla. Eedi võttis kopaga järvest vett, jõi ja viskas kopa vene keskele.

„Ära kolista,“ kurjustas Matu. „Latikas ei kannata kolinat!“

Latikas... kalekala. See lahmakas, pisukese suuga kala on üks kavalamaid kalu, kuid ühtlasi ka ühiskondlik kala, kes hoidub teiste seltsi. Ta hoidub tavaliselt põhja ega tõuse naljalt pinnale. Seal toitub ta igasugu veekasvude ja putukatega, kuid ei söö kunagi teist kala. Ainult kudu ajal, siis kui toomed õitsevad, ujuvad nad madalamail kohil rohulise kalda lähedusse. Kõige ees ujub emakala, tema kannul isakalad. Ema heidab marja ja siis asuvad isad mängule. Marjavöödist läbi ujudes pritsivad nad niiska, üksteist vallatult tõugates, veepinnale hüpates, nii et vesi aina vahutab. Kui neid aga kuidagi hirmutada, siis katkeb kudumine ja latikad põgenevad tagasi sügavusse.

Kes tahab õnega latikat püüda, peab vaikselt lootsikus istuma. Iga väikesimgi kolin hirmutab kala. Isegi paadi varju kardab ta.

Meie vetes püütakse harva kuni 12-kiloseid latikaid. Sellised hiiglased on rohekasmustad, 0,7 m pikad ja 0,3 m laiad. Väikesi latikaid võib

kergesti ära vahetada nurgudega, kuigi nurg ei kasva üle 0,5 kg raskuseks.

Paat oli juba tükk aega libisenud lainetel, kui mõlemad kalurid tundsid sõrmel kergelt lööki. Ruttu rabsid nad võrgu üles, milles latikas siples. See raputati välja ja võrk heideti sisse tagasi. Kohe tuli teine kala, siis veel üks ja siis kolm tükki korraga. Oldi parvel! Nüüd tuli kiirelt teotseda. Et võrguta paat palju tühjalt edasi ei libiseks, laskis Matu iga kala võtmisel purje alla. Kuid siis juhtus Eedil äpardus. Kiirelt võrku sabides läksid tal nõõrid sassi. Ta ei julgenud seda Matule öelda, vaid laskis sassis nõõrid järve. Kuid temapoolne võrguosa libises pinnalt.

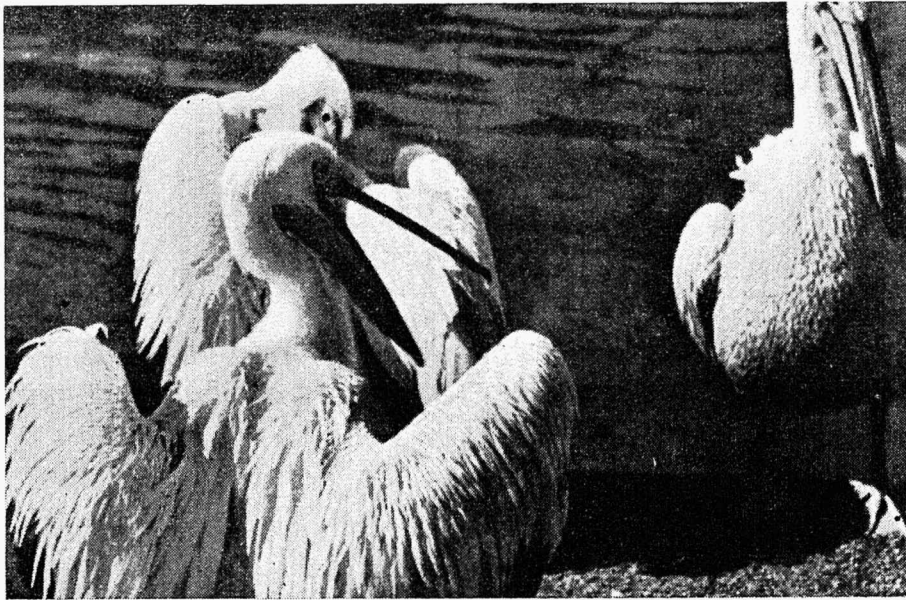
„Lase puri alla! Nõõrid on sassis!“ hüüdis ta hädiselt Matule. See täitis urisedes käsu. Palavikus siblisid poisid sõrmed nõõride kallal. Matu söimas. Paat võis libiseda nii tühjalt üle latikaparve!

Aga libedat ja kokkupundunud nõõri polnud kerge harutada, kui teine kõrval manab. See ajab ärevile. Hulk aega möödus, enne kui võrk jälle sisse sai. Kuid kala ei tulnud enam. Oldigi parvest tühjalt üle sõidetud. Seda pahandust!

Vihaselt lõi Matu purje alla ja võrk rebiti välja, et uuesti üles sõita. (Järgneb.)

Talv. Linoollõige. Ellen Kuulberg, 14-a.

KALUR-LINNUD

Kes reisib Põhja-Aafrikas või Egiptuses, võib seal igal pool näha peelikane, kes seal merede ja järvede ääres kalapüügist elavad.

Peelikan on suurim veelindudest. Nende kalapüügiviis on õige iseäralik. Nad lähevad jalgupidi vette ja moodustavad seal poolringi, mille avaus on kalda poole. Eks tuleta see elavat võrku meelde? Ja kalad, kes on jäänud kogemata selle ringi sisse, kaovad nende suurte nokkade vahele. Peelikanil on muu seas nii suur kõri, et ta võib noore pardi tervelt alla neelata. Ja kui kellelgi selleks huvi on, võib juba allaneelatud kala käega ta maost tagasi tuua.

Peelikanide kohta räägib Aafrika vanarahvas, et nad kisuvad endal rinnalt naha maha ja pakuvad poegadele oma südameverd juua. Tegelikult seda muidugi ei juhtu, aga kindlasti on see arvamine sellest tulnud, et nende muidu nii sile sulestik on rinna pealt nagu katki rebitud.

*

Väga ilus on vaade flamingodele, kui nad vaikselt suures karjas vees seisavad ja oma roosakaspunaseid sulgi lasevad vastu peegelduda. Flamingod elavad troopikamaadel, meil neid kahjuks ei ole. Nad võivad tundidekaupa

ühel jalal seista, kusjuures nende armsamaks tegevuseks on kaelaga igasugu kõverusi sooritada — palju ei puudu, et nad seda sõlme ei keera. Flamingo püüab kalu nagu part või luik, pistes oma pea vette ja otsides seal nokaga ringi. Tal on väga tundlik keel, mis silmapilkselt kõik söödava ebaväärtuslikust kraamist eraldab. Ka teod, vähid, ussid on eelistatavad palad ta söögikaardil. Vanadele roomlastele aga maitsesid väga hästi flamingode keeled, mis oli nende juures peeneks piduroaks, samuti kui ööbikukeeledki.

Ülal: Peelikanid peavad kalapüügivõru. All: Flamingod.

Loomade talveuni

J. P.

Kare talv... Metsad ja niidud puhkavad valge lumivaiba all sügavas rahus. Ei ole kuulda lindude laulu, ei näha kirjusid liblikaid ega värvirikkaid lilli. Talv on matnud suverõõmud lume alla. Kuhu jäid need tuhanded iluaegade elanikud? Kus on nad peidus? Kui otsiksime neid lumikatte alt, siis leiaksime nad eranditult kõik peale talvitavate lindude, kes külma sunnil lähenevad metsadest elumajadele, ja rändlindude, kes maha jätsid meie metsad ja lendasid soojadele maa-
dele — Lõuna-Euroopasse ja Aafrikasse.

Hõlpus on metsas matkajal vaadelda talveunes viibivaid suuremaid ja väiksemaid elanikke. Näiteks, tõmbame kuivanud puult tüki koort pealt ära ja meile avaneb arvurikas elamu. Siia on peitu pugunud putukaid, tõuke, metslutikaid jne. Kõik need hingelised on tardunud, just nagu surnud. Kuid siiski elus! Nad vaid viibivad sügavas rahus, talveunes. Talveunes puhkamine on meie ilmastikus loomadele paratamatuks vajaduseks. Silmitseme veel mõnda puuõõnt ja kergitame sinnakogunenud kuivi puulehti, siis leiame seal mesilasi, herilasi, lepatriinuseid. Puuõõs on tohutu suur võõraste-maja lugematuile külalisile. Edasi minnes silmitseme mõnda lehehunnikut põõsa all. Kes need on siia kogunud? Kui selline lehekuhi laiali pilduda, siis satume lõpuks ta päris-peremehe, siili magamistuppa. Majahärra aga magab magusalt und ega mõtlegi meile oma külalislahkust näidata.

Talveund magavaid loomi otsides leiame neid kõikjal. Nad on kas lehehunnikus, samblas, mätta all või puukoore vahel peidus. Kõik nad puhkavad talveunes ega avalda elumärke — kuigi nende tardunud kehas hingitseb varjatult vaevalt-tuikav elu. Hingamiselundid ei tööta, süda teotseb vaevu, vaevu. Siiski peidab see tardunud keha endas kevadel

ärkavat jõulist elu. Talve jooksul, kui loomakesed talveund magavad, ei tunne nad külma ega nälga. Kuid tuleb kevad. Soojad päikesekiired ulatuvad talveunes magaja juurde — kohe ärkab temas elu ja suur isu söömiseks, et ruttu parandada talvist paastuaega oma keha arvel.

Enne talveunne jäämist teevad loomad selleks ettevalmistusi, et külm aeg mugavamalt mööduks. Näiteks Alpi hiigelrott, kelle asukohaks on Pürenee ja Karpaati mägede ülemised osad lumepiirkonnas, kus lumi kaob vaid 5—6 nädalaks. Selle loomakese kogupikkus on umbes 62 sm, millest tuleb maha arvata ta saba pikkus — umbes 11 sm. Mäetipul valitseva külma ilmastiku tõttu tuleb sellel rotil vahel kuni 10 kuud viibida talveunes. Talveunes viibimise asukohaks valivad need hiigelrotid 2 meetri sügavused augud, kuhu nad suve jooksul rohtu koguvad. Et aga märg rohi roiskuma ei läheks, kuivatavad nad enne selle ära. Selliseid eluasemete valmistamisi toimetatakse sugukonna ühistööna, kus tegevuses on 10—15 rott. Külma tulekul minnakse varjendisse, kaetakse sissekäik kivide, lehtede ja samblaga ja poetakse üksteisele võimalikult lähedale. Kui neid kütid talvel leiavad ja august välja toovad, ei avalda nad mingeid elutunnuseid. Kevadel ärkavad hiigelrotid pikast talveunest ja on tihti siis nii kurnatud, et ei jõua koopast välja minna. Sel juhul on neil esialgseks toiduks sügisel kogutud hein.

Niisama huvitav on ka talveund magav nahkhiir oma eluviisidega. See omapärane olend on väga tundlik temperatuuri suhtes. Isegi suvel viludamatel ilmadel kogunevad nad ühtekokku hunnikusse, haagivad endid tagumiste jäsemete varal kuhugi kinni ja jäävad siis rippuma; selleks otsitakse aga tuulevarjuline koht. Külma tulekul lakkab neil

Miisuke

J. P.

*Miisuke, Miisuke,
ümmarik pall.*

*Nurr, lauluviisike
laua all.*

*Sa käpaga tabad
kas keppi või õrt,
võid haarata saba
ja püüda kõrt.*

*Sul siidised käpad
ja küüned sul seal,
toitugi näppad
laua pealt.*

*Ei urise, kilka,
vaid nurru lööd.
Lakud piimatilka
ja hiiri sa sööd.*

*Sa, ümmarik Miisuke,
kui mängukann.
Sind armastab Liisike
ja tilluke Mann.*

lennuvõimalus, ja nad langevad tardumusse ning veedavad talve kas puuõõnes või majapööningul. Kevade tulekuga aga ärkavad nemadki ja algavad õhtuti toidu otsimist. Nahkhiired on kasulikud loomad põllumehele. Nad hävitavad lugematud hulgad taimedele kahjulikke röövikuid.

Meie talveund magavaid loomi on: sisalik, konn, triiton, maod, kõik putukad ja võrktiivalised. Mis küll võiks olla selle huvitava nähtuse põhjuseks? Näiliselt on see loomade kohanemisvõime vastavalt toidu hankimise võimaluste kadumisele talve tulekuga, mis puhul neid ootaks paratamatult näljasurmas hukkumine, kui puuduks talveuni, mis teeb hõlpsalt mööduvaks karmi ja külma talve. See kohanemisvõime aasta-aegadelega on loomadele pika aja jooksul omaseks muutunud nagu paljud teisedki omadused. Kui aga muuta ilmastiku tingimusi ja varustada loomi küllaldase toiduga, kaob mitmelgi loomal talveuni.

Näiteks mutt. See sametkuuega isand kuulub kindlasti talveund magavate loomade liiki. Et ta aga mõistab endale vastavad elutingimused luua sügavas maapõues, kus ei tarvitse toidupuudust ja nälga tunda, võib ta kogu pika talve ärkvel jalutada mööda oma keerdkäike ja

leida roaks mitmesuguseid röövikuid ja ussikesi.

Samuti on ka hiired ja rotid terve talve ärkvel. Nende varjupaigad on seevõrra sügaval maapinnas, et külm nendeni ei ulatu. Nälja eest kaitsevad nad endid toidutagavaradega, mida nad sügisel panipaikadesse veavad.

Ka nelend lindudel, kes kuidagi veel talvel toitu leiavad, ei tarvitse talveunne jääda. Seevastu aga putukatest toituvaid linde ootaks tühi kõht ja nad peavad ära rändama, sest nad pole talveuneks kohanenud. Ja selleks kohaneda ei suudetagi aasta või aastatega, selleks kulub sadu ja tuhandeid aastaid ning katseks siiajäajaid ootaks kindlasti paratamatu surm.

Suuremad loomad — rebased, jänesed, hundid, kes toitu leiavad nii loomakuu taimeriigist, elavad talve üle talveuneta. Meie laanekuningas karu, kes peamiselt putukatest elatub, on aja jooksul muutunud talveund magajaks. Teda äratavad vahel vaid müra ja sulad ilmad magusast unest üles.

Nii on elu talvel metsas. Valge lumi vaip varjab ja soojendab tardunud elu, et see võiks kevadel päikesekullas jälle ärgata ja täita aasad ja laaned oma kirevusega.

Juku ja Manni pühapäev

Juhan Jaik

Kuuldemäng

HOMMIK.

E m a :

Oi seda kuldset ilma,
mis täna on õues.
Aga Juku ja Manni
veel une põues.
Oh seda unekest magusat!
Vaata lapsukest vagusat —
magab kui maasikas.
Aga päike nüüd juba
otsib neid kaasikus.

I s a :

Magavad jah,
kena on vaadata kah.
Võta nad sülle
ja ärata üles.

E m a :

Eile pääsuke laulis
räästalt nad tudule.
Õhtu oli nii kaunis,
orus oli uduke
ja kõik jäi nii käratuks...
Kes neid nüüd hommikul
lauluga ärataks?

K u k k :

M-i-na-a-aa.

E m a :

Tule, kukeke-kuku,
laula üles me Mann ja Juku.

K u k k :

Kluk-kluk,
olge vait kui sukk.
Mina suur laulumees,
see asi käib ruttu mu käes.
Kikirikii! Kikirikii!

M a n n i :

Oi, kukeke-vennike,
küll su hääl on kõva ja peenike.

J u k u :

Teinekord katsu vast tasemalt
ja eemal mu asemelt.
Oli ju päris kena,
aga vaikselt meeldiks enam.

K u k k :

Kluk-kluk,
olen nüüd ise vait kui sukk.

E m a :

Hommikust, kallid,
kus täna on päikest!
Pilvepallid
on kõik läinud minema.
Kuulge — varblane painus
sädistab juba.
Õuel on nüüd ilus,
aias õitseb uba
ja kapsaaias siblimas
oli suur-suur valge liblikas.

I s a :

Jah,
täna on pühapäevake
ja läheme kõndima kah.

M a n n i :

Mina olen valmis, kuid, Juku,
ära sinagi tuku.

J u k u :

Aega rohkem läeb minul,
mul on nõöpe rohkem kui sinul.

E m a :

Lähme õuele kohe.
Nii ilus ilm, et
aega kaota ei tohi.

ÕUEL.

E m a :

Vaata, kuidas haned
meid kohe tähele panid.
Jooksevad siia hüpeldes, —
ei tea, mis tahavad öelda?

H a n i :

Klaak-klaak,
see teise pere Jaak
pole suurem asi,
oma koera hulkuma lasi.
Jookseb see ringi suvel ja talvel
ja mina olgu alati valvel.
Kas Juku ei tahaks talle õpetada,
et tuleb hulkumine lõpetada?

J u k u :

Kui mina võtan kaika,
siis ta ei saa siia paika.

M a n n i :

Kui mina võtan isa kepi,
siis ta oma nina siia ei topi.

H a n i :

Kuulge! Kuulge!
Kõik siia tulge!
Jaagu penile pahale
antakse täna nahale.
Küll ta siis pärast sülitab, —
aga mispärast ta mu poegi tülitab?

J u k u :

Küll ma kaitsen, olge mureta,
et Jaagu Krants ei saaks teid pureda.

H a n i :

Ega me muud ei taha,
jätku me kiusamine maha.

J u k u :

Küll meie seda näeme
ja asjad hea poole seame.
Kui koer teeb kurja,
siis saagu mööda turja.

M a n n i :

Üks küsimus vaid —
kas teie ise olete paid?

H a n i :

Ei-ei, ja-jaa, muidugi, jaa,
ega keegi meie peale kaevata saa.

I s a :

Nüüd sa küll luiskad natuke,
küllap teilgi on mõni patuke.
Viljapõllu tallate maha —
kas see pole paha?

H a n i :

Nojaa, vahel juhtub see.
Aga ega me enam ei tee.

I s a :

Kui enam ei tee, siis Jaagu Krantsi ma
panen kas või ise tantsima.

H a n i :

Õige mõte.
Peaks küll õnnestuma
see ettevõte!
Läheks luhta, oleks rumal.

I s a :

Aga Manni ja poju,
lähme nüüd kõndima,
pärast tuleme koju.

M a n n i :

Lähme, võta meid kaasa,
ma pole kaua käinud aasal.
Vaatame, kuidas Priidu
hoiab karja niidul.

VAINUL.

J u k u :

Kui näeks mõne hundi või karu,
küll see oleks maru.

I s a :

Karu hoiab end varjule.
Ainult kui lähed marjule,
siis tuleb kas orust või mäelt,
võtab marjakorvi käelt.

M a n n i :

Mul on ka mõnda murekest —
ma tahaksin näha mõnda kurekest.

I s a :

Ega kurekesel pole nüüd mahti,
ta peab soos konnajahti.

J u k u :

Võib-olla näeme siin kurge äkki,
siin loigus on konni mitu tükki.
Vaata — pead porist väljas
ja silmad suured kui rusikad...
Kuule, nad teevad muusikat.

I s a :

Tõmbasid pead vette,
nüüd nad ei laula mitte.
See asi jääb sedasi,
aga nüüd lähme edasi.

J u k u :

Aga isa,
näita mulle linnupesa.

M a n n i :

Näita jah, kulla isake,
sa tead küll, kus on pesake.

I s a :

Pole just hea
linnuperekest segada.
Aga mine tea

nüüd seda ka.
Võib-olla võib ka minna
nii paariks pilguks sinna.
Siin, kus lõpeb kesa,
ongi lõkese pesa.
Näete, otse meie ees
kuivanud jälje sees!

M a n n i:

Näen küll, oi kui kenad
on nende suukesed.
Kas nende tiivaluukesed
juba lennata kannavad?
Kes neile süüa annavad?

I s a:

Vana lõoke toidab.
Nagu hommik koidab,
nii vana lõoke kaob
pesalt toitu koguma.
Küllap paraja jao
ta toob koju ka.
Aga varsti on pojad suured
ja lõpevad vana lõo mured.

J u k u:

Neil vist tühi on kõhuke.
Nokk on nii õhuke,
ootavad palukest.
Või on neil muud valukest?

I s a:

Ootavad toitu. Kuid lähme ära,
nad ju kardavad jutukära.

M a n n i:

Ma soovin nendele pikka iga.
Et kull ei teeks viga,
et ei saaks kannatada külma ilma
ja et ikka toidukest puutuks silma.

J u k u:

Ja mina soovin kõigepealt
nendele head lauluhäält.
Tulgu kevadel varakult siia
ja aidaku talve ära viia.

KARJAMAAL.

I s a:

Oleme teinud ringi suure
ja jõudnud karja juurde.
Vaata, talleke teeb tantsutuuri
ja pull sügab sarvejuuri.

Lehm ahmib kõhtu
rammusat rohtu.
Mullikas magab kui mägi
ega ärata teda ükski vägi.
Aga vasikas päris meelega
lakub oma nina keelega.
Vasikas on rumal, —
aga ärge teie seda tehke, hoidku jumal.

J u k u:

Mis nüüd vasikast rääkida!
Talle häid kombeid juurde pookida
ei saa ühegi võimuga,
ei heaga ega söimuga.

I s a:

Õige. Eks kõigil ole vigu.
Kuid vaatame nüüd sigu.
Põrsad käivad ringi ruiates,
aga vana emis rõhib muiates.

M a n n i:

Kes keerab põrsa sabale
sõlme sisse?
Kas seda teeb nende emake
või teevad nad ise?

J u k u:

Ära küsi,
ega keeratud sõlm püsi.
Põrsa hea tuju
annab sabale selle kuju.

I s a:

Selles on õigust terve vaks —
ega saba pole sündinud kõveraks.
Aga sealt jookseb ju kiirul
meie koerake Musti.
Lööb sabaga tiiru
ja on täis lusti.

M u s t i:

Auh-auh! Nägin viivu eest
ühte jänese-vanameest.
Küll jooksis mul highi,
aga ei saanud ligi.
Tal oli niisugune rutuke,
et ei võtnud mind jutule.
Kätte saada oli raske,
lõin pea vastu kaske.
Aga kui ta veel puutub silma ette,
siis püüan küll kätte.

I s a :

Jookse kuis tahad,
aga jänest sa ei püüa.
Kes võib oma naha
siis ära müüa?
Jänkul on elu armas,
seepärast viskab varvast.

M a n n i :

Musti, ega sa pole näinud
naabri Krantsi kusagil?
Kas ta siin pole käinud,
nina maas ja saba ripakil?
Käigu ja hulkugu
kustahes ringi,
aga ärgu tulgu
meile mitte mingi
hinna eest.
Meie tunneme seda meest.
Ta on sellega toime saanud,
et on me haned ära pahandanud.

M u s t i :

Auh! Kas sa ei teadnudki seni,
et Krants pole õige peni?
Teeb kurja mis kole.
Ega teist temasarnast ole.
Seda teavad isegi tihased,
et meie oleme vihased.
Ei anna end minuga kokku,
juba kaugelt jookseb pakku.

J u k u :

Mulle käis kaebamas hanede pere
ja nüüd hoidku ta oma kere.
Kui ta veel peaks piiluma
ja meie hanesid hiilima,
siis ta läheb koju rutuga
ja õige suure nutuga.

M u s t i :

Ega mina ei taha kaevata
ega teist nahatäiega vaevata.
Aga õiguse järgi käies
tuleb öelda mul,
et ühe nahatäie
on ta teeninud küll.

I s a :

Manni ja Juku-poju,
lähme nüüd koju.
Jalutasime kaua,

aga ema on katnud laua.
Kinnitame tugevasti keha
ja vaatame, mis edasi teha.

AABITSA ÕPPIMINE.

E m a :

Nüüd, lapsukesed, on mahti
ja lööme aabitsa lahti.
Murrame pead vähekese
ja õpime mõne tähekese.
Kui lugemine on sula,
siis võib jõuluvana tulla
oma suure pambuga
ja kostitada kombuga.
Kas lööme aabitsa vallale
ja asume kallale?

J u k u :

Kergem on aabitsaid osta
kui tähti kosta.

M a n n i :

Mul, mis jääb pähe,
see enam meelest ei lähe.
Kes ei oska lugeda,
see saavat koolis sugeda.

J u k u :

Jass rääkis, et koolis ei roogita,
õpetaja meelitavat koogiga,
andvat isegi kompvekki
poistele mekki.

M a n n i :

Kes on tark, sellele annab,
aga teistel suu eest mööda kannab.

E m a :

Mina loen ees
ja teie kordate järele
kui üks mees:
A — ani astus aeda.
B — noh, ütleme... Peni peenra peale.
D — kah häda. Ütleme... Daam
tangot tantsima.
E — eesel ennast ehtima.
F — fau filmi vaatama.
G — Georg geomeetriat õppima.
H — hiir hiljukesi hirnuma.
I — imeilus ilmakene.
J — jänes jällegi jändas.
K — kass kandis kasukat.
L — luik lugusid luuletas.
M — Manni mangus magusat.

N — naine naljakalt naeris.
O — oinas onuga ohkas.
P — pott pooleks poksiti.
R — rott roikaga ropsiti.
S — siil silitas saba.
T — talu taga tarekene.
U — utekene urkakene.
Ö — ööbiku öömajake.
Ü — ülaseid seal üle ühe,
pääsusilmi päris palju,
kullerkuppusid kuhjaga.

J u k u :

Ema, loeme veel vähe,
siis see laul jääb päris pähe.

KÜLALISED.

M a n n i :

Ema, tule vaata ise,
meile tuli külalisi.
See on onu-lellekene,
aisa küljes kellakene.

J u k u :

Vaatke, onutütar Aasa
on ka võetud meile kaasa.

E m a :

Lähme onule nüüd vastu,
palume neid sisse astu.

M a n n i :

See on kindel nagu kalju,
et kui Aasake on meil,
siis saab mängu palju, palju,
õues ja ka aiateil.

E m a :

Tere. Kuhu teha risti,
et teid ka kord välja kisti
oma kodust meile külla?
Kust see ime võis küll tulla?

O n u :

Aasa ajas nagu uni
mulle ikka peale, kuni
tuli ette võtta tee.
Tema teene puha see,
et sai vaeva märale,
kes meid vedas pärale.

A a s a :

Mitu kuud ju mööda läinud,
kui ma Mannit pole näinud.

Kas see on siis üleliia
mind kord jälle külla viia?

M a n n i :

Tere, tere, tere, Aasa,
jookse minuga nüüd kaasa.
Muid ma uudiseid ei loegi —
kana tõi meil hulga poegi,
vana part kui läbi une
ikka haudub oma mune.
Aias olen näinud mina,
et ju mõni õunanina
oksa külge siginenud.
Mesilased sumisevad,
ööd ja päevad ümisevad.
Pole neile liginenud.
Nad on vahel õelad ka,
kipuvad või nõelama.

J u k u :

Kuule sina, armas onu,
sinu hobu pole kronu
(nagu teistre tädi mullu
ajas oma juttu hullu).
Päris ilus loomakene.
Ainult siin see roomakene
on küll päris kehavõitu,
läbikulunud ja mäda.
Läheb katki keset sõitu,
siis sa alles tunned häda.

O n u :

Küll sel poisil
on terane silm.
Tast saab säärane peremees,
et imestub terve maailm.
Oleksin aimanud,
et minu hobust on laimatud,
oleks külaskäik
juba enne läinud lahti,
et oleks saanud kõik
minu toredat traavlit vahti.

E m a :

Kas sa siis tuppa tulla ei taha?
Võtame mantligi maha.

O n u :

Aega on veel vähe,
ega maja eest jooksu lähe.
Ilmake on kena
ja väljas meeldib enam.
Aga nojah,
astume pealegi tuppa kah.

*Tee üüres.
Linoollõige. Liia Kuld-
vere, 13-a.*

KOHTUMÕISTMINE.

H a n i:

Klaak-klaak! Juku, hõii,
tule siia! Ega ei või
aega pilkugi viita.
Jookse, pärast saad kiita.
Naabri Krants on vallale
ja kipub meile kallale.
Klaak! Jookse kui välk
ja too kaasa üks malk.
Tule õige ruttu,
muidu ta pistab putku.

J u k u:

Juba ma saingi ta kätte
ja toon kohtu ette.
Ära sa, Krants, siin kisenda!
Need on su iseenda

üleannetuse tembud
ja muud vembud,
mille eest saad pinni
ja viiakse kinni.
Meie Mustigi lausus,
et sul puudub ausus.

K r a n t s:

Vau-vau! Kuhu te mind veate
ja miks te mind kinni peate?
Ma tahtsin hanele
külaskäigu teha
ja küsida, kuidas käsi käib,
aga mitte kurja teha
nagu teile näib.

H a n i:

Mitu tundi ta juba
kartulivao vahelt vahtis.

Teada ju puha,
et ta tahtis
minu pojukest ära viia.
Miks ta muidu tuli siia?
Mis ta siin nuhib
ja mis häda teda juhib
sinna, kus meie käime?
Nagu seisatama jääme,
nii tema end nihutas
kõhuga ligi maad
otse minu poegade sihis.
Aga nüüd oled sa pihis
ja näed, mis saad.

J u k u:

Ei maksa edasi vedada,
ka siin võib kohut pidada.
Teised peaksid ka tulema
ja õigusemõistjateks olema.

H a n i:

Tehke õiglaselt ja ruttu,
minu pojakesed tahavad juba tuttu.

M a n n i:

Vaata, Aasa, seda kutsut,
teda pole siia kutsut,
aga teda süda paha
veab meie aia taha.
Tead sa, sellist kurja peni
pole kuski nähtud seni.

A a s a:

Vaata, mida siinpool näha!
Meie kandis koerad muudkui
väga hästi hauguvad.
Kui mõnd häält on kuulda vähe,
siis nende virgad suud kui
suurtükid pauguvad.
Nendelt kurja tegemist
pole kuulda olnud vist.

K r a n t s:

Armsad lapsed, laske lahti,
mul on oma kodu vahti.
Äkki roomab varas maoli
ja mind pole saamas jaole.
Näidake siis seda meest,
vastutab kes selle eest?

J u k u:

Ise tulid siia maoli
ja siis mina jõudsin jaole.
Oled hulkuma nii kärmas,
miks nüüd äkki kodu armas?

Sinu jutust pole kasu,
võtad vastu oma tasu.
Manni, sa tood ühe vitsa,
õige valusa ja kitsa.
Usun, et üks vitsarisu
võtab hulkumise isu
kelmilt Krantsilt ära täitsa.
Ja siis koju minna võid sa.

K r a n t s:

Kallis Jukukene õega,
kas siis teie päris tõega
võite naha peale teha?
Mina arvan, minu keha
tunneks sellest kõva valu.
Laske lahti mind, ma palun.

J u k u:

Täitsa õige, kui saab mahti,
küll siis laseme ka lahti.
Siia säärast koera paha
meie jätta ju ei taha.
Tuleb püksimõõtu võtta,
siis võid joostes koju tõtta.

K r a n t s:

Nähtavasti tõsi taga
on teil siiski. Mina aga
arvan, see on päris jube.
Ükskord sain ju haavliube.
Kui nüüd urvaplaastrit lisaks —
siis läeb asi suureks kisaks.

J u k u:

Kõik võib olla... Kas tõid ju,
Manni, nuhtlemise puu?

M a n n i:

Siin on, siin on vitsakene,
väikene ja kitsakene.

J u k u:

See? Ei see tee mingit häda,
näed sa, Krantski naerab seda.
Sina, otsekohe näha,
tunned nuhtluskunsti vähe.
Too üks teine tugevam,
millega saab sugeda.

K r a n t s:

Vau-vau! Ärge tehke paha.
Jätan pahad kombed maha.
Kui see Mann toob suure nuiat
ja kui sina mind siis tuiad,
see on vist küll väga valus.
Mul ju praegu värin jalus.

J u k u :

Hani-emand, sul on vist
selle kohta ütlemist?

H a n i :

Kui Krants meid ei kiusa enam,
siis on asi kõige kenam.
Krantsi kõva keretäis —
seda siiski, mulle näis,
otsekohe pole vaja.
Andku kindel koerasõna,
et ei kunagi kui täna
ta ei astu üle raja.
Siis ta minu pärast mingi,
pole vaja tema vingi.

J u k u :

Kuuled, Krants? Kas sul on vist
selle kohta ütlemist?

K r a n t s :

Luban, luban kahtlemata,
kui mu nahk jääb parkimata.
Koera elu kodus on —
aia nurgas väike onn,
kannatan seal igavust,
kui nii tahetakse just.
Kas võin vahel, kui on lusti,
küllastada teie Mustit
viisakalt kui kord ja kohus?
Kas mu nahk siis pole ohus?

J u k u :

Täitsa lahket külalist
meie talus ikka vist
viisakalt on vastu võetud,
söömatagi pole jäetud.
Kuid kes hiilib salamahti,
see ei pääse enam lahti.
Oleme siis leppinud,
kohtumõist on lõppenud.

K r a n t s :

Vaata, kartsin õige kurba,
et saan tunda kaseurba,
asi pööras teise kanti,
sõprust pakuti ja anti.
Ma'gi pole paha mees,
mul on kuldne süda sees.
Elage siis siinpool hästi,
pean meeles kõik, mis kästi.

O n u :

Aasa, Aasa, tule siia,
kus sa olid kogu aja?

Aeg on hiline, on vaja
sind ka juba koju viia.

A a s a :

Küll siin oli kena olla.
Kas saan varsti jälle tulla?

O n u :

Noh, küll pärast heinategu
näitame taas oma nägu.
Nüüd siis jumalaga kõik,
mul ja Aasal algab sõit.

ÕHTULAUL.

E m a :

Lastekestel-kullakestel
üks päev jälle viidetud.
Nüüd nad palakate keskel
nagu unest niidetud.
Eile pääsuke laulis
räästalt nad tudule.
Õhtu on tänagi kaunis,
orus on uduke,
kuukene kõnnib kõbusalt.
Kes küll nüüd tuleks
ja lastele uneks
laulaks laulukest lõbusalt?

M e s i l a s t e p a r v :

Mmmmmmmmmmmmeie.

E m a :

Mesilinnukesed, tere,
oi, küll teid on tugev pere.
Ja kui teil on laulusoovi —
olge lahked, tehke proovi.

M e s i l a s e d :

Lauluga korjame mett
ja lauluga lendame koju.
Nüüd me laulame, et
maga, Manni ja poju.

Udu on pajudest üle,
tukub kadak ja mänd.
Üle allika süle
algab haldjate lend.

Langeb laotuselt tähti,
kuuldub öökulli kisa.
Kodu varjus teid kahte
varjab Taevane Isa.

Seenemaja ees

Elmet Veebo

Madleen — nukuke — kummardus üle punase kärbseseene ja raputas närviliselt selle täpelist katust, sest keegi ei tahtnud avada talle koputamise peale ust. Kärbseseene haldjas oli nimelt kutsunud kokku väikese seltskonna sünnipäevaks külla ja keegi kutsutuist ei pidanud endale vaevaks tulla. Vastuoksa — üldine rõõm kutse üle oli suur, sest viimaste päevade rida oli olnud äärmiselt igav; pealegi oli mõne päeva eest, hoolimata kõigi vastuväidetest ära müüdnud kõikide lemmik sametprintsess, keda jäi leinama kogu kauplus pisarates. Teddy-karu oli pea-

aegu heitmas meelt ja rahunes alles siis, kui sai näidata kaupmehele keelt. Seega seenehaldjas oli tabanud oivalise hetke, tuues esile oma sünnipäeva-mõtte.

Pahandunult heitis Madleen pilgu kalile käekellale ja märkas oma suureks imestuseks, et aeg oli lähenemas alles kolmveerand neljale. Et pidulised olid otsustanud ilmuda kella kuueks, et äratuslauluga soovida õnne eluaastaks uueks, siis ei tahtnud ka Madleen varemini sisse tungida, vaid otsustas kannatlikult veel teisi oodata.

Hommik oli pisut jahedavõitu ja väljas

Enn kooliteel

J. Oro

*Ta suvel kõndis karjarada
ja huikas reipalt põlluteel,
võis palja jalu paterdada
ning kalu püüda järvevees.*

*Nüüd päike madalamalt astub
ja hommik laisalt tõstab kätt.
Enn kodumäelt alla laskub,
paun seljas, kaelas valge rätt.*

*Hoog vihma tabab ootamata,
külm vesi tungib läbi rüü;
poiss sammub taha vaatamata,
ei häiri miski asi nüüd.*

*Mis loeb üks vihm ja sügistuuled,
kui õppur oled, ootab kool,
kus mõndagi sa näed ja kuuled
ning uudne veetlus igal pool!*

*Seal ootab Juks, va mõnus sõber,
ja pinginaaber Andi Kull,
kes matemaatikas küll nõder,
ent maadlema on nagu hull.*

*Seal Kaarel räägib õudset juttu,
et muiste oli, elas mees,
kes nõia väel kord eksis uttu
ning haua leidis mülkavees...*

*Kell heliseb. Nüüd ruttu pinki!
Käi välja paunast raamat, vihk!
Näed liikvel tähtsat ukselinki
ja vaikib kahin, kahk ja kihk.*

*Nüüd algab tund... „Viis korda sada
kuussada on.“ — „Kas oled hull?
Ei, sa ei mõista arvutada! —“
Oh, vaene, vahva Andi Kull!...*

*Veel paljugi seal näed ja kuuled,
nii palju uudset igal pool.
— Mis loeb üks vihm ja sügistuuled,
kui õppur oled, ootab kool!*

tegid voorimehed sörkivat sõitu; kuu rae-koja nurga taga oli nagu kahvatu pall ning kogu lähedane ümbrus näis uduselt hall. Madleen sai oodata vaevalt paarkümmend minutit, kui jooksusammul lähenesid kaks sünnipäevalist. Need olid lilleneiu Roos-Mari ja sipelgapiiga Lii, kes pidid seenemaja kaunistama roosipärgadega, et sünnipäevalaps ärkaks üllatatud imestusega. Nukuke Madleen tuli nendele lahkelt abiks, et teised ei nimetaks teda tagaselja pirtsakaks beebiks, ja lõbusalt sositades kolmekesi murdsid nad aias seenemaja õisi. Küll õitses seal nelke ja käokannuseid, astreid ja krüsanteeme varasid. Kõikidest kokku sai imeilusa palmiku, mis pani muhelema isegi seenevana pilgu.

Tassinud pärja ukse ette murule, pidi äsjane rõõm andma ruumi tõsisele murele — ärevas rõõmus ja pidumeeleolus oli vahele tulnud ettenägematu viperus: keegi ei olnud varemni tulnud sellele mõttele, kuidas kinnitada palmikut seenemaja uksele. Kurvalt seisid piigad oma loomingu ees, kõikidel silmad hiilgamas pisaravees. Madleen murdis meeletult oma hapraid sõrmi, kuna sipelgas Lii hakkas otsima kingituste korvi, hellitades salajast lootust südames, et ehk leidub ka mõni paelajupike selles. Aga peagi pidi ta lõpetama asjatu otsimise, sest olgugi et oli pakitud lahti iga viimanegi ese, polnud nende seas leida vähimatki nõoriotsakest, sest igal kingil oli ümber tema jaoks eriti valmistatud paberkest.

Korruga silmas lilleneiu ämblikku Reeta, kellest kõneldi, et ta oskavat suurepäraselt unerohu keeta. Praegugi oli Reet teel naabruses asetsevasse jäneste tarre, et segada unerohu hambavalus vaevlevale jänkupojale verre. Roos-Mari hüppas noolena murult üles ja rippus samas nagu takjas Reeda küljes, kes muidu oli nüisugune süngeilmeline vanamoor, kuid kellel süda oli sees heasoovlik ja lustlikult noor.

Kui Reet oli paar korda roninud mööda uksepiita alla ja üles, rippus uimastavalt lõhnava roosipalmik seenemaja kül-

Kodu.

Linoollõige. Ellen Kuulberg, 14-a.

jes. Rõõmsalt keksisid selle ümber Madleen ja Lii, kuna lilleneiu murdis Reedale suure kringlitüki. Reet pidi parajasti hakkama minema, kui pidi ootamatult selle mõtte katkestama. Majade vahelt lähenes salkkond tinasõdureid, keda ümbruskonnas tundi kui eeskujulikke korralvureid. Küll oli selles salgas hiilgust ja rikkust, pealaest kuni jalakannani oli iga mees täis au ja uhkust! Valverühma ees sammus kaunikujuline husar, kelle mütsi ees lehvis koolbrisulgedest vikerkaar. Tagasammuvad trummimehed tegid aga nüisugust kohutavat kära, et sünnipäevalised peitsid endid ehmunult seenemaja varju ära.

Üllatunult silmitses vahisalk ehitud seenemaja ja mõned uudishimulikud lähenesid sellele rohkem kui vaja. Ning kui siis keegi vahisõdureist tahtis murda endale mälestuseks lõhnavat öölille, langes ta pilk nagu poolkogemata varjus kükitavale Madleenile, kes hirmu pärast arvas enda surevat järgmisel hetkel, sest

ta pidas neid hirmsateks teeröovliteks oma saagiretkel.

Seiklusse öise vahisalga sattusid ka lilleneiu ja sipelgapiiga. Ja et sõdurid olid kõik lõbusad ning meeldivad sellid, toodi seljakottidest välja mahedakõlalised viiespillid, ning peagi kerkis tantsutaktis kõikide jalg ja ärevast palavikust löi õhetama lõbutsejate palg.

Tantsuhoos ei pannud keegi tähele, et mingi suur ja hiilgav seltskond lähenes seenele. Kandraamil lebas suursuguses poosis printsess Marabuu, kellel otsa ees hiilgas purpurpunane poolkuu. Kandraami kandsid oma õlgadel neli hiiglaslikku musta, kes tohtisid endid ainult kallisõlides pesta. Hulk hoovkonna daame liikus tagapool järele, kandes süles kallihinnalisi kingitusi sünnipäevalapsele. Kohalesaabunud aristokraadid ei saanudki veel ümber vaadata, kui juba neil tuli tantsupeoks kaasa aidata.

Keegi sõdureist kiiksutas peenikest parmupilli, kuna ämblik Reet kinnitas talle vöö külge lilli; nukuke Madleen hõljus valssi husariga ja printsess Marabuu tantsis vahepeal kohale saabunud krüsanteemide-printsiiga. Peoplatsile oli veel ilmunud põialpoiss Miku, kes kingitusena järele vedas kuldsarvedega sikku. Pisarateni pani naerma pidulisi küürakas tola, kes oskas järele aimata kõikide häälekõla.

Hoogne vallatlemine oli täies hoos ja keegi ei märganud katkestada enne kui kell löi kuus. Ehmunult lõpetati see vara-

jane vallatlemine ning sipelgapiiga oli külalistest esimene, kes märkas lävel seisvat ingelilusat sünnipäevalast, kes arvatavasti oli virgunud väljas toimuvast kärast. Kohmetuses ei teadnud keegi, mida silmapilgul teha, — Madleenil värisest hirmust isegi tema vahast keha. Kuid õnneliku lahenduse tõi olukorda vahisalga pealik, kes kohe, kui sünnipäevalapsele oli langenud ta pilk, võlutult palus selle tantsima elegantse kummardusega, mille seenehaldjas võttis vastu maheda naeratusega.

Kui siis vahisalk ja ämblik Reet tahtsid hakata minema, ei võtnud seenehaldjas üldse kuulda seda, vaid külalislahkelt palus kõiki sisse kohvile, mida ta juba varemini oli asetanud kutsutute jaoks maiustistega ülekoormatud lauale. Et oli õnneks pühapäevane päev, mil unustatakse kõik argipäevane askeldus ja vaev, siis kestis lõbus koosviibimine hilise ajani, kusjuures lärm ja prassing kostsid kaugelt väljagi. Peeti pidukõnesid ja lauldi elagu-laule ja — avameelselt ruumi andes aule — teravmeelsust ja nalja olid täis kõik kohad, nii et tihti vappusid naerus nukkude õrnad kehad. Ja kui siis lõpuks igauks jälle koju pöördus, kes kuninglikku paleesse, kellel oli lihtsas karbis puhkamiseks vöörus, kus ta võis rahulikult unelda õrnakoelises mälestusvõrgus, mida oli heldelt pakkunud healoomuline seenehaldja-kõrgus, siis tundsid kõik rõõmu ja õnne möödunud päevast, ning kellelgi ei tulnud meelde nukrutseda tuleviku pärast.

Talv

J. Palm

*Talvetaat siin, eks sa näe!
Ta on õues, kindad käes,
valge kuub on seljas tal,
libe jää see jalge all.*

*Suur on kuub, see on nii lai —
kust ta selle endal sai?
Pilve seljas kasvas vill,
kuue kodus tuulepill.*

*Pidurõivais valge mees
juba toaukse ees.
Tõi ta jõeale nüüd jää,
aia taha lumemäe.*

Kuidas Jänku-onu Lõvist ja Elevantist jagu sai

PÕHJA-AMEERIKA NEEGRITE MUINASJUTT

Eestindanud Tasa Edur

Kuidas Jänku-onu Lõvist jagu sai.

Kaua aega tagasi tuli Suur Lõvi külla, kus Jänku-onu, Määra-onu ja Rebase-tädi elasid.

Lõvi kuulutas enda kohe metsa kuningaks. Ta ei teinud tööd, lonkis ringi ning murdis sigu ja kitsi ja mis aga ette juhtus. Siis kogunesid kõik loomad kokku, et nõu pidada. Arutati nii ja teisiti ja otsustati Lõville öelda, et nii see asi enam edasi ei lähe ja et varsti peale Lõvi enda enam kedagi ellu ei jää. Loomad nõustusid teda küll söötma, kuid siis pidi ta kodus istuma ja käituma kui hea naaber kunagi. Kui aga Lõvi nõus pole, siis peavad nad ta kinni panema.

Siis küsis Rebase-tädi:

„Kes aga Lõville sõna viima läheb?“

Algas uus vaidlus, sest kõik teadsid, et Lõviga ei või naljatada.

Karu-onu ütles, et tema oleks küll valmis minema, kuid tal olla külv pooleli ja seepärast ei saavat ta minna.

Rebase-tädi ütles enda kaevu kaevavat, ja et ta ilma veeta maja pidada ei saavat, siis ei olevat tal võimalik minna.

Hani-onu ütles, et tema pidavat heina niitma, Kalkuni-onu vabandas, et tema naisel olla selg nikastanud ning ta pidavat koju minema lapsi hoidma. Sea-tädi pidi enne vihma aia ümber kaevama. Igaühel oli varuks mingi töö, mis ei lasknud teda Lõvi juurde minna.

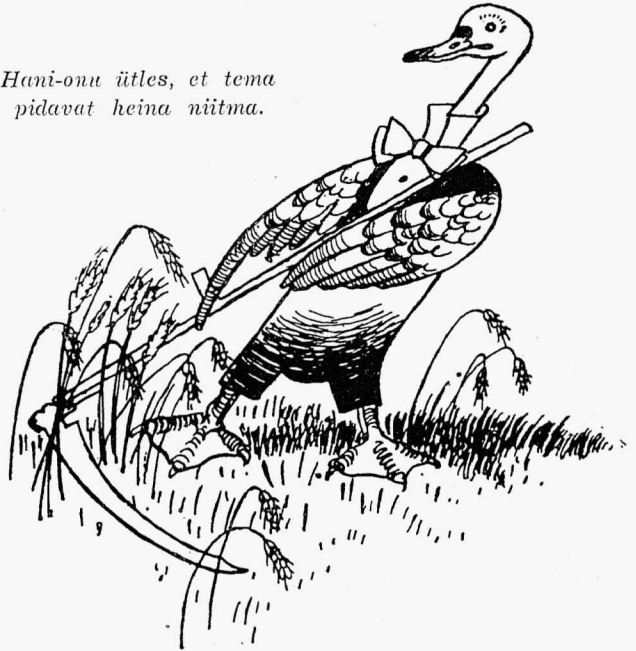
Siis hüppas Jänku-onu püsti, vehkis kätega ja kisas:

„Vennased, ausõna, kõik te kardate teda, kuid mina ei karda! Mehel olgu mehe süda! Olen mees, samasugune nagu Lõvi. Kartke teie, aga mina ei karda. Lähen ja ütlen talle kõik.“

Teised ütlesid aga:

„Jänku-onu, kas sul aru peas on? Lõvi on sinust kolm korda suurem ja neelab su ära, ilma et märkakski, et tal midagi suus oli. Kas sa teda tõesti ei karda?“

Hani-onu ütles, et tema pidavat heina niitma.

„Kes? Mina? Narrid! Lähen ja ütlen vanale Lõville meie otsuse. Kui see talle ei meeldi, mis see minusse puutub. Oodake, ma tahan näidata, et Jänku-onu kedagi ei karda.“

Nii kõneles Jänku-onu, tõmbas kollased säärikud jalga ja lõi valge viltkaabu viltu pähe; siis pistis suhu tossava sigari ja läks Lõvi poole, nagu läheks ta jalutama.

Jänku-onu läks rahulikult nii kaua kui teised teda nägid; kui ta aga teekäänaku taha jõudis, kustutas ta sigari kannu vastu ja nihtas kaabu jälle otse pähe. Läks siis sootuks teisiti, sest et ta koledasti kartis ja jalad aina värisesid.

Nii jõudis ta Lõvi majani, hiilis ukse taha ja koputas tasakesi — kop-kop-kop! Siis sosistas ta tasakesi:

„Mister Lõvi, ae, mister Lõvi!“

Ta hääl oli nii tasane ja värises, et ta pea-aegu isegi enda sõnu ei kuulnud.

Sea-tädi pidi enne vihma aia ümber kaevama.

Kuid Lõvi kuulis, paiskas ukse valla ja käratas:

„Kes sa oled? Mis sul vaja on?“

Jänku-onu hakkas värisema.

„See olen mina,“ pomises ta. „Mina, Jänku-onu. Me olime koos,“ seletas ta; „olime koos ja... mind saadeti teile ütlemale, et me otsustasime... otsustasime... et see ei sobi, kui te ise jahil käite. Ja... ja... ja... see on kõik, mister Lõvi.“ Ta lömitas maha, et õigel ajal hüpet teha põgenemiseks.

„Hea küll! Ma tahan kolm korda päevas värsket liha!“ möirgas Lõvi. „Kui te selle siia saadate, siis ma välja ei lähe, kui ei saada, murran teid kõiki maha!“

„Oo jaa, mister Lõvi, ja-ja-jaa, ja-ja-jaa! Te saate liha. Teid söödetakse hästi. Ma ise valvan selle järele,“ kinnitas Jänku-onu ja pistis lippama, nii et kannad välkusid.

Kui ta Lõvi silmade alt eemale jõudis, kopis ta saapad tolmust puhtaks, lõi kaabu taas viltu, pani sigari tossama ja jalutas sinna, kus teised teda ootasid.

Kui need Jänku-onu nägid, jooksid nad kõik talle vastu.

„Kas nägid?“ pärisid nad. „Kas nägid Lõvi? Mis ta ütles?“

Jänku-onu vastas õige hooletult:

„Ah, et nägin või? No mis ma seal siis käisin? Ah, arvate, et ma teda ei näinud? Muidugi nägin!“

Kuid teised karjusid edasi:

„Ja sa ei kartnudki, Jänku-onu? Mis sa talle ütlesid?“

Nüüd haaras Jänku-onu mütsi peast, lõi selle vastu maad ja trampis jalgadega.

„Kartnud!“ kisas ta. „Mis rumalusi te räägite!“ karjus ta rusikatega teisi ähvardades. „Kas olen ma mees või ei ole? Ütlesin teile, et olen mees ega karda vana Lõvi!“

Nüüd palusid teised, et ta jutustaks, kuidas kõik oli.

„Noh,“ ütles Jänku-onu, „läksin vana Lõvi maja juurde, koputasin uksele; koputasin ja kui ta ukse avas, astusin sisse ning istusin lõuka ette. Ütlesin, et meil oli koosolek ja et me otsustasime, et ta meile palju pahandust teeb. Ja ütlesin, et nüüdsest peale peab ta kodus istuma ning korralik olema või muidu on ta laul lauldud. Ütlesin, et lubasime teda sööta, kuid ta peab sellega leppima, mida me talle anname.“

Kõik kiitsid:

„Küll sa oled vahva, Jänku-onu!“

„Olen mees,“ ütles Jänku-onu, võttis kaabu maast, raputas selle puhtaks ja lõi jälle viltu pähe. „Olen mees ja see on kõik. Vana Lõvi hakkas muidugi möirgama ja hirmutama, kuid ma ei andnud järele; kui ta aru sai, et asi tõsine on, oli ta kohe nõus. See on kõik.“

Nüüd peeti aru, keda esimesena Lõville söögiks saata. Igaüks osutas teisele:

„Mine sina!“

„Mine sina!“

„Mine ise!“

Nii vaidlesid nad hulk aega, kuni Jänku-onu lõpuks sõnas:

„Tõmbame õlekõrrega liisku. Kes kõige lühema kõrre tõmbab, see läheb.“

Nii see jäigi. Jänku-onu hoidis kõrsi ja Hani-onu tõmbas kõige lühema kõrre.

Kui Hani-onu nägi, et temal on kõige lühem kõrre, hakkas ta värisema ja tiibadega vehkima.

„Mina ei julge, mina ei julge!“ kaagutas ta nuttes.

„Või nii!“ käratas Jänku-onu. „Lähed kohe Lõvi juurde, sest otsus oli nii.“

Ja Hani-onu läks Lõvi juurde ja see sõi ta ära.

Järgmisel korral tõmbas Sea-tädi lühikese kõrre. Temagi puhkes nutma ja vinguma:

„Ui, ui, ui, mina ei lähe, mina ei lähe!“

„Ah ei lähe?“ pahandas Jänku-onu. „Lähed kohe, sest otsus on nii. Kui ei lähe, viime su vägisi.“

Ja Sea-tädi läks Lõvi juurde ja see sõi ta ära.

Lõpuks märkasid Rebase-tädi ja Alligaatori-onu, et Jänku-onu loosihoidjana kõiki teisi Lõvi juurde saadab, kuid ise kunagi ei lähe. Järgmisel korral anti loosid Rebase-tädi kätte.

Ja lühike kõrs sattuski Jänku-onule.

Kui see lühikest kõrt nägi, ütles ta endamisi:

„Nüüd on kõik mokas!“

Kuid lisas kohe kõvasti:

„Sõbrad, mu viimne hetk on saabunud. Tegime üheskoos nalja ja lõbutsesime, mis lõbutsesime, kuid sellel kõigel on nüüd lõpp. Jumalaga!“

Nii kõneles Jänku-onu ja hakkas nukralt teed mööda minema. Ja kõik nutsid härdalt.

Ja nii ta läks aeglaselt mööda teed ja otsustas, et Lõvi võib küll nii kaua oodata, kuni ta viimast korda oma aeda vaatab. Ning ta läks koju.

Kodus käis ta kuuri all, keldris, sealaudas ja jättis kõigega jumalaga. Siis läks ta kaevu juurde, et viimast korda vett juua. Vaatas kaevugi viimast korda, nägi enda pilti vees ja nüüd tuli talle kaval mõte. Ta lõi kämblaga laksu vastu põlve, paiskas kaevukaane kinni ja lippas Lõvi juurde.

Jõudis aga sinna alles kell 1 peale lõunat. Koputas uksele.

„Mister Lõvi,“ ütles ta vaikse ja väriseva häälega, „mister Lõvi, teie söök on siin!“

Lõvi lõi ukse pärani ja urises:

„Sa tõid väikese lõunasöögi ning lasksid oodata ka veel!“

Mister Lõvi võttis taskust kuldkella, vaatas seda ja paljastas oma kihvu.

Kui Jänku-onu Lõvi suuri kihvu nägi, lõi ta sootuks araks ja ütles:

„Õigus, mister Lõvi, õigus! Kuid ma ei saanud varemini tulla. Mul on kahju, et olen teile liiga väikeseks lõunaks. Kuid kui te väga, väga, väga näljane olete, siis ma tean, kus terve mägi liha on; ma korraldasin selle teie jaoks. Näitan teile seda, kui ainult minuga kaasa tulete. See on jumala tõi, mister Lõvi, ausõna!“

Nii ta seal kõneles.

Mister Lõvi võttis taskust kuldkella.

„Kus liha on?“ küsis Lõvi.

„Pole kuigi kaugel, mister Lõvi, paari sammu kaugusel, minu kodus, seadsin seal kõik teile valmis.“

„Vaata aga, et mulle sellest jätkuks!“ ütles Lõvi ja läks Jänku-onuga.

Jänku-onu võttis kaevul kaane pealt, vahtis sinna sisse ja kargas ehmunult eemale.

„Hull lugu,“ ütles ta, „see alatu õgib teie liha!“

Vaevalt oli ta seda öelnud, kui Lõvi end kaevu rakmeile püsti ajas ja alla vahtis. Ta arvas, et seal on teine lõvi, kes talle vastu vahib ja uriseb.

„Kes sa oled?“

Ning hääl vastas kaevust:

„Kes sa oled?“

Lõvi vihastus ja möirgas uuesti alla:

„Ma küsin, kes sa oled?“

„Ma küsin, kes sa oled?“

Nüüd toksas Jänku-onu Lõville tasakesi külge ja ütles:

„Kas kuulete, mister Lõvi, kuidas ta teid õrritab?“

„Ai, ai, ai!“ keksis ta siis teisele poole kaevu. „Kas te seda lubate, mister Lõvi, kas te lubate end narrida? Kui see alatu lihavaras sealt välja peaks tulema, siis kolgin ma ta ise läbi.“

Ja Lõvi vaatas uuesti üle kaevuääre alla ning möirgas:

„N-o-o-o-o-oh?“

Ja kaevust vastati:

„N-o-o-o-o-oh!“

Siis ütles Lõvi:

„Ma näitan talle, kuidas mu liha õgitakse!“

Ja Lõvi hüppas kaevu.

Kui Jänku-onu sulpsu kuulis, lõi ta kaevukaane kinni ja pani selle krampi. Lõi siis kaabu viltu, võttis taskust sigarijunki, süütas põlema ja läks sinna, kus rahvas koos oli ning vaidles, keda nüüd Lõvi juurde saata.

Kui nad Jänku-onu nägid, pidasid nad teda vaimuks ning pistsid plagama. Kuid Jänku-onu käskis neid seisma jääda ja lähemale tulla.

„Kas Lõvi sind ära ei söönudki?“ pärisid kõik hämmastunult.

Jänku-onu vastas aga:

„Keda? Mind? Kuidas ta minust jagu saab?“

„Jänku-onu, ära kelgi! Vaata, kui Lõvi tuleb ja meid kõiki maha murrab!“

Nüüd puhkes Jänku-onu naerma.

„Ei, sõbrad,“ ütles ta. „Ei maksa kartagi. Niikaua kui mina teie keskel olen, ei ütle, tee ega murra see vana Lõvi enam kedagi, sest ma kolkisin ta poolsurnuks ja uputasin oma kaevu.“

Keegi ei tahtnud seda uskuda. Kuid Jänku-onu viis teised oma koju, avas kaevukaane ja näitas Lõvi, kes tõepoolest ära oli uppunud.

Siis ütlesid kõik:

„Jänku-onu, sina oled kõige vahvam, kõige vägevam ja kõige targem kogu maailmas!“

Üks tõi talle porgandit, teine kapsaid ja Karu-onu tõi isegi kotitäie kaeru, nii suure nagu maja.

Kuidas Jänku-onu Elevandist jagu sai.

Elevandi-onu tegi, mis aga mõtles, sest ta oli teistest suurem, suur nagu maja. Ta tallas, mida tahtis, ja toimis, nagu arvas, senikaua kui Jänku-onuga kokku juhtus. Jänku-onu lõi tal aga naha üle. Ja kuidas veel! Jänku-onu on küll väike, kuid kaval, kole kaval!

See juhtus nii.

Kord oli Elevandi-onu näljane ja tühjendas Jänku-onu aia. Raiskas sel kõik herved, ei jätanud Jänku-onule midagi. Mis süüa ei jõudnud, selle tallas maha. Kui nüüd Jänku-onu tuli, siis vihastus ta koledasti. Ta kisas ja sõimas Ele-

vandi-onu. Kõik jooksid kokku kuulama. Elevandi-onu pahanes ja ütles Jänku-onule:

„Kui sa nii kange sõimama oled, siis tule poksima.“

„Kus asi, kellega poksida!“ vastas Jänku-onu.

Elevandi-onu hakkas naerma ja ütles:

„Sa ei taha seepärast poksida, et mind kardad.“

„Pole tõi,“ ütles Jänku-onu. „Ma ei karda kedagi ega karda sindki; kui ma sulle võmmi annan, siis lendad nagu kera kukerpalli. Sina ei saa mulle midagi teha, sest ma olen väike.“

Elevandi-onu naeris ja ütles:

„Hea küll. Ma seisan ees ja sina lööd mind kaks korda. Siis löön mina sind.“

Jänku-onu nõustus.

„Hea küll, poksime siis homme.“

Ja läks pahuralt koju.

Muidugi oli Jänku-onu meel hapu seepärast, et ta teadis endal pahasti minevat. Ta istus kolde ääres, ootas õhtusööki ja mõtles, mida homme teha. Korruga kiljatas naine ja hüppas kõõgilauale.

„Mis sul on?“ küsis Jänku-onu.

Naine vastas:

„Tapa see hiir ära, ta pidi mulle jalgadele hüppama.“

Jänku-onu hakkas naerma, naeris nii, et kõht kange, kuna naine hiirt puuhaluga ja panniga pildus.

„Mis sa naerad?“ pahandas naine.

„Oi, mis mina välja mõtlesin! Oijeh, oijeh! Elevandid kardavad hiiri nagu tuld! Nüüd on Elevandi-onul vesi ahjus. Küll nüüd saab nalja!“

Jänku-onu naeris veel hulk aega ja seletas siis naisele kogu oma plaani.

Ta pani ööks hiirelõksu püüdma ja see oli hommikuks hiiri täis.

Jänku-onu toppis hiired taskusse ja läks kohale.

Kõik olid juba koos ja Elevandi-onu oli ka kohal, suur ja vägev.

Rahvas piiras tihedas ringis võitlejaid.

Jänku-onu ütles kõvasti, nii et kõik kuulsid:

„Rebase-tädi, oota veidi, ma löön ta pikali ja siis läheme kalu püüdma.“

Rebase-tädi naeris ega vastanud midagi.

Elevandi-onul hakkas pisut jube ning ta ei tahtnud hästi paigal püsida. Kuid vana kohunik Öökull ütles, et peab sõna pidama. Kui Elevandi-onu lubas rahulikult paigal olla ja end esimesena lüüa, siis tuleb seda ka täita. Kui Elevandi-onu seda ei täida, siis loetakse ta kaotajaks, ning ta peab Jänku-onule tünnitäie pähkleid andma.

Ja Jänku-onu ütles:

„Elevandi-onu, ära karda, ega ma su nahka riku, tonksan ainult kaks korda vastu lonti ja siis tee sina, mis tahad.“

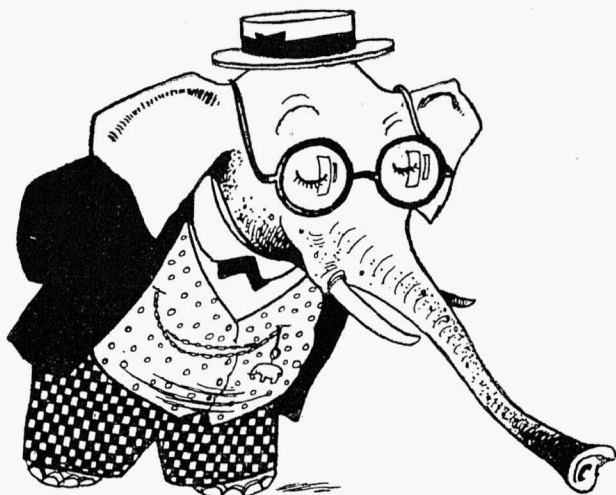
Nüüd jäi Elevandi-onu rahulikuks ja sirutas lonti välja. Jänku-onu läks tema juurde ja andis matsu; andis parema käega matsu, siis sikutas vasemaga taskust hiire välja.

„Esimene löök,“ ütles ta ja viskas hiire Elevandi-onu jalgade ette. „Teine löök,“ ütles ta ja viskas teise hiire.

Oi, mis nüüd juhtus! Hiired ei pääsenud kuhugi minema, sest et rahvas tihedalt ümber ringi seisis. Ja nüüd oli Elevandi-onul häda käes. Ta lõi silmad punni nagu supitaldrikud, hüppas, kargas ja pasundas. Hiired sabisid teisel jalgade all ja Jänku-onu irvitas pealegi:

„Seisa ja ole kui mees! Ega ma kuigi kõvasti ei löönudki.“

Elevandi-onu ei vaadanud tema poolegi — püüdis aga kõiki nelja jalga korruga üles tõsta. Oi, oleksite teiegi seda näinud! Ta röökis, vehkis ja mässas mis kole! Jänku-onu pildus teisele aga hiiri jalgade alla.

Elevandi-onu tegi, mis aga mõtles.

Nüüd kaotas Elevandi-onu sootuks pea. Ta ajas enda tagumistele jalgadele, siis esimestele, kasvatas tiritamme, lõi kukerpalli ja keerles kui vurr. Siis pistis ta jooksu, jooksis vastu jämedat puutüve. Norskas nüüd, vahtis ringi ja jooksis Jänku-onule kallale.

Jänku-onu võttis uuesti taskust kaks hiirt ja viskas need Elevandi-onule vastu. Elevandi-onu raputas kõrvu ja pistis punuma.

Rahvas möirgas naerust. Rebase-tädi ütles, et ta pole kogu oma eluajal sellist tsirkust näinud. Pealegi oli ta Orava-tädilt võitnud kotitäie pähkleid, nad olid kihla vedanud. Rebase-tädi andis osa neist Jänku-onulegi. Peale selle lubas ta õngele minekul kaks korda mõlemaile usse otsida.

Kooki küpsetamas

J. Palm

*Koogitainast sõtkub Mann,
pliidi peal on praepann.
Taigna sisse muna löi,
panni peal on sula või.*

*Klops, klops, klops — käib lusikas,
koogitaigen sitke saab.
Siis saab kaku kabeda,
koogikese kobeda.*

*Pliidi peale paneb ta
koogikese küpsema.
Küpseb kook seal üks ja kaks —
Päris pruun ja hästi paks.*

*Koogi sööjad koos on siis —
Mannike ja Muri, Miis.*

Vanu kombeid

Ehkki mardipäev on juba ammu möödas, puudutaksime möödaminnes tema tekkimist ja päritolu, et lähemalt tutvuda meie vanade rahvakommete ja pühadega.

M a r d i p ä e v a pühitsetakse piiskop Martinuse surmapäevana, mis õieti on 11. nov. Hiljemini on see üle kantud Martin Lutheri sünnipäevale, 10. nov-le. Aega mihkkipäevast mardipäevani on peetud Eestis surnute koduskäimise ajaks, millele osutavad veel hilisemad mardipäeva-kombed. Et mart on seotud maaga, s. o. põllundusega, siis on kombeks süüa mardihane, mis tähistab lõikuspeo jälgi maakombeis.

Mardisandiks käimine põlvneb keskaegseist andide korjamisest kloostreile. Meile on see tulnud Saksamaalt „mardiks jooksmise“ näol.

Mis puutub k a d r i p ä e v a, siis tähistatakse sellega Püha Katariina surmapäeva 25. novembril. Vanul eestlasil oli kadripäeva pühitsemisega seoses rida uskumusi ja kombeid, milledest tähtsaimaks oli andide korjamine. Harilikku talutööd ei tohtinud sellel päeval üldse teha, kuid lammaste niitmine pidi tooma hea lambaõnne. Ilma, taevatähtede ja härmatise järgi ennustati eelolevat ilmastiku kujunemist.

Kadrisandid olid valgetesse naiseriietesse rõivastatud nooremad tüdrukud ja poisid kadriema ning kadriisa juhtimisel. Kadriemal oli kaasas laps, kellele tuli anda hambaraha. Samuti käis kadridega kaasas õlgedest tehtud kadrihani, kes hirmutas lapsi. Et hani lastele kurja ei teeks, pidid emad laste eest andeid andma.

J õ u l u d e g a pühitsetakse Kristuse kui „maailma valguse“ sünnipäeva. Jõulud on rahva arvates imede-aeg; vaimud, surnud inimeste hinged, hulkuvat siis kõikjal ringi, käivat vaatamas endist kodu, aga külastavat ka jumalateenistusi kirikuis. Jõuluööl kardeti majast välja minna, et mitte kokku puutuda vaimudega. Kurjade vaimude eemalehoidmiseks majast tehti väravatele, ustele ja akendele ristid. Toas põles tavaliselt tuli kogu öö. Jõulukommetest oli tähtsam katsuda ennustada õnne karjale ja põllule. Seks pidid eriti kaasa aitama öled toapõrandal, mis lämmatasid käimise müdinat, et mitte häirida liikvel olevaid haldjaid. Krist-

liku seletuse järgi meenutavat jõuluõled Betlehema söime õlgi, kust jõululapsest läinud nendes imeline vägi ja see avalduvat nüüd ka jõuluõlgedes.

Jõulukuuse tuppatoomine ja küünaldega ehtimine on germaani päritoluga komme, mida tunti juba XVII sajandil. Küünalde põletamine kuusel on Põhjamail laiemalt levinud alles XIX sajandist alates. Komme ulatub algselt tagasi üldisele pruugile suuremaid pühi vastu võtta roheliste okste ja pargadega.

J õ u l u v a n a on XVII sajandist Saksamaalt päritud kombe järgi isik, kes käib jõuluõhtul jõule kuulutamas ja lastele kinke jagamas. Vanadel eestlastel esinesid selle asemel jõulukaru, jõulusokk, jõulupukk ja jõuluhani, kes ei toonud aga ise maiustisi, vaid käisid neid saamas.

V a n a r a h v a a j a a r v a m i n e: Jõulust kuus nädalat küünlasse, küünlast kümme kundi, künnist kümme jaani (e. küünlast 7 maarjasse, maarjast 4 jürisse, jürist 9 jaani), jaanist 7 lauritsasse, lauritsast 7 mihkklisse, mihkklit 6 marti ja mardist 6 jõulu.

Tallekese kaebus

Mää, mäk-mäk-mää!

Pole olla hää.

Suvel soe seljas vill,

liiga mõru võilill.

Puudus vihm ja puudus tuul

kurikuumal juulikuul.

Päris paha sügisel,

värise ja ole hell.

Niideti mu seljast vill,

õues hundab tuulepill,

vihmapilved üleval,

varju otsin põõsa all.

Mäk-mäk-mäk-mää!

Pole olla hää.

Loomlapsi

Ch. G. D. Roberts

Eestindanud Tasa Edur

Kahe varesepoja seiklusi.

Varesepesas oli ainult kaks poega. Pesa oli puuraagudest tugevasti punutud ja seest mugavasti vooderdatud kulu, hobusejõhvide ja närtsudega. Pesa asetses männiku ääres kõrge männi ladvas. Männiku taga oli kalmistu ja eemal suure aiaga talu. Peaaegu iga männi ladvas oli varesepesa, igas kolm kuni neli muna.

Selleski pesas oli alul olnud neli muna. Kuid õnnetused tabavad vareseidki. Varesema oli kergemeelne ning tahtis enne haudumist veel vabadust nautida, vaadata, mida teevad rumalad inimesed, võibolla ka hiiri püüda. Ja et ta meestki polnud kodus, jäi pesa valveta.

Seda aega kasutas orav, kellele linnunad väga maitsevad. Ta hiilis pessa ning, teravate hammastega munakoore purustanud, jõi varesemuna maitsevatsisu. Juba tahtis ta teise muna kallale asuda, kui kuulis enda kohal tiibade kahinat ja vihast kraaksumist. Isalind saabus koju ning tormas oravale kallale. Orav hüppas nobedalt ligemale oksale, et seda mööda pääseda oma kodukuuse otsa. Kuid vihane isa oli tal kannul ning paiskas ta tugeva nokalöögiga oksalt õhku. Ümbrus täitus kraaksumisest ja tiibade vuhinast. Kõik pesaomanikud ruttasid naabrile appi. Kuid pruun varas ei kaotanud pead, vaid ajas käpad ja saba laiali, nii et need moodustasid langevarju, mis ta kukkumishoogu vähendas. Kuigi orava keha oli paarist nokahoobist verine, pääses kábikuningas oma pessa peitu. Ükski vares ei julge tungida sinna. Kuid nad kogunesid puule, karjusid ja sõimlesid ning lubasid alatule vargale näidata, kui see julgeks pesast väljuda.

Sel ajal saabus koju kergemeelne varese-emagi. Ta taipas kohe, milles asi seisis, kuid eelistas vaikida. Ta paiskas

tühja munakoore pesast ja istus järelejäänud munadele.

Samal ajal tuli talust poiss ning ronis männile, et varesepesast hankida muna oma munadekogusse. Jälle tõusis vareste keskel pöörane kisa. Kuid poiss tõmbas kaabu silmle ega hoolinud vareste larmist. Et ta oli rahulik, siis ei julgenud varesed teda ka puudutada. Nii sai poiss soovitud muna ja pessa jäi nüüd ainult kaks. Neid kahte muna haudus vareseema suurima armastuse ja hoolega ega lahkunud enam pesast, kuni munadest väljusid pojad. Need kasvasid kiiresti, sest nad said kõik toidu ja vanemate hoole, mis muidu oleks tulnud jaotada nelja vahel. Seepärast olid nad juba siis lennuvõimelised, kui teistes pesades pojad hakkasid alles sulgi kasvatama. Nad tahtsid lahkuda juba pesast, et alustada lennuharjutusi, kuid isa sundis neid pessa paigale jääma. Ema aga avatles neid lendamisele, ja sellest julgustatuna alustasidki lapsed lennuharjutusi. Nüüd pahanes isa ja lendas männilatra. Seal märkas ta soo poolt liginevat kulli. Isalind kraaksus ähvardavalt ning tormas kullile vastu. Temaga ühinesid kaks teist linnuisa. Kolmekesi külvasid nad vastase sõimuga üle. Kull muutis pahaselt lennu-suunda ja tõusis kaunite ringidega kõrgesse õhuvalla.

Järgmisel päeval otsustas varesepaar poegi lendama õpetada. Kuna selle üle aru peeti, kraaksus üks poeg kannatamatult, sirutas tiivad laiali ning hüppas oksalt alla. Ta arvas end lendavat, kuigi ta tiibadega vehkides ainult abitult allapoole kukkus. Kuid viimsel hetkel hakkasid tiivad teda äkki kandma; ta tõusis pingutustega ülespoole ning laskus väsinult vanemate juurde. Teine noortest oli targem. Ta hüples oksalt oksale, ikka kõrgemale; alles sealt hüppas ta õhku ning laskus õnnelikult vanemate kõrvale.

Veel mõni päev toitsid vanemad lapsi, kuni need õppisid ise endi eest hoolitsema ja toitu hankima. Siis hakkasid vanad ja noored igauks oma elu elama.

Meie noored varesed olid osavad sellid ning kuulasid hoolega, mis kõneldi nende ümber. Varsti oskasid nad eraldada püsiga inimest, teadsid, et öökull pole päeval nii ohtlik kui öösi ja et varesehirmutis oma kohutavale välimusele vaatamata on päris ohutu. Nad õppisid veel palju muud, mida varesel vaja teada, kuid ühte, kõige tähtsamat — ettevaatust mitte. Õnnelik juhused aitas neid alati ohtudest pääseda; nad kirjutasid seda aga endi osavuse arvele.

Nii sattusid nad kord paksus metsas öökulli ette ja oleksid peaaegu selle teravate küünte ohvriks langenud, poleks neid mitte orav hoiatanud. Nad märkasid nüüd öökulli põlevaid silmi ja tõstsid hirmunult hädakisa. Varsti oli kohal terve kari suguvendi, kes kraaksudes ümber öökulli ristlesid.

Öine röövel teadis, et ta päeval vaevu ühtki neist tabada suudaks, seepärast istus ta liikumatult, laksutas nokka ja turtsus vihase kassina. Et aga siin enam rahulikku und loota polnud, lendas ta raskeil tiivalöögel sobivamat paika otsima. Parv jälgis teda hulk maad ning pöördus siis käratsedes kalmistule.

Meie varesed askeldasid alati talu ümber, mis neile teiseks koduks muutus. Talurahvas ei omistanud neile vähimatki tähelepanu. Talu õues leidis alati toitu, mis eriti seepärast maitstes, et seda sai näpata kodulindude eest. Peale selle sai siin kassi õrritada. Nad ootasid, mil kass sirutas enda aia äärde oma lemmikkohale. Siis lökitas üks vareseid aiale, kassist mõne sammu kaugusele, ning tegi enda vigaseks, lennuvõimetuks ja kraaksus kaeblikult. Kass avas silmad ja hiilis lindu tabama. Samal ajal ründas teine vares kassi seljatagant. Kass käändus uut saaki tabama, sai aga samal pilgul seljatagant nokahoobi. Nii kordus see tükk aega, kuni kass taipas, et teda narritatakse, ning lippas kööki. Varesed len-

dasid aga puu otsa ja kraaksusid võidurõõmsalt.

Aias oli hulk maasikapeenraid, mille keskel seisis linnupeletis. See ei häirinud oma kohutava välimusega vareseid. Peletise kaabu oli täidetud põhuga ja vareseile pakkus suurt naudingut mütsist õlgi välja sikutada ning peenardele loopida. Ka maasikad maitseisid neile hästi. Seda märkas aga perepoeg, kes kord oli pesast muna röövinud ning nüüd noori vareseid jälgis. Ta nägi aknast, kuidas varesed peletisega toimisid, ning otsustas julgunud nokamehi hirmutada.

Poiss asetas hirmutise kaabule peenest nööri silmuse.

Varsti saabusid varesed. Vend laskus kraaksudes põõsale, öde hirmutise kaabule, et sealt maasikalehtede vahel askeldavat vana isarotti vahtida. Ta hüples kraaksudes, et roti tähelepanu endale tõmmata. Rott jäi rahulikuks, kuigi ta meeleldi oleks vareseliha sünnud. Korraga sattus vares jalga silmusesse. Kohutavas hirmus, nagu kõik metsloomad vähimalgi vabaduse piiramisel, kraaksus vares ning püüdis lendu tõusta, mis aga silmuse veel enam jala ümber kokku kiskus.

Vares kangestus hirmust. Ta laskus kaabule ning hakkas ärevalt jala ümber olevat nööri nokkima. Kuid see ei aidanud. Ta püüdis uuesti lendu tõusta, ent pidi uuesti tagasi laskuma. Nüüd ajas hirm ta päris segi. Ta kisas, peksis tiibadega ja keerles ümber hirmutise, püüdes end jõuga vabastada. Vend vahtis teda arusaamatuses ning noogutas laivalt pead. Ka vanal rotil tärkas asja vastu huvi. Ta hiilis ligemale ning piilus läikivail silmil üles.

Vares väsis varsti ning laskus avatud noka ja sorgus tiibadega uuesti mütsile. Seda oli rott oodanudki: ta ronis hirmutist mööda üles ning tormas varesele kallale. Hirmuhüüdeil tõusis vares uuesti õhku ning vehkles abitult tiibadega. Ta oli liiga hirmunud, et taibata jõudu säästa. Ta rabeles metsikult ümber hirmutise, tegi asjatuid vabanemiskatseid, mida rott kiirgavail silmil jälgis. Nüüd

taipas vendki õe ohtlikku seisundit. Ta kraaksus vihaseks, nagu teisi vareseid kutsudes, ning tormas roti kallale.

Ootamatu rünnak paiskas roti alla peenrale ning nokaga löödud küljehaavast valgus tal verd. Kuid veel kurjema ronis rott uuesti hirmutisele ja püüdis lõksulangenud varest tabada. Veel paar korda paisati ta hirmutiselt alla.

Lõpuks juhtus perepoeg aeda. Ta võttis rabeleva linnu kinni, vabastas selle jala silmusest, kuigi vares püüdis ta kätt nokkida, ja laskis linnu vabaks. Siitpeale muutusid noored varesed palju ettevaatlikumaks.

Kaks saarmakest.

Jõekaldal, kuivas, mugavas, kõrvalises koopas, vana kase juurte vahel oli kahe saarmakese sünnipaik. Koopa esiava peitus sügaval vee all. Kuid vanad saarmad kasutasid ka maakäiku, mis oli männiku peidus. Saarmakesed olid esimesil elupäevil nõrgad ja abitud nagu kassipojad. Nende vanemad ei jätnud neid kunagi ükski: üks oli alati laste juures, kui teine läks küttima vesirotti või iherust. Sest koopa tagakäigust võis sisse tungida verejanuline rebane või tuhkur. Nii kasvasid lapsed, sest tuhkrud ja nirgid ei usaldanud ronida urgu. Kui noored saarmad said viiekuiste kassikeste suuruseks, olid nad väga kenad. Nad omasid tihedat, pehmet ja läikivat karvastikku; nende keha oli, nagu vanemailgi, selline, et võisid väga kiirelt ujuda. Ujumine toimub neil peamiselt saba abil, mille tugevad vingerdused looma vees kiirelt edasi viivad.

Kuigi saarmakesed juba sündides oskasid ujuda, kartsid nad alul siiski vett, kuigi armastasid vaadelda vanemate ujumist selges jõevees. Kuid kui vanemad kutsusid neid ujuma, siis pugesid nad uru tagumisse nurka. Ühel kaunil hommikul viidi nad tagakäigust välja. Milline suur ja kui võõras oli maailm! Mõni minut püsisid nad oma lühikesil naljakail käpil liikumatult, nuhkides ninaga igat

asja ja igast võõralõhnalisest esemest hirmunult eemale hüpates. Lõpuks harjusid nad kummaliste lõhnadega ja hakkasid päikesepaistel, otse kalda äärel, mängima.

Nüüd lähenesid vanemad. Isa laskus pidulikult vette ja hakkas edasi-tagasi ujuma, ajuti veest väljudes. See oli huvitav mäng ja lapsed tulid kaldale seda vaatima. Kuid kui isa meelitades kutsus lapsi vette, siis käändusid nad eemale, nagu poleks neil vee vastu üldse huvi. Siis hüüdis ema ligi ja paiskas nad ninaga kaugele vette.

Veepinnale tõustes veendusid noored üllatuses, et suudavad ujuda, kuid siiski püüdsid tagasi kaldale pääseda. Ema ei lasknud neid aga veest välja. Tuli paratamatult ujuma hakata ja et soe vesi meeldis, siis oli neid nüüd raskem veest välja meelitada kui enne sisse sundida.

Algasid esimesed kalastuse õppetunnid. Alul olid nad kohmetud, ei tabanud kuidagi mudas tustivat vingerjat, kuigi see neile eriti maitstes. Nende pesa kohal oli jõgi sügav ja vaiksevooluline, pisut allpool aga muutus see kärestikuks. Kord rõõmsalt mõniseda meetrit alla ujudes nad veendusid tagasi pöördudes, et ei suuda vastuvoolu ujuda. Alul töötasid nad vahvalt, kuid imestlesid, et ei pääse paigast. Lõpuks nad väsisid ja kaotasid julguse. Imeline pehme, kuid vääramatud jõud kandis neid üha allapoole. Õnneks saabus ema appi. Temale ei tähendanud vool midagi. Ta võttis lapsed selga ning ujus kiirelt tagasi. Sellest peale ujusid noored sageli isa või ema seljas pikemaile jahiretkile. Neil retkil väljuti veest kaldale ja külastati metsi või teisi jõekesi.

Siis saabus saatuslik päev. Linnast tuli metsa teravasilmaline ja hea püssiga kütt. Ta istus jõe kaldale puu alla ning vaatles jõge ja kaldaid. Parajasti sel ajal tuli saarmapere ujuma. Isa sukeldus esimesena. See oli kaunis pilt. Kuid samal hetkel lajatas pauk... Saarmalaip kõverdus viimseis krambes ning vajus põhja. Ema oleks pääsenud, kuid ta kõhkles hetke, nagu kaaludes, kas lapsed pole ehk ohus.

Sellest jätkus uueks pauguks. Emagi kukkus vette.

Saarmalapsed ehmusid kohutavast mürast ja pugesis metsatihnikusse. Seal lebasid nad ja ootasid vanemate saabumist. Kuid need ei tulnud.

Lõpuks nad väljusid, et vanemaid otsida. Otsiti mäeveerul võsas, jõelugastikus, kuid ei leitud. Kütt oli nad lootsikus minema viinud. Kogu päev veedeti vanemaid otsides. Lapsed olid näljased ning tundsid endid viletsaina.

Nii saabus uus ajastu. Veel kunagi varemini polnud nad tundnud nii palju vaenlikke ja ähvardavaid lõhnu kui sel õhtul. Nüüd näis igal sammul leiduvat rebase, tuhkru, nirgi või metskassi jälgi.

Peale päikeseloojakut koduurgu saabudes nad leidsid, et nugis oli murdunud suure iheruse nende eluaseme läheduses. Jätised lebasid peaaegu uru suus. Kuigi vastikusest karvad püsti tõusid, pidid nad nalja tõttu leppima selliste toidujätistega. Siis pugesis nad urgu, nuhkisid selle läbi ning uinusid, nukralt teineteise vastu liibudes. See oli kummaline päev.

Loomulikult ei omanud kaks nii noort last kogemust magada ainult üht silma kinni hoides. Nad olid harjunud oma vanemaile lootma. Kuid siiski oli neis ka sügavaimas unes midagi valvel. See äratas nad äkki. Nad kargasid üles ja vahtisid hirmunult uru tagakäigu suunas, kust neile lähenesid paar põlevat silma. Väikesed saarmad tundsid vaenlases tuhkru ja nende karvad tõusid turri. Valgete hammaste tagant kostvast urinast ei kõlanud aga hirmu ja murdja peatus. Pool minutit vaatles see sõjakaid saarmaid. Ta ei olnud osanud oodatagi, et need olid kasvanud juba nii suureks. Seepärast ta pöördus ja eemaldus väarikalt. Noored olid nii kerge võiduga rahul, kuid ei saanud siiski enam und. Neid häiris mõte, et tagumisest käigust võib veel tugevam vaenlane sisse tungida. Kaua lebasid nad liikumatult pimeduses vahtides, pingutades kõrvu väikesimagi pragina ja vähimagi lõhna puhul, mida öine mets levitas. Korraga kuulsid nad käigus hiilivaid samme, nii kergeid kui

langeva lehe kahin. Siiski noored saarmad kuulsid neid ning tabasid kergelt muskuselõhna. See oli rebane. Rebasega võidelda oli neile alles vara. Tuksuva südamega lähenesid nad veepoolsele käigule, et häda korral vette sukelduda.

Rebane oli kaval. Ta nihkus ja aevastas ja teritas siis kuulatades kõrvu. Urus oli vaikne. Oleksid seal noored üksi, siis oleksid nad kohe kobinal jooksuma pannud. Ja rebane järeldas, et saarmavannemad on kodus, sest koobas lõhnas tugevasti. Ta eemaldus tasakesi, et mujal õnne katsuda. Noored seisid vee ääres valvel, kuni esimene päikesekiir udu läbides nende koopasse tungis. Pidi alustama kalapüüki. Kuid sel ajal ligines nugis. Ta veendus, et iherusejäak on kadunud ja hiilis koopasse, et tasuda väikesile näppajaile.

Vaevalt ilmus ta pea nähtavale, kui vastu asus kaks kaitsevalmis, paljastatud hammastega pead. Nugis oli üllatatud ja pahane. Ta ei oodanud noori saarmaid nii vapratena käituvat. Ning et need kaitsesid oma koobast ja et võorast elamut rünnata on raskem kui seda kaitset, siis eemaldus temagi. See oli saarmaile õnneks, sest sellise vastasega pole kerge valmis saada.

Nugise tagasitõrjumine andis noortele iseteadvuse. Nad asusid kalapüügile. Paar rasvast võldast kustutas peagi nalja. Hiljemini lõbutsesid nad teiste kalade murdmisega, närides ainult nende rasvasid turjasid. Kõhu täis söönud, ei mallelanud nad mängimata olla, nagu enamus noori loomi. Kuid siiski hoiduti ettevaatlikult vee lähedusse.

Järgmisel päeval olid nad juba rahu-likumad ning teostasid kaugema matka. Hommikul surmasid nad vesiroti, mis veelgi tõstis nende enesetunnet. Muidugi said nad ise ka sagida, nii et karvastikku tuli pool päeva korraldada. Alles õhtu eel läksid nad kohale, kus vanemad salapäraselt kadusid. Sinna jõudes tõusid neil karvad püsti. Nad liibusid vastu maad ning vahtisid sõjakalt ringi, kuid ei märganud midagi erilist. Siis üks neist libistus vette ja teine järgnes kohe. Nad

vallatlesid tükk aega, kui korraga teine neist tõmmati vee alla. Nugis oli ligi ujunud, et arveid õiendada.

Kuid ohver tajus vaenlase ligiolu enne kui ta teda silmas ja kõverdus angerjana nii, et nugise hambad said teda tabada ainult pihast, kuigi need tabasid halastamatult ja sügavalt. Selle asemel et karjatada, mis vee all üldse võimatu on, haaras osav saarmas teravail hambail vaenlast kuklast ning hoidis teda kinni. See oli ainus õige võte. Nugis ei pääsenud pead käänama vaenlase ründamiseks. Mõlemad pöörlesid jõesügavuses ning nugis koges pahameelega oma noore vastase visadust ja jõudu. Tükk aega vee all viibides vajas ta õhku ja tõukas saarma tugevate tagajalgadega endast eemale. Mõlemad tõusid pinnale.

Teine saarmas, nähes venda võitlustunnustega, ärevana, sasisuna ühes nugisega veepinnale tõusvat, ründas kohe viimast ja nugis, vaevalt õhku saanud, tundis oma turjal uue vaenlase teravaid hambaid, mis teda uuesti sügavusse tirisid. Nugis tundis oma eksimust. Saarmad olid tugevamad kui tema.

Ta takerdus veejuurika külge ning suure pingutusega õnnestus tal vastasest vabaneda. Siis kadus ta angerjana lugastikku ning ujus vastuvoolu oma uru poole. Seal alles oli aega haavu lakkuda. Saarmad vahtisid talle järele, ronisid kaldale ja heitsid päikesepaistele rohtu puhkama.

Karuke ja mesilased.

Kesksuvel, mustikate valmimise ajal lahkus karupoeg oma emast ja väikesest vennast, et iseseisvat elu alustada. Ta hulkus kogu päeva mööda metsa ja muutus väga näljaseks. Seal sattus ta juhuslikult legendikule, kus oli rohkesti valminud mahlaseid mustikaid. Ta õgis neid ahnelt. Korraga avastas nina meelõhna. Kuigi ta veel kunagi mett polnud söönud, hakkas ta kohe otsima, kust see meeldiv lõhn tuleb. Lähedal kasvas kolm suurt puud: kaks kuuske ja vana murdunud okstega vaher, mille üks külj oli täiesti kuivanud, kuna teisel küljel olid

Linoollõige. Liia Kuldvere.

Rändaja.

mõned haljad oksad. Üleval märkas karuke sisse ja välja sagivaid mesilasi. Nüüd oli talle selge, kust lõhn tuli!

Nähtavasti oli pere juba kauemat aega puus püsinud. Kui karu küüned puukoorel krabisema hakkasid, taipasid mesilased lähenevat ohtu ning muutusid ärevaks. Kui karu pehkinud koorest kramplikult kinni hoides poolde puusse jõudis, torgati teda valusalt ninale. Karuke ürahtas ning pidi üllatusest peaaegu alla libisema. Mahakukkumise hirmul loobus ta kápaga nina sügamisest ning hõõrus seda vastu puud. Siis ronis ta tüve teisele küljele, kus haljas lehestik ning kõrval kasvava kuuse tihe oksastik talle varju töötas. Seetõttu kaotasid mesilased ta alul silmist. Karuke oli vait kui sukk ning kuu-

latas mesilaste vihast suminat, oodates selle vaibumist. Siis ronis ta hiljakesi ligemale oksale ning lähenes ettevaatlikult taru avale. Korraga sai ta uue piste mokka. Karuke pööras pead nii kiirelt, et tabas nõelanud mesilase, kelle meelepahaga ära sõi. Siis kükitas ta mõne hetke kohal ja lakkus nõelatud kohta. Nüüd varjuna edasi liikudes jõudis ta taru avani. Ta haaras küüntega ava äärest, rebis kõigest jõust ja, et tüvi oli pehkinud, siis jäi karu käppade vahele lahmakas puud.

Kohe pimestasid teda mesilased. Ta mõirgas, pigistas silmad kokku, pistis nina vasema käpa varju ning kobas paremaga pimedas ringi, otsides, millest kinni haarata. Tal õnnestus end kindlamini asetada, kuid valud muutusid talumatuks. Tugev sumin piiras teda kõikjalt ning ta vehkis ühe käpaga ringi, pekstes endale vastu kõrvu ja koonu, nii mesilase eemale tõrjudes. Siis hakkas ta urisedes ja mõmisedes haruldase osavusega laskuma. Alumiselt oksalt libistus ta mööda tüve alla ja, kuigi ta küüned kündsid pehkinud koort, oli kukkumine siiski põrutav. Ta püherdas kuivas mullas ja haorisus, kuni vabanes karvus takerduvaist mesilasist. Siis pistis ta nina läbi sambla külma mulda ja hõõrus selles oma koonu, silmi ja kõrvu. Põletav valu kadus peagi.

Nüüd kükitas karu tagakäpile ning piilus ringi. Ta väikesed silmad põlesid kättemaksust. Ta nuhkis meelitavat lõhna ja märkas, et ava oli muutunud märksa laiemaks. Osa puud oli murdunud ning rippus paari meetri pikkuse tükina alla. Ka mesilaste hulk ava ümber oli vähenenud. Nähtavasti olid mesilased veendel, et vaenlane siiski suudab vallutada nende pesa, ning eelistasid tagavarade päästmist vaenlasega võitlemisele. Nad täitsid meega kõhte, et kallist vara päästa. Poleks ava karukese esimesel rünnakul lammutatud, oleksid mesilased kindlasti vastupanu eelistanud.

Karuke ei läbenud end samblast ja mullast puhastadagi, vaid tõttas uuele

rünnakule. Ka nüüd ronis ta tüve varju poolset külge mööda avani ning rebis välkkiirelt selle äärt.

Suur tükk poolmädanenud puud avanes jälle ootamatult ning pidi karukese peaaegu alla viima. Terve pilv mesilasi väljus avast ning jälle rünnati karu nõelamistega. Karu oli hoos. Ta hoidis kindlalt käppade vahel murtud puutükki, mille küljes oli mett-tilkuvaid kärgi ja sumisevaid mesilasi. Vingudes ja käppadega vehkides ahmis ta suu kärgi ning mesilasi täis.

Veel kunagi polnud karuke sellist maiustist saanud. Mis tähendasid selle kõrval nõelapisted! Ta õgis ülejäänud meekärjed ning paiskas puu minema. Vahepeal olid ka mesilased kadunud peale nende, kes teda nõelates nüüd surijaina karvades takerdusid.

Mesilaste pesa oli päikesele avatud ja nüüd oli nende peamine mure päästa, mis päästa annab, kuna karu mure oli süüa, mis süüa saab. Karu surus küüned tugevamini puusse, pistis pea vapralt õõnde, rebis suure tüki kärke välja ja hakkas ahnelt vaha, mett ja mesilasi närima. Hirmunud mesilased ei omistanud talle enam tähelepanu, vaid püüdsid samuti meega kõhte täita.

Karu õgis ja õgis, litsus pea üleni kleepuvasse putru. Muidugi nõelati teda veel, kuid karu ei hoolinud sellest, vaid sõi, kuni oli lõplikult täis. Siis laskus ta aeglaselt ja urisedes alla. Nüüd oli ta unine; ta kükitas maha ning piilus ringi, otsides mugavat kohta. Ta laud olid pisteist üleni paistes, kuid et kõht oli punnis, siis võis sellega leppida. Ta pea oli mullane, meene ja surnud mesilasi täis. Ka käpad olid samasugused. Ta ajas need harali ja raputas nagu laps, kel pori käe külge kleepunud ning kes sellest vabandada tahab.

Kuid karuke oli selleks liiga unine, et oma välimuse eest hoolitseda. Ta puges lähema puu juurte alla, kiskus enda kerra, aetas paistes koonu käppade vahele ning jäi norinal magama.

Sip:siivake

J. Palm

Tok, tok, tok, tok, tok!
Tilluke maiasmokk.
Kurr, kurr, kurr, kuss ...
Maiusroaks vihmauss.

Siuks, siuks, siuks, siuks ...
Piima tahab piuks?
Tanguterad ja tassil piim
tillukese tibu toiduks siin.

Siblib jalakese hoog,
pehme muld ja magus roog.
Äkki vari. On vist kull?
Tiiva all nüüd tillu lull.

Kurrrrrrrrrrrr

Ega sealgi pole hea,
peagi paistab nokk, siis pea:
„Siuks, siuks, siuks, siuks!“
Piima tahab piuks?

Läbisegi laiast maailmast

Olete kindlasti kuunud, et hiinlased söövad pääsukesepesi, ja võib-olla mõelnud, kuidas neile ometi maitsevad säärased mudakamakad, nagu pääsukesed ehitavad meile räästa alla. See pole siiski täpselt nii. Indias ja Sunda saartel elavad piirpääsuliste suguseltsi kuuluvad salanganid, kes pesitsevad suurte asundustena enamasti kaljukoopais. Koopaseintele ehitavad nad oma süljest pesad, mis näevad eemalt välja nagu väikesed kausikesed. Sülg muutub õhus ruttu kõvaks, nii et pääsupoegadel on neis õige kindel olemine. Neid pesi söövad rikkad hiinlased, pidades seda eriti peeneks maiusroaks.

*

Ühe jaapani ajalehe joone all lõppes hiljuti romaan, mis oli seal ilmunud ühtejärke kakskümmend üks aastat. Kirjanik, kes selle romaani pihta hakkas, suri küll juba üheksa aastat enne oma töö lõpetamist, aga sellest polnud suuremat häda, sest kirjaniku poeg jätkas sealt peale isa tööd. Küllap oli lugejategi hulgas küllalt niisuguseid, kes surses pidid oma lastele ütlema, et need loeksid romaani edasi sealtkohalt, kus see jäi isal pooleli. Üldse armastavad jaapanlased hästi pikki romaane. Viis ja kümme aastat ilmuvad ajalehejutud pole seal mingi haruldus. Romaan, mis juba paari kuu

pärast jõuab lõpule, nagu meie ajalehtedes, ei tasu mõnegi jaapanlase arvates üldse lugemahakkamise vaeva.

*

Ütleme tihti: „Ta magab nagu laiskelajas“, aga vähesed meist teavad, et uniseimate loomade hulka kuuluvad hiired ja kodujänesed. Nad näevad küll virgad välja, aga siiski peavad nad kuusteist kuni kakskümmend korda päevas tegema väikese uinaku.

*

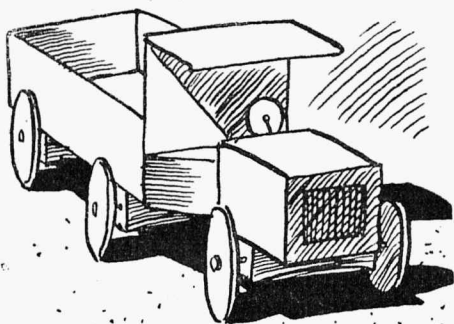
Kui jääkaru läheb jahile, siis pistab ta enne seda oma musta ninaotsa lumme, nii-öelda puuderdab selle üle. Kui ta seda ei teeks, torkaks ta must nina muu valge seest nii kõvasti silma, et kõik loomad juba mitmekümne meetri pealt seda näeksid ja minema jookseksid. Jääkarul ei jääks siis üle muud nõu kui nälga surra.

*

Esimese silinderkübaraga ilmus läinud sajandi alguses keegi inglane tänavale. Kui ta selle ennenähtamatu peakattega ringi kõndis, jooksis igalt poolt rahvast kokku nagu meil tulikahju puhul. Paar naist langes isegi ehmatusel pärast minestanult maha.

Esimest viltkübarat kandis aga Saksa rahvuse Püha Rooma riigi keiser Karl V aastal 1547 ühel väeülevaatusel. Ta oli oma uut moodi mütsi üle nii uhke, et kui vihma hakkas sadama, ta võttis selle peast ära ja peitis mantli alla varjule.

Huvitavat noorematele lastele

Veoauto.

See veoauto on väga kerge valmistada. Materjaliks vajame: 1) hülsikarpi; 2) kaht tikutoosi; 3) tükki pappi; 4) kolme puuklotsi; 5) kuut puust või papist ratast; 6) nõõpnõelu. Asetame hülsikarbi ja tikutoosid (kaks pealisküki) papi peale (tikutoosid jahutajaks ja hülsikarp autokastiks) ja joonistame nende järgi auto aluse. Selle järel lõikame auto aluse välja ja kleebime jahutaja ning kasti sinna peale, nii et nende vahele jääb veel ruumi autojuhi istme ja tüüri jaoks. Et jahutaja ei näeks väga kirju välja, kleebime ta valge või ka mõne värvilise paberiga üle. Puuklotsid kas kleebime või kinnitame papinaeltega autoaluse külge, nende otstesse kinnitame nõõpnõeltega rattad. Nüüd jääb veel üle lõigata papist välja juhuri ruumi seljatagune ja katus, juhi iste ja rool. Kleebime seljataguse kasti otsa külge, istme selle ette, kinnitame rooli nõõpnõelaga jahutaja külge ja tore veoauto, nagu näeme juuresoleval pildil, ongi valmis.

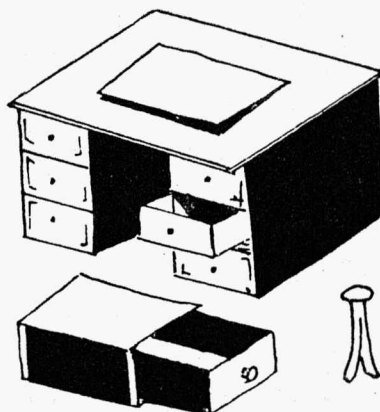
Pudelklaver.

Korja kaheksa kuni kümme väikest rohu-pudelit. Aseta nad suuruse järgi lauakesele ritta. Siis löö neile pulgakesega külge ja pane hästi tähele, missugune annab madalama, missugune kõrgema tooni. Nüüd korralda nad hääle kõrguse järgi. Pudeli kõla võib kõrgemaks sättida, kui valame sinna sisse vett. Mõne muusikariista järgi seamegi oma pudelklaveri õigesse

häälede, valades vajaduse järgi igasse pudelisse vähem või rohkem vett. Kui oled sellega valmis, proovi oma uuel mänguriistal mängida lihtsaid viise.

Kirjutuslaud nukule.

Ka see nuku kirjutuslaud on väga kerge valmistada. Materjaliks vajame ainult kuut tikutoosi, pappi, värvilist paberit ja kuut büroonõela. Kleebime tikutoosid kolmekaupha üksteise peale, asetame nad üksteisest veidi kaugemale ja ühendame pealt papitükiga, mis jääb lauplaadiks. Laua küljed kleebime üle värvilise paberiga. Büroonõeltest saavad väga ilusad nupud sahtlite ette.

Märklaua-pall.

Umbes kaks kuni kolm meetrit aiast või majaseinast tõmmake õige joon. Seinale või aiale aga joonistage kriidiga ring, mille suurus ja kõrgus maapinnast jääb mängijate eneste otsustada. Joone tagant tuleb nüüd igal mängijal püüda kümme korda trehvata palliga ringi. Seejuures peab pall enne maha langema, sealt tagasi hüpatas peab ta ringi tabama. Kes kümne viskega kõige rohkem kordi ringi tabab, tuleb võitjaks.

Meie oma kaastöö

Juba kaseladvast lehed langvad ...

Sinaida Merksón, 12-aastane

Möödunud on suvi oma kireva värviküllusega, lagedaina seisavad põllud ja väljad. Madalamalt, palju madalamalt käib päike oma tavalist ringkäiku ja kui tihti pole teda üldsegi näha; vilksatab vaid korraks hetkeks pilverüngaste takka, et siis jälle kaduda. Üha lühemaks muutuvad päevad, pikemaks ööd. Laste mängupäevad on surutud koomale — koomale nii palju, et peab piirduma nelja toaseinaga. Nii tihtigi hommikul tõustes ja surudes oma ninakesed vastu aknaruutu on lapsed sunnitud nukraina pöörduma tagasi, sest aken on kaetud ülevalguvast veest. Sajab ja sajab ... Pole see mingi hoogne sadu, nagu vahel suveti! Ei, see sadu on vaevunähtav. Päevade, isegi nädalate kaupa püsivad ühetaolised udused, niisked ja märjad ilmad. Puud, millede lehed suvel olid nii samet-rohelised, muutuvad kollakaks, siis pruuniks ja lõpuks kirjuks. Hommikuti tõustes võib näha majakatuseil ja rohul midagi valget ja karget-kõva — need on esimesed sügisekülmad, halla-ööd. Ja juba langevad kõrgeilt puuladvult kollaselaigulised lehed puiesteedele, kõnniteedele, metsa alla. Kui ilusad on nad, eriti vahtralehed! Meeleldi korjavad neid pargiteil jalutavad lapsed, viivad koju ja panevad sirgetena raamatute vahele, et neid kuivatada ja hoida mälestuseks värvirohkeimast aastaajast — sügisest.

Kui kena on jalutada välja linna kitsaste müüride vahelt! Kui suursugust ja ilusat pilti pakub praegu vaade üle lagedate väljade! Tõesti, sügis on leidlik värvide paigutaja!

Kuid kõik on möödud ... Ikka enam langeb lehti puilt, ikka enam. Kõnniteed paiguti on katunud nendega paksult, on otse pehme jalutada selles, tundub, nagu astuksid mööda värvirikast vaipa. Lagedamaks jäävad puud, ikka lagedamaks, sagedamaks muutuvad sajud. Nukrate ja kurbadena lipendavad üksikud lehed puude raagus okste küljes kõledate sügistuulte ja raskete

rājuhoogude käes. Külme, märg ja kurb! Kõik on vaikne. Kuid metsade ja väljade elustajad väikesed laululinnud on juba esimeste sügisekülmade saabudes kogunenud suurtesse salkadesse ja koos alanud pikka teekonda alatise soojuse ja suve maale. Olid nad ju meil vaid küllalisteks, tervituste toojateks igavese päikese ja soojuse maalt.

Veidi kauemini on püsinud kured, haned ja luiged, kuid nüüd kostab juba „kruuk-kruuk!“ nende hüüd hallist taevaletusest ja üles vaadates näeme neidki kolmnurkses reisirivis suundumas lõuna poole. Lähevad nemadki.

Tühi, tühi on kõik. Nagu leinaloor püsib hall sügiseudu looduse kohal. Kuigi nüüd tuleb päevi, mis on selged ja päikeseküllased, kuid see ei suuda enam endist meeolul tagasi tuua. Kõik on tühi ja lage ja päikesepaiste, mis suvel oli nii hellitavalt soe ja pehme, on nüüd külm ja silmadele valus, sest need on harjunud tumedama hall-hämara valgusega. Kuid on midagi, mis on ilusam kui ühelgi teisel aastaajal. Need on sügise kottpimedad ööd, valgustatud kirgavast tähtedesärast. Nii lähedana ja madalana tundub kogu taevavõlv, nagu võiks teda puudutada käega ja välja noppida kõik need helkivad silmad. Kuidas nad meelitavad, kutsuvad, need tähed! Tahaksid minna nendega ühes, unustada kõik, mis on igapäevane ja hall, olla sama helkiv ja kättesaamatu, kui on nemad seal kõrgel.

Ka sügisel on ilusat nagu teisteski aasta-aegades, osatagu seda vaid leida!

Hilissügisene pühapäev

Edgar Leis, 14-aastane

„Poisid, täna tulete mulle appi ühele teilegi väga meeldivale tööle,“ sõnas Võsakuninga talu peremees ühel hilissügisel pühapäeval oma kolmele pojale.

Ja kui poisid uudishimutsema hakkasid, lausus isa muiates:

„Kannatust! Kannatust! Kell üksteist hakkame pihta!“

Poisid murdsid päid, ent asjatult. Alles siis nad taipasid, kui isa ütles:

„Noh, poisid, nüüd tooge õuna-aeda kõik tagatugedega ja tuggedeta redelid!“

Martna 6-kl. algkool.

Niikaua kui poisid redeleid töid, oli isa õunapuude alla toonud õlgedega vooderdatud korvid, vakad ja külimitud, kuhu õunad puult võttes tuli ajutiselt asetada.

Enne aeti püsti pisemad, tagatugedega redeleid ja korjati õunad ära madalamatelt okstelt, pikkade redelite abil aga korjati ladvas asetsevad õunad.

Tööd tuli sooritada äärmise ettevaatusega, sest korvi pidi asetatama täiesti „muhkudeta“ õunad. Kui sagisid või ähmitseisid, siis juhtus, et ainult pooled võidi pakkimiseks korvi, külimittu või vakka asetada. „Muhkudes“ õunu ei tohtud pakitavate sekka panna; need läksid söömiseks ja koorimiseks.

Okstele õunte järele tohtis minna ainult piisike Agi, sest tema raskuse all ei murdunud oksad.

Alul korjati veel viimased sügiseseorid: kuldrenetid ja seerinka punased, ning asuti siis talisortide mahavõtmisele.

Korjati agarasti, ning õunad puudel aina kahanesid. Poisid olid alguses söönud palju õunu sügiseseoridest, nii et nad nüüd enam talvesortidest ei maitsenudki, kuigi antonovkad ja pepingid olid juba nüüdki söömiseks üpris head.

Pärast korjamist kanti kogu õunasaak ühisel jõul pööningutuppa, mis korraldatud õuntehoiu otstarbeks.

Et õhtuni veel aega oli, siis otsustati ära võtta ka võipirnid, mis juba küpsed olid, ning jätta puusse ainult mitteküpsed.

Pirne võidi võtta hoopis väiksema ettevaatusega kui õunu, sest nad ei kartnud „muhkumist“. Isa küündis madalamaist puist redelita noppima, kõrgemalt võttes aga tuli temalgi redelit kasutada.

Viimaks oli töö lõpul ja poisid võisid minna tuppa. Tuppa nad aga ei läinud, vaid ronisid punastesse marjakobaratesse uppuvaisse pihlakaisse, mis seisid piki sammaldunud aiaäärt.

Pihlakamarjad olid hapukasmagusad ning neist valmistati igal aastal veini. Neid marju säilitades tuli poistel näha palju vaeva, sest pasknääri-perekonnad püüdsid vägisi ilusamaid marjakobaraid ära nokkida, hirmutistest ja järelevalvest hoolimata.

Parajasti siis, kui poisid valmistusid maha ronima, ilmus isa uksekünnisele ja hüüatas:

„Oi, poisid jälle pihlakais!“

Siis ta nagu mõtles pisut, sügas kukalt ja küsis siis muheledes:

„Poisid, mis te arvate, kui me õige ka pihlakamarjad ära korjame?“

„Korjame,“ oldi nõus.

Toodi uued korvid ja poisid asusid kobaraid korvidesse koguma, isa aga viis nad korvidega pööningutuppa ja laotas laest alamale kinnitatud traatvõrgule.

Siis, kui töö oli lõpul, kustus ka päike, jättes taevarannale tükikese hõõguvat ääsituld, mis aegamisi tuhmus.

„PÄIKESE“ fotovõistluse tulemused.

„Päikese“ fotovõistluse auhinnad langesid „Päikese“ lugejate otsusel järgmiselt:

I auhind: suur fotoalbum — foto nr. 2 (ilm. „Päike“ nr. 8), Paul Tonska, Nõmmel (sai 687 häält).

II auhind: keskmine fotoalbum — foto nr. 6 (ilm. „Päike“ nr. 9), J. Hanko, Tallinnas (sai 550 häält).

III auhind: väike fotoalbum — foto nr. 5 (ilm. „Päike“ nr. 9), A. Salum, Misso (sai 510 häält).

Nagu tingimustes öeldud, saab I auhinna saaja eripreemiaks veel kolm filmi, mille soovitatavat suurust palume meile teatada. Ühtlasi täname kõiki võistlusest osavõtjaid. Huvitav on veel märkida, et kaks auhinnasaajat, J. Hanko ja A. Salum, said ka meie kirjandusvõistlusel auhinnad.

Kirjavahetus.

Mulgi Plika soovib kirjavahetust Maimu Nelisiga Kuressaarest ja „Teddy“ autoriga Tallinnast.

Joonistusvõistlusel
3. auhinna saanud Vello
Sermat Võrust.

Veel „PÄIKESE“ joonistamisvõistluse asjus.

Eksikombel on „Päikese“ joonistamisvõistluse tagajärgede väljakuulutamisse sattunud suur viga. Pilt nr. 3, mis sai III auhinna, pole mitte A. Salumi töö, nagu eksikombel märgitud, vaid selle autoriks on koguni Vello Sermat, Võrust. „Päikese“ toimetus palub eksitust lahkesti vabandada.

Mäo algkool. Keskel koolijuhataja hr. J. Lapp.

„Päikese Klubi“
liige Riina
Puusepp maal.

„PÄIKESE“ ringhääling.

Siinkohal toome ära osa halloo-mehe septembrinumbris esitatud küsimusele tulnud vastuseid.

Mulle meeldib väga Fr. Tuglase kaheköiteline noorsooromaan „Väike Illimar“, sest seal jutustatakse väga elavas, värvirikkas, rahvalikus ja humoristlikus stiilis väikese, viieaastase Illimari seiklusi ja elamusi teda ümbritsevas mõisamiljööös möödunud sajandi lõpul.

Edgar Leis.

Meil ilmunud lasteraamatutest meeldib mulle kõige enam Richard Rohti „Senised rõõmud“. See raamat meeldib mulle seepärast, et see on hästi kirjutatud ning seal juhtub ka mõningaid seiklusi.

Helveke.

Mulle meeldivad väga „Väikesed metslased“, „Laane kuningas“ ja jutud Winnetoust, sest need on põnevad ja pakuvad head ajaviidet.

Türgi Pipar.

Olen lugenud palju raamatuid. Paljud neist meeldisid mulle. Kõige enam meeldis mulle „Väike Heidi“, „Ühe hobuse elulugu“ ja „Fenella esimene kooliaasta“ — selles meeldis mulle raamatud. „Ühe hobuse elulugu“ meeldis mulle väga. Ta oli küll kurb, aga lõppes hästi. „Fenella esimene kooliaasta“ — selles meeldis mulle Fenella väga. Ta oli tore tüdruk. „Väike Heidi“, seal meeldis mulle Heidi. Kuidas ta jättis oma koogid söömata ja hoidis neid vanemale. Heidi oli väga heasüdamlik tüdruk. Ka see meeldis mulle, kuidas ta õpetas kõndima Klaarat, kelle jalad olid haiged.

Mulgi Plika.

Mulle meeldis päris hästi „Väleküüs ja Tuhknai“. Üldse meeldivad mulle alati jutud loomade elust. Ka „Päikeses“ loen ikka need jutud kõige enne läbi, mis räägivad loomadest.

Valli Tartust.

(Järgneb.)

Vastused „Päikese Klubi“ liikmete küsimustele.

Mulgi Plika. Kui sulle endine varjunimi enam ei meeldi, võid teda muuta küll. Aga pole soovitatav, kui keegi tahaks endale igal kuul teist varjunime. Kui pildile on margid juurde lisatud ja ka vastav soov avaldatud, saadame hea meelega pildi tagasi.

Türgi Pipar. Järgmine kirjanduslik võistlus tuleb detsembri- või jaanuarinumbris. Nii et võid hakata juba midagi proovima.

Helveke. On küll parem, kui Tallinnas elavad lugejad tulevad oma auhindadele ise järele.

Kange Ants. Kui tahad kellegagi kirju vahetada, saada aga vastav sooviavaldus toimetusele, avaldame selle kohe.

Jälgige viimasel leheküljel

„Päikese“ soodustatud tellimise tingimusi tulevaks aastaks!

Kuidas valmistada lohet

(Väljavõtte lähemal ajal ilmuvast A. Kajasaare koostatud noorte käsiraamatust „Lennuaabits“.)

Kui poisid olid juba kogunenud, siis ilmus ka onu Ants koondusele. Peale tervitamist asuti kohe tööle. Rehe all seati pikk pulmalaud paigale ja poisid istusid laua ümber. Onu Ants laotas lauale lohe plaani ja poisid joonistasid selle endale märkmikku. Toome siinkohal selle lohe plaani väljavõttena Tõnise Lembitu märkmikust (joon. 1).

Lisaks plaanile märkisid poisid veel üles lohe ehitamiseks vajalikud töövahendid ja materjalid. Jaani märkmikus leidus neist järgmine nimekiri:

- 1) Puuliistud 5×8 mm läbimõõduga. Oksteta ja soovitav kuusepuust.
- 2) Keskmise tugevusega sidumisnööri.
- 3) Katepaberit $1,5 \text{ m}^2$. Soovitav iga poogen isevärvi. Võib olla pakkimispaber.
- 4) Rukkipüülit kliistri valmistamiseks.
- 5) 2—3 sm pikkusi naelu.
- 6) Kliistrinõu.
- 7) Kliistripintsel. Puupulk, mille otsa ümber mähitud 3—5 sm laiune riideriba.

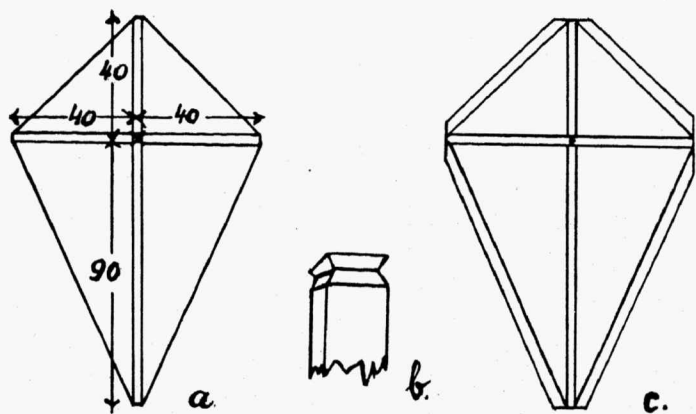
Kui plaanid valmis ja vajalikud materjalid teada, jagasid poisid omavahel materjalide muretsemise ülesanded. Paberi, naelte ja nõõri ostmiseks oli poistel kokku hoitud raha ja Madis vabastati karjaminekust, sest tema läks poodi. Et onu Ants pidas kuivi liiste paremaks, siis vabastati Aadu karjase kohustusest ja tema ülesandeks jäi kuivade liistude muretsemine. Rukkipüülit lubas Madise isa anda niipalju kui kulub ja kliistrinõuks andis ema savist kausikese.

Lõpuks lepiti veel kokku, et ehitatakse salgale ainult üks lohe igast tüübist, et vältida asjatuid materjalide kulutusi.

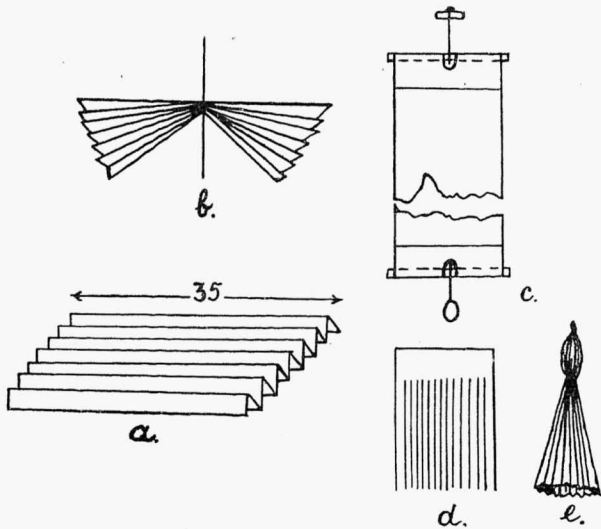
Järgmise päeva lõunaajal jätkus töö. Kui Aadu ilmus koondusele, üllatusid kõik. Aadul oli kaenlas suur kimp täpselt väljasaetud kuivi kuusepuu-liiste. Need oli oma tuuleturbiini abil välja saaginud Joosepi perepoeg, kes kevadel käis leeris. Ka muu materjal oli kohal. Asuti tööle. Et kõigile ei jätkunud tööd lohe ehitamisel, siis asusid lohe kallal tööle ainult Lembit ja Jaan.

Lohe liistud lõigati plaani järgi parajaks (joon. 1, a), liistude otstesse lõigati õnarad nõõri kinnitamiseks (joon. 1, b) ja liistud kinnitati peene naelaga plaanil näidatud mõõtude järgi, sidudes kinnituskoha veel kokku nõõriga. Nüüd ühendati nõõriga liistude otsad, tehes igasse otsa kindel sõlm.

Samal ajal olid Jüri ja Endel keetnud valmis kliistri ja kleepinud kokku katepaberi mitmevärvilistest paberiribadest. Kõik näis olevat korras edasiseks tööks, aga kui onu Ants vaatas korraks lauale, nägi ta, et peaaegu kogu laud oli kaetud kliistriga, nii hoolega olid Jüri ja Endel pintselanud. Nüüd pidid Jüri ja Endel omaettevaatamatuse heaks tegema sellega, et pesid laua puhtaks. Et edaspidi ei juhtuks säärast äpardust, kaeti laud kleepimise ajaks vanade ajalehtedega. Lauale laotatud ajalehtedele pandi lohe katepaber ja sellele lohe. Paber lõigati lohe järgi välja nii, et paber 2—3 sm igast küljest lohest suurem oli. Ainult nurgade kohal ühtis paberiäär lohe nurgaga. Nüüd kaeti üleulatuv paberiäär kliistriga, pöörati üle nõõri ja kleebiti seespool nõõri oleva paberi külge hoolega kinni (joon. 1, c). Et kliister paremini kinni kuivaks, suruti läbi paberi paberinaelu, mis mõlemad paberi pooled kokku surus. Lohe jäeti lauale kuivama.

Joon. 1.

Joon. 2.

a. Paberi voltimine. *b.* Volditud paberid sectakse nööri-ga. *c.* Paberiribad kleebitakse otstest kepikesele ja kinnitatakse silmuse ja pulgakese abil üksteise külge. *d.* Paberileht lõigatakse narmasteks ja kleebitakse nööri ümber ülemist tervet riba pidi, või keeratakse kokku tutiks (*e*).

„Kuni lohe kuivab, teeme talle ühe häda-vajalise lisandi, ilma milleta meie ehitatud lohe ei tõuse õhku — saba. Saba ülesanne on lohete õhus tasakaalustada. Ilma sabata lohe hüpleb ja tõuseb ebakindlalt, võib isegi kukkuda ning purunedä. Saba tasakaalustab lohete, nagu põhjaraskus (ballast) laeva. Võtame märkmikud ja märgime sinna mõningaid lohe saba valmistamise võtteid,“ rääkis onu Ants. Poisid olid pea märkmikkudega laua juures ja onu Ants plaanidega kohal. Peagi olid plaanid ka poiste märkmikkudes ja töö võis alata.

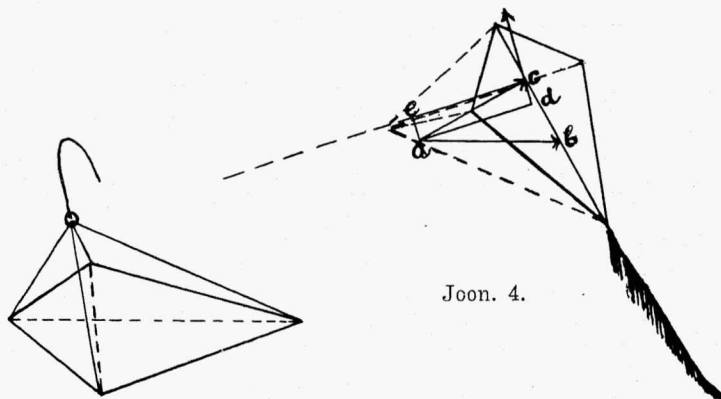
Seekord toome plaanid näitena Madise märkmikust (joon. 2).

Poisid otsustasid oma esimesele lohele teha saba nagu näha joonisel *a* ja *b*. Umbes 25×35 sm suurused paberilehed volditi (joon. 2, *a*) ja seoti keskelt peene, kuid tugeva sidumisnööri-ga (joon. 2, *b*). Viimane seoti otsast (8–10 sm) ja jäi sabale kauniks tutiks. Et aega jäi veelgi üle, valmistati tagavaraks ka kaks joonisel toodud teist tüüpi saba (joon. 2, *c*, *d*, *e*). Sealjuures võeti arvesse, et lohe saba pikkuseks on sobivam 3- kuni 4-kordne lohe läbimõõt. Järgmiste ehitusele tulevate lohede suurus ei olnud veel teada ja seepärast jäid ka sabad üksikosadena ootama kasutamisevõimalust.

Aeg kutsus poisse karja. Lõpetati koondus, et homme lõunaajal jätkata poolelijäänud tööd.

Reedel puhus paras tuul, 2–3 palli, nagu ütles onu Ants. Seepärast rutati lohe lõpetamisega. Eelkõige tasakaalustati lohe. Selleks kinnitati igasse lohe nurka nöör ja seoti need metallist rõnga külge nii, et rõngast pidi lohete üles riputades lohe lühem põikliist oli täiesti tasakaalus, kuna pikemal liistul pikem pool lühemast madalamale hoidus. Rõngas oli otse pikema liistu kohal, loodsihis veidi kõrgemal liistude ristumispunktist (joon. 3).

Vahepeal tõusis tugev tuul ja töötas äikest. Otsustati seepärast täna lohe õhku tõusmist mitte proovida, vaid onu Ants lubas poistele seletada, miks lohe üldse tõuseb õhku. Poisid olid märkmikkudega platsis. Onu Ants laotas laiaili plaanid ja asus andma seletusi (joon. 4): „Siin näete lohe seisvana nurga all tuule suunale. Tuul puhub suunas *a—b*. Et lohe mitte risti tuule suunale ei seisa, siis mõjub tuul lohele suunas *a—c*, sundides lohete liikuma selles suunas. Selles suunas takistab aga lohete liikumist lohete hoidev tõmbenöör, mis märgitud punktiirjoontega. Nöör sunnib tuulejõu *ac* muutuma kaheks — *ec*, mis lohete edasi surub, ja *dc*, mis lohete tõstab. Nii on tuulejõust *ab* jäänud üle ainult väike osa (*dc*) lohe õhku tõstmiseks, kuna suurem osa, *ec*, kandub üle tõmbenööri-le.

Joon. 3.

Joon. 4.

Lohe tõuseb, kuni lohete hoidev tõmbenöör jääb risti lohe pinnale, s. o. *ac* ja *ec* ühtivad.“

Poisid esitasid onu Antsule veel mõningaid küsimusi, proovisid, kas lohe on ikka õieti tasakaalustatud ja, rahul endaga, et kirjatähe järgi lohe valmistamise ja õhku tõstmise saladus selge, läksid oma igapäevaste ülesannete juurde.

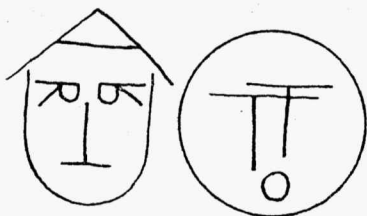
Ruutmõistatus.

Kokku seadnud K a r u p o e g.

	1	2	3	4
1	r	r	r	r
2	a	a	a	e
3	g	g	v	v
4	i	i	k	o

Kui ruutudes tähed õigesse järjekorda seame, siis saame vasemalt paremale ja ülalt alla ühtemoodi sõnad. 1. Metsloom. 2. Liiklemisvahend talvel. 3. Õeldakse püüdliku inimese kohta. 4. Mitte laisk.

Nimemõistatus.

Siin näete kahe poisi portreed. Õelge, mis on nende nimed?

Eelmises numbris ilmunud ülesannete ja mõistatuste lahendused.

Mis kell on?

Kell on täpselt kaks. See on ainus lahendus. Paljud arvavad, et ta võib olla ka pool kaheksa, aga siis ei seisa ju väike osuti number kaheksal, vaid seitsme ja kaheksa vahel.

Kui lootsik on liiga väike.

Iga matkaja tarvis tuli teha neli ülesõitu, nimelt: 1) mõlemad poisid sõitsid üle jõe; 2) üks neist tõi lootsiku tagasi; 3) esimene matkaja sõitis üle jõe; 4) teine poiss tuli lootsikuga tagasi. Nüüd algas jälle sellega peale, et mõlemad poisid sõitsid üle jõe, nii et kokku tuli lootsikul teha 12 otsa.

Silpmõistatus.

1. Parijõgi. 2. Kaubamaja. 3. Raamatukaan. 4. Ajakiri. 5. Kukehari.

Koera nimi oli Kuidas.

Treppmõistatus.

1. H. 2. Ai. 3. Ahi. 4. Pink. 5. Seeme. 6. August. 7. Lembitu. 8. Unustama. Esimesed tähed: Haapsalu.

Tikumõistatus.

Viiest tikus tegi Anni rooma kaheksa:

VIII.

Eelmises numbris ilmunud mõistatuste ja ülesannete lahendajate vahel jagas Õnehaldjas auhinnad järgmiselt: 1) Sirklikast — U. Taimsalu, Nõmmel; 2) taskuraamat — R. Puusepp, Tallinnas; 3) sulenuga — V. Karus, Virumaal.

K. M. Tartus „Kõievedu“ läks sisse. „Poiste rivilaul“ oleks muidu päris hea, kui tal nii pikka teise luuletuse tsitaati sees ei oleks. See ei sobi hästi.

G. R. Viljandis. Luuletused noorte ja laste tarvis liiga kunstlikud. Ei lähe.

J. K. Paides. „Laanemuinasjutt väikesest tuulesellist“ ei lähe.

Raim Kaim. „Riulaiu metsas“ tuleb nagu tuttav ette. Kas teie pole teda mitte kusagilt tõlkinud?

J. P. „Enne jõulu“ ja „Talvel“ jäävad järgmisse numbrisse. „Ats ja hobu“ ja „Kört Aika“ ei lähe.

Tõlkeonu. „Inetu Piret“ ei mahtunud enam sisse. Vahest teine kord, kui ruumi jätkub.

Kõigile kaastöölistele. Tuletame veel kord meelde, et igale käsikirjale olgu tingimata juurde lisatud autori õige nimi ja aadress. Soovitav on need kirjutada käsikirja ette parempoolsesse nurka.

„Päikese“ detsembrinumber ilmub toredata jõulukohase sisuga, suurendatud kujul.

Ümberkorralduste tõttu ilmub „Päike“ nr. 10-11 kaksiknumbrina.

„PÄIKE“ ilmub üks kord kuus. Tellimishinnad: 12 kuud — kr. 3.50, 6 kuud — kr. 1.80, 3 kuud — kr. 0.90. Välismaale: 12 kuud — kr. 5.50, 6 kuud — kr. 3.—, 3 kuud — kr. 1.50. Kuulutuste hinnad: sisemised kaaneküljed — 1/4 lk. kr. 100.—, viimane kaanekülg kr. 120.—. Tekstis: 1/4 lk. kr. 140.—, 1/2 lk. kr. 70.—, 3/4 lk. kr. 35.—. **Kuulutusi** võtab vastu reklaamkeskus „Reka“, Tallinn, V.-Posti 1, ja abitalitus Tartus, Suurturg 15—2.

Tegev ja vastutav toimetaja L. Tigane. Peatoimetaja ja väljaandja K. S. Einer. **Kirjastus „Kuldkiiri“. Posti jooksev arve nr. 737.** Toimetus ja talitus: Tallinn, Harju 20. **Tel. 410—47.** Abitalitus: Tartu, Suurturg 15. Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised ja ajakirjandusekontorid. — Tarvitamata käsikirjad tagastatakse, kui neile on juurde lisatud vastaval arvul postmarke.

Postiaadress: **„Päike“, Tallinn, pk. 462.**

*Kauncim ja sisuküllaseim
ajakiri lastele ja noortele*

„PÄIKE“

*Igas koolis, igas kodus,
igas linnas, igas talus
„Päike“ laste õnne alus.*

avab alandatud hindadega eeltellimise

II
aastakäik

1939. aastaks.

II
aastakäik

„Päike“, alates ilmumist 1937. a. jõulukuul, on kuni käesoleva ajani võitnud hulga sõpru ning poolehoidjaid, muutudes kõigi eesti laste lemmikajakirjaks. Oma väärtusliku sisu ja kauni välimuse tõttu on „Päike“ soovitatud Haridusministeeriumi poolt koolidele ja raamatukogudele.

1939. aastal

viiakse „Päikeses“ läbi rida uuendusi, avaldatakse ka tekstis mitmevärvilisi pilte ja suurendatakse illustratsioonide arvu. Ühtlasi pannakse veelgi rohkem rõhku sisu mitmekesidusele.

1939. aastal

ilmub „Päikeses“ 1) põnev noorsooromaan, 2) hulk pikemaid ja lühemaid jutustisi, 3) vesteid, 4) kirjutisi laiast maailmast, teaduse ja tehnika alalt, 5) toredaid jutte loomadest ja maakera kummalistelt mandritelt ning saartelt, 6) „Päikese Klubi“, 7) filminurk, 8) mõistatusi ja palju, palju muud huvitavat. Peale muu lugejate kaastöö.

1939. aastal

ilmub „Päike“ nii pildirohkena, nagu seda pole isegi paljudele täiskasvanuile määratud ajakirjad.

1939. aastal

jagab „Päike“ pidevalt tellijate ja mõistatuste lahendajate vahel kinke ning korraldab auhindadega võistlusi.

1939. aastal

kuuluvad „Päikese“ kaastööliste hulka parimad noorte kirjanikud ja kunstnikud, nagu JUHAN JAIK, J. ÖNGO, J. PARIJÕGI, E. TASA, L. TIGANE, INGER URM, S. EINER, A. RULLINGO, J. PALM, A. KAUP, TIIT PÖLDHEIN, H. KAJASAAR, dr. A. REIMAN, R. SAGRITS, E. LEPS, E. ESTAM, A. BACH, B. LUKATS ja paljud teised tuntud nimed.

1939. aastal

valib „Päike“ tõlgetest ainult parimast parimat.

1939. aastal

„Päike“ õhutab lapsi ja noori isetegevusele.

1939. aastal

on „Päikese“ sisu valitud vastavalt 8-kuni 15-aastaste eale.

Üllatuseks

„PÄIKESE“ sõpradele hakkab ajakiri 1939. aastal ilmuma

2 korda kuus,

igal 1 ja 15. kuupäeval, seega 24 numbrit aastas, standard-formaadis, kusjuures tellimishind kuludele vaatamata jääb endiseks. Et ajakirja kättesaadavaks teha kõigile lastele, alandatakse üksiknumbri hinda. Nii maksab „PÄIKESE“ üksiknumber 1939. a. ainult

20 senti.

Tellides tuleb aga ajakiri hulga odavam. „PÄIKESE“ tellimishind on :

12 kuud — Kr. 3.50, 6 kuud — Kr. 1.80, 3 kuud — Kr. 0.90.

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid, selleks volitatud usaldusmehed, ajakirja talitus, paremad raamatukauplused ja enamik algkoolide juhatajaid.

Soodustatud hinnaalandusega tellimine 1939. aastaks

ajakirjale „PAIKE“ on avatud 1. detsembrist 1938. a. ja kestab kuni 1. jaanuarini 1939. a.

Soodustatud eeltellimishind 1939. aastaks on

Kr. 3.— (kolm krooni)

neile, kes tasuvad selle 1. jaanuarini 1939. a. kirjastus „Kuldkirja“ posti jooksvale arvele nr. 737 või maksavad selle sisse talituses, Tallinn, Harju tn. 20.

Eeltellijad, kes tellimise ära annavad tähtjaks, saavad kaasa hääletada huvitaval võistlusel, kus jagatakse rikkalikult üllatavaid preemiaid. Tingimused selle kohta avaldatakse käesoleva aasta detsembrinumbris.

„Päikese“ pidev levik ja uute jõudude kaasatõmbamine võimaldab järgmisel aastal välja anda ajakirja **täpselt ja regulaarselt lubatud ilmumispäeval.**

Isad, tellides endale ajalehti, ärge unustage „Päikest“!
Emad, tellides endale ajakirju, ärge unustage oma lapsi!

Toimetus ja talitus: Tallinn, Harju 20. Tel. 410-47.
Esindus: Tartu, Suurturg 15.

Posti jooksev arve nr. 737.

Kirjad: Tallinn, pk. 462.

Nelikümmend

40

„KULDKIRJA“

40

noorsooraamatut

Iga raamat värvilise, nägusa kaanega heal paberil, ühe- ja mitmevärviliste illust-
ratsioonidega; terve seeria kokku ca 900 lk. Seeria viiakse lõpule 1939. a. kevadeks.

Toimetanud õpetaja ja noorsookirjanik E. T a s a, redigeerinud mag. Joh. A v i k
ja mag. A. V. K ö r v. Illustratsioonid A. Bach-Liimannilt, E. Lepsilt, E. Estamilt,
B. Lukatsilt ja paljudelt teistelt kodu- ning välismaistelt kunstnikelt.

Seeria sisaldab:

1. E. Peterson-Särgava:	Kui ma alles koolis käisin.	21. Ch. Roberts:	Enne armastust.
2. J. Jaik:	Muistne mägi.	22. A. Tšehhov:	Laukots.
3. K. A. Hindrey:	Argus.	23. D. Mamin-Sibirjak:	Jutt varblasest.
4. J. Parijõgi:	Mägiste poiste kana-
kasvatus.	24. F. Rabelais:	Gargantua.
5. L. Tigane:	Karupojad Mõmm ja Urr.	25. Ch. de Coster:	Til Uylenspiegel — noortele
kohand. E. Tasa.
6. I. Urm:	Haikala sünnipäev.	26. Kreeka muinas-
sangareid —	noortele kohand. E. Tasa.
7. J. Oro:	Kajakad karil.	27. H. Chr. Andersen:	Pöial-Liisi.
8. T. Pöldhein:	Vana öökulli saladus.	28. J. Grimm:	Kolm imeasja.
9. S. Einer:	Sõda kuuskede all.	29. E. Seton-Thompson:	Höbelaik.
10. E. Tasa:	Kodunurmelt I (anto-
loogia).	30. R. Kipling:	Kass, kes kõndis, kuhu
tahtis.
11. „ „	Kodunurmelt II (anto-
loogia).	31. C. Doyle:	Allveelaevade sõda I.
12. E. Peterson-Särgava:	Loomade ja lindude sõda.	32. „ „	„ „ II.
13. K. Parts:	Vabadussõja lood noortele.	33. Ch. Perrault:	Saabastega kass.
14. C. R. Jakobson:	Lugusid noorele lugejale.	34. Z. Topelius:	Kask ja täht.
15. J. V. Jannsen:	Kündja.	35. M. Twain:	Hüppav konn.
16. Fr. R. Kreutzwald:	Pilli Tiidu.	36. L. Tolstoi:	Bulka.
17. J. Kõrv:	Veealused.	37. E. Tasa:	Võõrailt väljult.
18. M. J. Eisen:	Eesti rahvanalju noortele.	38. J. London:	Muistend Kissist.
19. A. Kitzberg:	Sauna Kärdu jõulud.	39. Vilhelm Tell —	noortele kohand. S. Einer.
20. Vene muinasjutte —	koost. E. Tasa.	40. U. Pollaczek:	Ürgmaailma vangistuses.

Esimesed raamatud ilmuvad juba enne jõulu.

Eeltellimine kuni 15. detsembrini 1938:

1) kohemakstavas rahas Kr. 12.—; 2) osade kaupa tasudes Kr. 14.50 (sisse-
maks tellimise andmisel Kr. 2.50 ja kaheksal järgneval kuul Kr. 1.50).

Peale ilmumist maksab kogu seeria Kr. 19.—.

Tellimisel võib tellimishinna tasuda posti jooksvale arvele nr. 737 või saata
raha kirjastusele postmarkides. Tellimisi võtavad vastu ka suuremad raamatukaup-
lused ja selleks volitatud usaldusmehed.

Kirjastus „KULDKIRI“

Tallinn, Harju tn. 20.
Telef. 410-47.

Tartu, Suurturg 15.

Posti jooksev arve nr. 737.
Postiaadr.: Tallinn, pk. 462.